

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

ENGELLİ VE YAŞLI İSTATİSTİK BÜLTENİ MAYIS'22

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER

1. ENGELLİ NÜFUS.....	3
1.1. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçlar.....	3
1.2. Nüfus ve Konut Araştırmasında Engelli Nüfus.....	4
1.3. Türkiye Sağlık Araştırması.....	9
1.4. Ülkelerin Engellilik Prevelansları.....	14
1.5. Ulusal Engelli Veri Sistemi.....	16
2. İSTİHDAM.....	21
2.1. İşgücüne Katılım Oranı.....	22
2.2. İşçi Kadrosunda İstihdam.....	24
2.3. Memur Kadrosunda İstihdam.....	30
2.4. Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı (EKPSS).....	33
2.5. Ağır Engelli Çocuğu Bulunan Kadın Sigortalılar.....	38
3. EĞİTİM.....	39
3.1. Örgün Eğitim.....	39
3.2. Taşınmalı Eğitim.....	42
3.3. Yaygın Eğitim.....	44
4. SOSYAL YARDIMLAR.....	46
4.1. 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Maaş Alan Engelli Bireyler.....	46
4.2. Evde Bakım Yardımı.....	48
5.1. Kuruluşlarda Bakım Hizmeti.....	52
5.2. Özel Bakım Merkezleri.....	57
6. ÜCRETSİZ SEYAHAT.....	60
7. ERİŞİLEBİLİRLİK.....	62
7.1. Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları Tarafından Yapılan Denetim Faaliyetlerine İlişkin Bilgiler.....	63

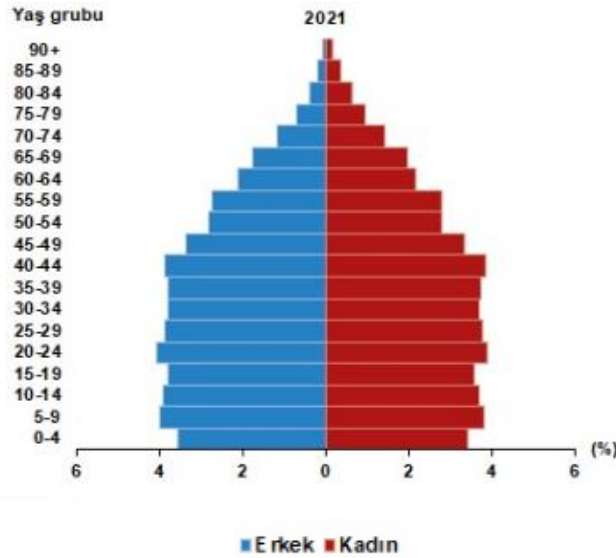

7.2. Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları Denetimi Sonucu Valiliklerce Verilen Erişilebilirlik Belgesi Bilgileri.....	64
8. GELİR VERGİSİ İNDİRİMİ.....	65
9. YAŞLI NÜFUS.....	66
9.1. Seçilmiş Ülkelere Göre Yaşlı Nüfus.....	66
9.2. Türkiye’de Yaşlı Nüfus.....	70
10. YAŞLI BAKIM HİZMETLERİ.....	90
11. 2022 SAYILI KANUN KAPSAMINDA MAAŞ ALAN YAŞLI BİREYLER.....	95

1. ENGELLİ NÜFUS

1.1. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nden elde edilen bilgilere göre Türkiye nüfusu 31 Aralık 2021 tarihi itibarıyla 84 milyon 680 bin 273'dür. Erkek nüfus 42 milyon 428 bin 101 iken, kadın nüfus 42 milyon 252 bin 172'dir. Buna göre toplam nüfusun %50,1'ini erkekler, %49,9'unu ise kadınlar oluşturmaktadır. Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı 2020 yılında binde 5,5 iken, 2021 yılında binde 12,7 olmuştur. Ülkemizde 2020 yılında 32,7 olan ortalama yaş, 2021 yılında önceki yıla göre artış göstererek 33,1 olmuştur. Ortalama yaş erkeklerde 32,4 iken, kadınlarda 33,8 olarak gerçekleşmiştir. Ortalama yaşın illere ve cinsiyet dağılımına göre incelendiğinde en yüksek olduğu iller sırasıyla erkeklerde; 40,7 ile Sinop, 40,0 ile Giresun ve 39,9 ile Kastamonu iken; kadınlarda; 42,9 ile Sinop, 42,5 ile Kastamonu ve 42,4 ile Balıkesir'dir. Ortalama yaşın illere ve cinsiyet dağılımına göre incelendiğinde en düşük olduğu iller ise sırasıyla erkeklerde; 20,1 ile Şanlıurfa, 21,7 ile Şırnak ve 22,6 ile Siirt iken; kadınlarda; 21,1 ile Şanlıurfa, 21,4 ile Şırnak ve 22,6 ile Ağrı'dır.

Şekil 1.1. Nüfus piramidi, 2021

Kaynak: TÜİK, Nüfus Projeksiyonları

2021 yılında çalışma çağı olarak adlandırılan 15-64 yaş grubunda bulunan nüfusun oranı %67,9; çocuk yaş grubu olarak tanımlanan 0-14 yaş grubundaki nüfusun oranı %22,4; 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun oranı ise %9,7 olarak gerçekleşmiştir.

1.2. Nüfus ve Konut Araştırmasında Engelli Nüfus

Birleşmiş Milletler, nüfus konusunda ülkelerarası karşılaştırılabilir istatistikler elde edilmesi amacıyla sonu 0 ile biten yıllara yakın yıllarda ülkelerin “nüfus ve konut sayımı” yapmalarını önermektedir. Bu kapsamda Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, Avrupa Birliği üye ülkeleri ile eş zamanlı olarak idari kayıtlara dayalı geniş kapsamlı bir örneklem araştırması şeklinde planlanan Nüfus ve Konut Araştırması 2011 yılında gerçekleştirilmiştir.

Türkiye genelinde engelli bireylerin il bazında dağılımını tahmin eden son araştırma "2011 Nüfus ve Konut Araştırması" dır. Araştırma; Adrese Dayalı Nüfus Kayıt sistemi (ADNKS)'den elde edilemeyen verileri il düzeyinde sağlamak amacıyla 3 Ekim-31 Aralık 2011 tarihleri arasında, örnekleme yöntemiyle seçilmiş sayım bölgelerindeki yaklaşık 2,2 milyon haneyle ve tam sayım yöntemiyle kurumsal yerlerde bulunan tüm kişilerle yapılmıştır. 2011 yılında TÜİK tarafından gerçekleştirilen Nüfus ve Konut Araştırmasıyla Türkiye genelinde hane halklarının yaklaşık %13'ünden bilgi derlenmiştir. Yaklaşık 9 milyon birey ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2013 yılı Temmuz ayında yayımlanmıştır.

Dünyada değişen engellilik tanımı ve sınıflandırma sistemlerine bağlı olarak Türkiye'de de engellilerin profiline ilişkin veri toplama kriterleri dönüşüm göstermektedir. Engelliliğe ilişkin sorular, bu alanla ilgili Birleşmiş Milletler bünyesinde çalışan ve sayımlar ile araştırmalar için engellilik soru seti geliştiren “Washington Grup” önerileri temel alınarak Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Söz konusu soru seti aynı zamanda Dünya Sağlık Örgütü tarafından geliştirilen İşlevsellik, Engellilik ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırılması (ICF) ile de uyumlu bir şekilde geliştirilmiştir.

Engellilik tanımı ve sınıflandırmasındaki yeni yaklaşımla beraber Nüfus ve Konut Araştırmasında engellilik; tıbbi yaklaşımdan (organ kaybı, işlev bozuklukları) ziyade fonksiyonlardaki sınırlılıklara odaklanmaktadır. Araştırmada engellilik; görme, duyma, konuşma, yaşlılarına göre öğrenme/basit dört işlem yapma, hatırlama/dikkatini toplama alanlarıyla hareket güçlüğü (yürüme, taşıma, tutma ve merdiven inip çıkma) alanlarında tanımlanmıştır. Araştırma kapsamında bu alanlardan en az birinde çok zorlandığını veya hiç yapamadığını belirten kişiler en az bir engeli olan nüfus kapsamına alınmıştır.

Nüfus ve Konut Araştırmasında bireylere 6 farklı engellilik durumuna ilişkin aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

1. Görmede zorluk çekiyor musunuz? (Gözlük veya lens kullanıyor olsanız dahi)
2. Duymada zorluk çekiyor musunuz? (İşitme cihazı/implant kullanıyor olsanız dahi)
3. Konuşmada (konuşma bozukluğu, tutukluk, kekemelik gibi nedenlerden dolayı) zorluk çekiyor musunuz?
4. Yürümede, merdiven çıkmada veya inmede zorluk çekiyor musunuz?
5. Birşeyler taşımada veya tutmada zorluk çekiyor musunuz?
6. Yaşıtlarınıza göre öğrenmede, basit dört işlem yapmada, hatırlama veya dikkatinizi toplamada zorluk çekiyor musunuz?

Araştırma sonuçlarına göre engelli bireylerin yaş ve cinsiyete göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

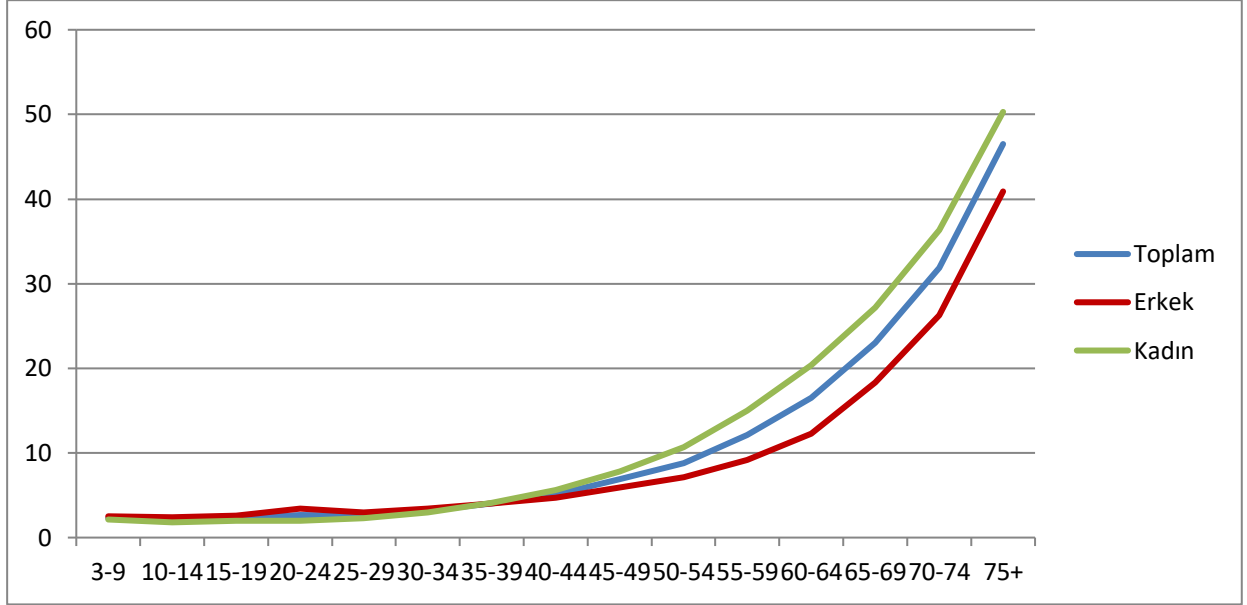
Tablo 1.2.1. Genel nüfus içinde yaş grubu ve cinsiyete göre en az bir engeli olan nüfus⁽¹⁾, 2011

Engelli Birey	Nüfus Oranı (%)	Erkek (%)	Kadın (%)
Tüm yaş grupları	6,9	5,9	7,9
3-9	2,3	2,5	2,1
10-14	2,1	2,4	1,8
15-19	2,3	2,6	2,0
20-24	2,7	3,4	2,0
25-29	2,6	3,0	2,3
30-34	3,2	3,4	3,0
35-39	4,0	4,0	4,1
40-44	5,1	4,7	5,6
45-49	6,9	5,9	7,8
50-54	8,8	7,1	10,7
55-59	12,1	9,2	15,0
60-64	16,5	12,3	20,4
65-69	23,0	18,3	27,2
70-74	31,9	26,3	36,3
75+	46,5	40,9	50,3

(1) “En az bir engeli olan nüfus” engellilikle ilgili en az bir işlevi (fonksiyonu) yerine getirmede çok zorlandığını veya hiç yapamadığını belirten 3 ve daha yukarı yaştaki nüfustur.

Kaynak: TÜİK, Nüfus ve Konut Araştırması

Nüfus ve Konut Araştırması sonuçlarına göre, en az bir engeli olan (3 ve daha yukarı yaş) nüfusun oranı %6,9 (4.876.000 kişi)'dir. Erkeklerde %5,9 olan bu oran kadınlarda %7,9'dur. Yaş grubu arttıkça en az bir engeli olan nüfus oranının artma eğiliminde olduğu görülmektedir. 35-39 yaş grubundan itibaren en az bir engeli olan kadınların oranı erkeklerden yüksektir.

Şekil 1.2.1 Yaş grubu ve cinsiyete göre en az bir engeli olan nüfus oranı

Kaynak: TÜİK, Nüfus ve Konut Araştırması

Tablo 1.2.2 Genel nüfus içinde engel grubuna göre engelli nüfus⁽¹⁾, 2011

Engel Grubu	Toplam Nüfus Oranı (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Toplam (Kişi sayısı)	Erkek (Kişi sayısı)	Kadın (Kişi sayısı)
Görmede zorluk yaşayanlar ⁽²⁾	1,4	1,3	1,5	1.039.000	478.000	561.000
İşitmede zorluk yaşayanlar ⁽³⁾	1,1	1,1	1,2	836.000	406.000	429.000
Konuşmada zorluk yaşayanlar ⁽⁴⁾	0,7	0,8	0,6	507.000	278.000	229.000
Yürümede, merdiven çıkmada / inmede zorluk	3,3	2,4	4,1	2.313.000	861.000	1.452.000

Bir şeyler taşımada / tutmada zorluk yaşayanlar ⁽⁴⁾	4,1	3,2	5,1	2.923.000	1.136.000	1.787.000
Yaşıtlarına göre öğrenmede / basit dört işlem yapmada / hatırlamada	2,0	1,6	2,4	1.412.000	565.000	847.000

(1) Engelli nüfus oranı hesaplanırken; ilgili faaliyeti yaparken çok zorlandığını veya bu faaliyeti hiç yapamadığını beyan edenlerin toplam nüfus içindeki payı esas alınmıştır.

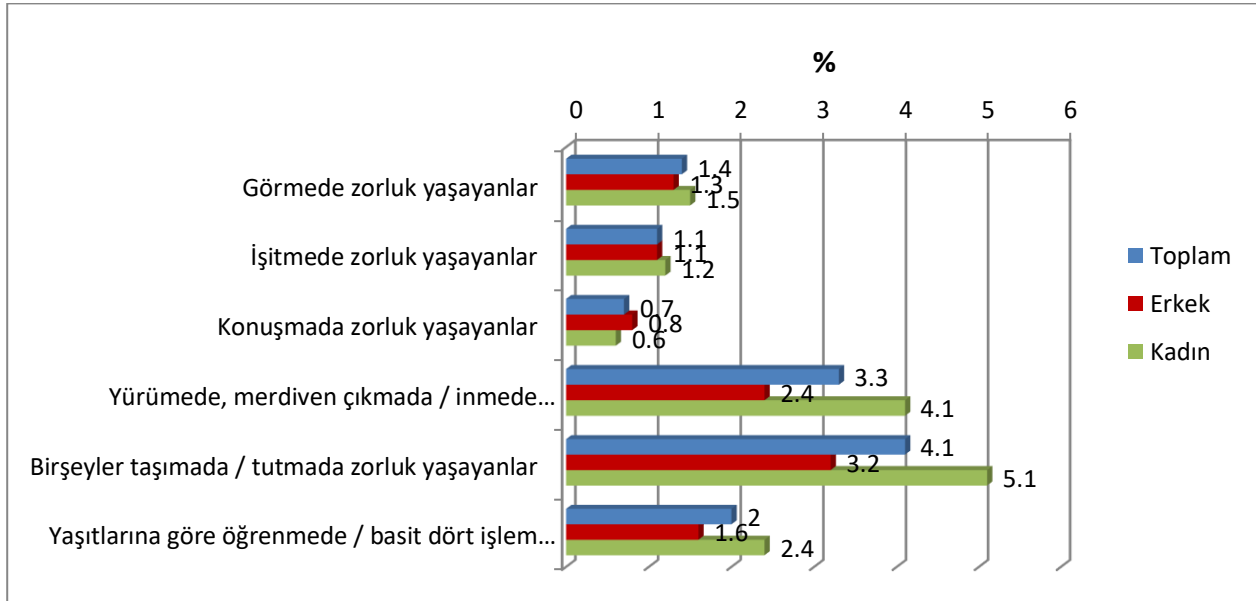
(2) Görmeye yardımcı araç kullananlardan bu araçları kullanmalarına rağmen görmede çok zorlandığını belirtilenler ile hiç görmediğini belirtenler dahildir.

(3) İşitmeye yardımcı araç kullanmalarına rağmen işitmede çok zorlandığını belirtenler ile hiç duymadığını belirtenler dahildir.

(4) 3 ve daha yukarı yaştaki nüfusu kapsamaktadır.

Kaynak: TÜİK,2011

Engel gruplarına göre engelli nüfus oranları incelendiğinde bir şeyler taşımada /tutmada zorluk yaşayanlar ile yürümede, merdiven çıkmada / inmede zorluk yaşayanların oranları diğer gruplara göre daha yüksektir.

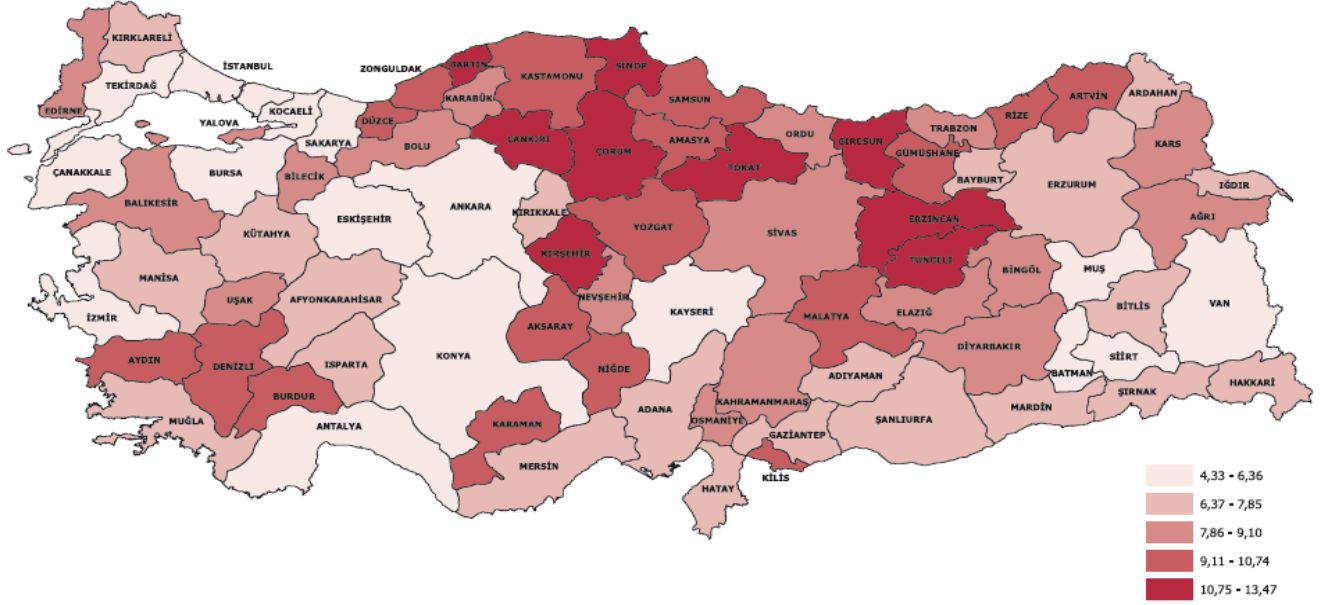

Şekil 1.2.2 Engel grubu ve cinsiyete göre engelli nüfus oranı

Kaynak: TÜİK, 2011

3.1 En az bir engeli olanların oranı (3 ve daha yukarı yaştaki nüfus) (%)

Proportion of persons with at least one disability (Population 3 years of age and over) (%)

Şekil 1.2.3 En az bir engeli olan nüfusun oranı (3 ve daha yukarı yaş) (%)

Kaynak: TÜİK, 2011

1.3. Türkiye Sağlık Araştırması

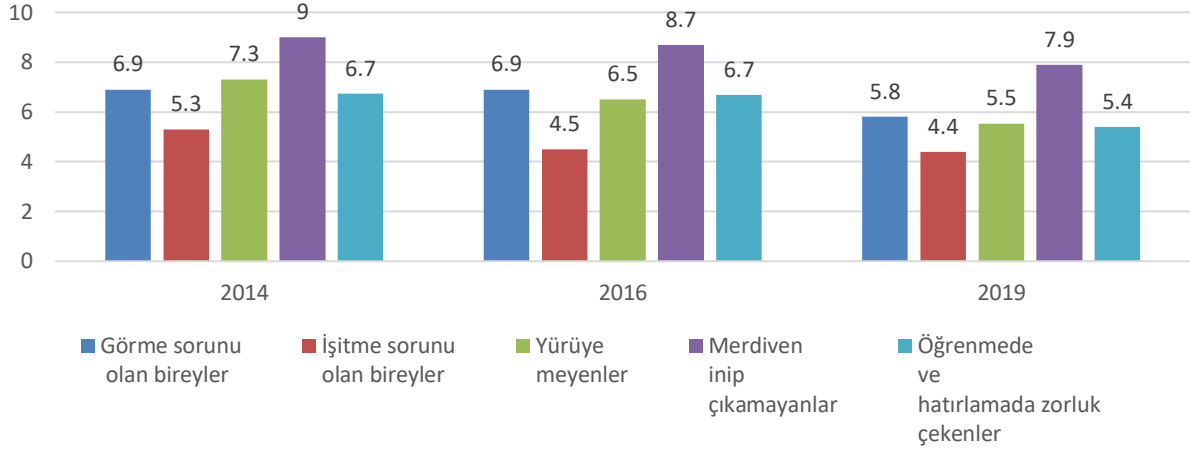
Ülkemizde engellilikle ilgili göstergelerin elde edildiği bir diğer araştırma da Türkiye Sağlık Araştırması'dır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2008 yılından itibaren iki yılda bir düzenli olarak bireylerin genel sağlık durumunun ortaya çıkarılması ve kalkınma göstergeleri içerisinde önemli bir paya sahip olan sağlık göstergesine yönelik bilgilerin elde edilmesi amacıyla Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) metodolojisiyle uyumlu olarak Sağlık Araştırması gerçekleştirilmektedir. Bu araştırma ile **15 ve daha yukarı yaştaki bireylerin** genel sağlık durumu, kronik hastalıkları, günlük aktivitelerini yürütmedeki fonksiyonel yeterlilikleri, kişisel bakım, sağlık hizmetleri kullanımı, ilaç kullanımı, yapılan aşılar ve ölçümler ile boy ve kilo değerleri, sigara ve alkol kullanımı ile yine bu alandaki pek çok değişken elde edilebilmektedir. Araştırmadan görme/işitme sorunu olanlar, yürüyemeyenler/merdiven inip çıkamayanlar, öğrenmede/hatırlamada zorluk çekenler, giyinme, tuvalet kullanımı, banyo yapma gibi kişisel bakım faaliyetlerini gerçekleştirirken zorluk çekenler gibi engellilik ve yaşlılıkla ilgili göstergeler elde edilmektedir.

Tablo 1.3.1 Engellilik ve yaşlılıkla ilgili göstergeler

15+ yaş (%)											
	2014				2016				2019		
Yaş grubu	Toplam	Erkek	Kadın		Toplam	Erkek	Kadın		Toplam	Erkek	Kadın
Görme sorunu olan bireylerin cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımı											
Toplam	6,9	5,1	8,6		6,9	5,3	8,6		5,8	4,4	7,2
15-44	2,3	1,6	3		2,1	1,7	2,5		6,2	4,5	7,9
45-54	10,3	7,7	13		9,4	7,8	11,1		7,4	6,2	8,6
55-64	13,2	10,6	15,6		13,3	9,4	17		9,6	7,5	11,7
65-74	17,6	15,1	19,8		18,5	16,4	20,2		14,6	11,3	17,4
75+	28,8	23,1	32,5		31,9	23,8	37,2		24,1	20,8	26,3
İşitme sorunu olan bireylerin cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımı											
Toplam	5,3	4,8	5,8		4,5	3,9	5		4,4	3,8	5,0
15-44	1,8	1,8	1,9		1,1	1,1	1,1		4,1	3,0	5,2
45-54	5,4	4,4	6,4		4,1	3,4	4,9		3,9	3,6	4,2
55-64	7,7	7	8,3		5,4	4,6	6,2		5,2	4,8	5,5
65-74	14,7	15,4	14,1		15	15,5	14,5		11,9	12,4	11,5
75+	35,8	37,7	34,6		34,7	33	35,8		31,5	30,8	32,0

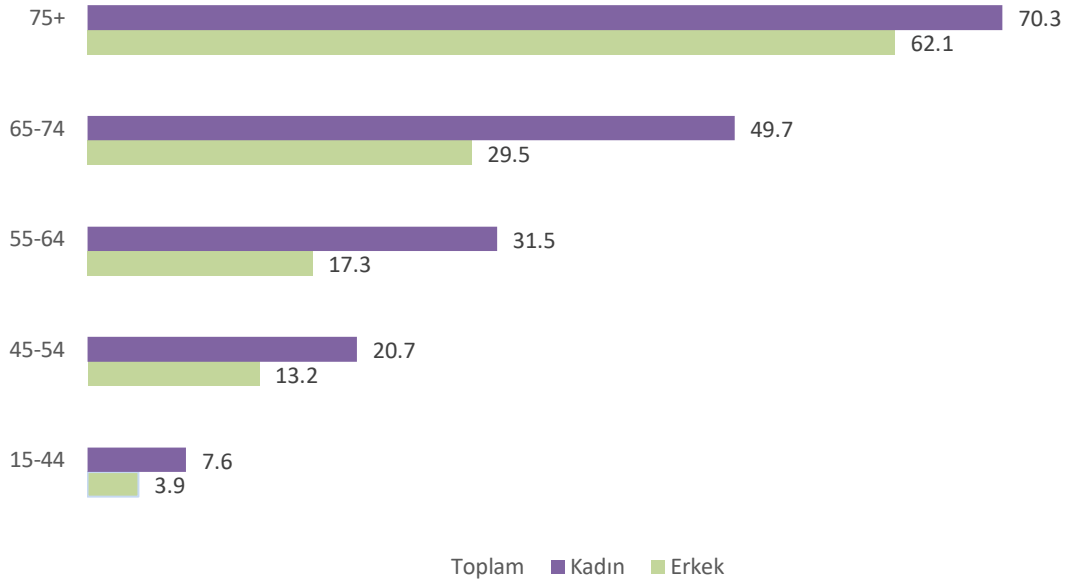
Herhangi bir yardım almadan ya da yardımcı bir araç kullanmadan yürüyemeyenler ve merdiven inip çıkamayanların cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımı											
Yürüyemeyenler	7,3	4,1	10,4		6,5	4	8,9		5,5	3,1	7,9
15-44	1,7	1,3	2,1		1,3	1,4	1,1		0,8	0,5	1,1
45-54	6,8	3,4	10,4		5,1	2,7	7,6		4,4	2,9	6,0
55-64	12,9	5,2	20,5		10,8	4,3	17,1		8,2	4,3	12,0
65-74	24,3	15,3	31,9		23,4	15,4	30,2		17,1	9,3	23,9
75+	51,2	38,3	59,7		48	36	55,8		44,7	32,0	53,1
Merdiven inip çıkamayanlar	9	5,1	12,8		8,7	5	12,4		7,9	4,6	11,1
15-44	2,4	1,7	3,2		1,9	1,7	2,2		1,5	1,0	2,0
45-54	9	3,9	14,2		8,8	4,2	13,4		7,5	4,5	10,6
55-64	16,3	7,1	25,2		15,4	6,5	24,1		12,9	6,7	18,9
65-74	30,7	19,6	40,1		29,3	18,6	38,5		24,7	13,6	34,3
75+	53,6	42,1	61,3		55,4	39,8	65,7		50,8	39,0	58,7
Yaşıtlarına göre öğrenmede ve hatırlamada zorluk çeken bireylerin cinsiyet ve yaş grubuna göre dağılımı											
Toplam	6,7	3,6	9,7		6,7	3,3	10,0		5,4	3,3	7,4
15-44	2,5	1,6	3,4		2,7	1,5	3,9		2,0	1,1	2,9
45-54	7,5	3,8	11,2		6,4	2,7	10,3		4,5	2,7	6,2
55-64	10,4	4,6	16,1		9,3	3,2	15,3		6,4	3,2	9,5
65-74	19,6	11,3	26,6		19,3	11,2	26,2		14,9	9,0	19,9
75+	37,5	24,8	46,0		37,7	24,5	46,3		34,9	31,0	37,4

Kaynak: TÜİK, Türkiye Sağlık Araştırması (2014-2019)

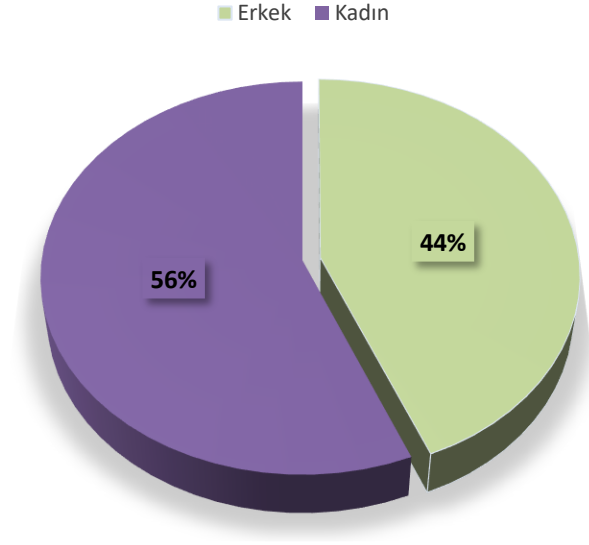
Şekil 1.3.1 Temel faaliyetleri yerine getirmede zorluk yaşayan 15 ve üzeri yaştaki bireylerin yıllara göre dağılımı

Kaynak: TÜİK, Türkiye Sağlık Araştırması (2014-2019)

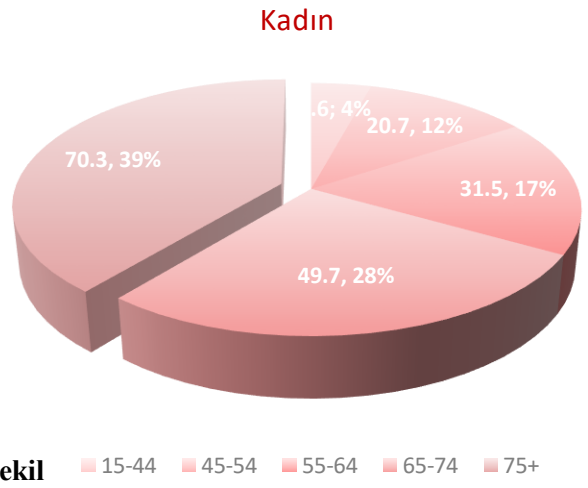
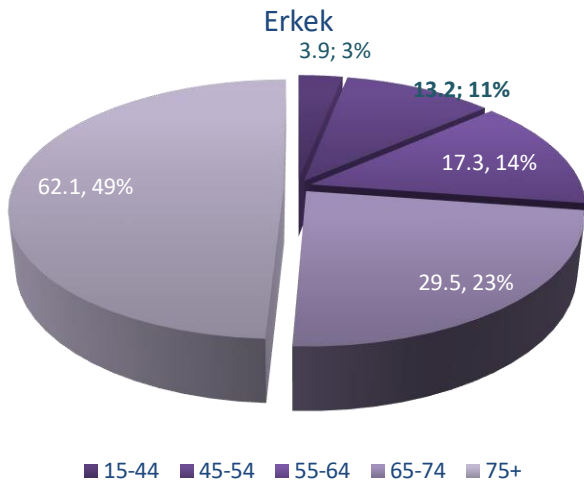
Şekil 1.3.2. TÜİK Sağlık Araştırması Yaş Grupları ve Cinsiyete göre dağılımı,2019

Kaynak: TÜİK, Türkiye Sağlık Araştırması 2019

Şekil 1.3.3. En az bir engeli olan bireylerin cinsiyete göre dağılımı

Kaynak: TÜİK Sağlık Araştırması, 2019

Şekil 1.3.4. En az bir engeli olan bireylerin yaş grubuna göre dağılımı

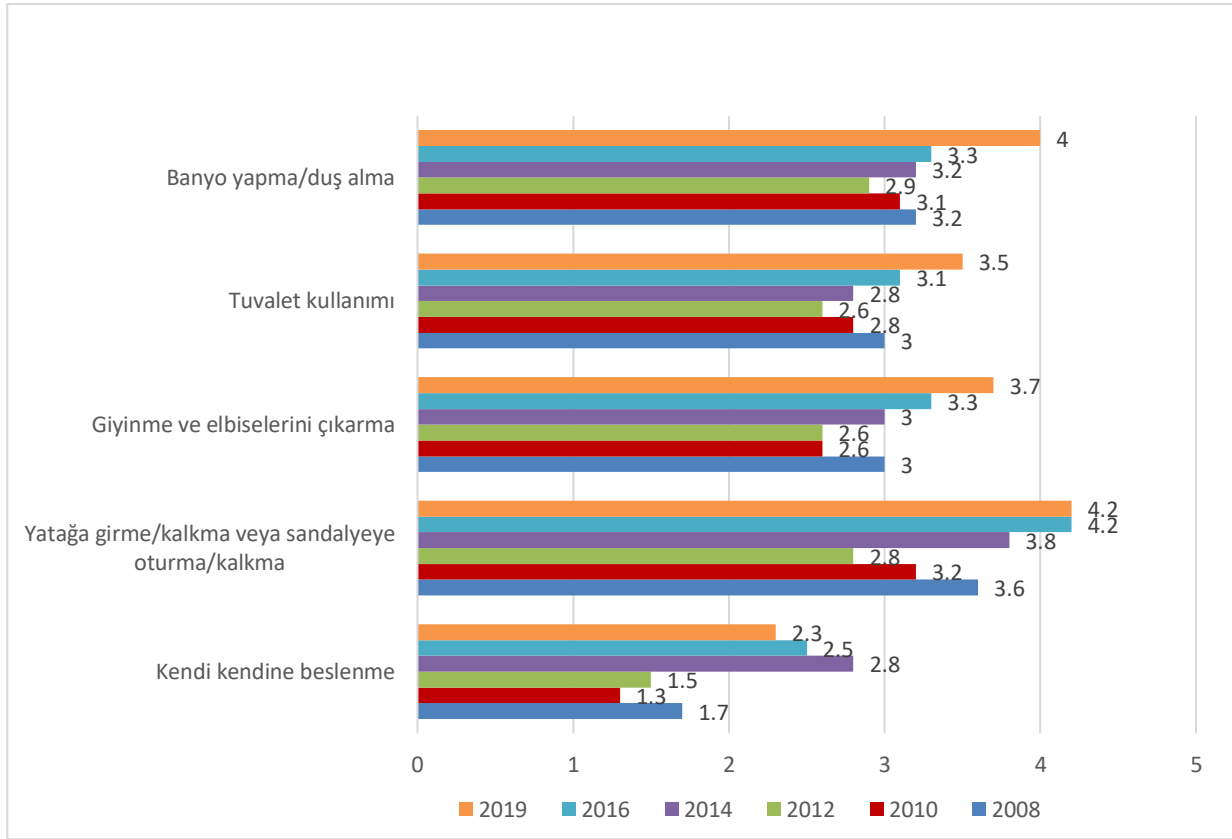
Kaynak: TÜİK Sağlık Araştırması, 2019

TÜİK tarafından gerçekleştirilen 2019 Türkiye Sağlık Araştırmasına göre 75+ yaş grubunda erkek bireylerde %49'luk dilimi oluştururken kadınlarında %39'luk dilimi oluşturmaktadır.

Tablo 1.3.2. Kişisel bakım faaliyetlerini gerçekleştirirken zorluk çeken bireylerin cinsiyete göre dağılımı

15+ Yaş (%)						
Kişisel bakım faaliyetleri		Kendi kendine beslenme	Yatağa girme/kalkma veya sandalyeye	Giyinme ve elbiselerini çıkarma	Tuvalet kullanımı	Banyo yapma/duş alma
2008	Toplam	1,7	3,6	3,0	3,0	3,2
	Erkek	1,5	2,5	2,3	2,2	2,4
	Kadın	1,9	4,6	3,6	3,7	4,0
2010	Toplam	1,3	3,2	2,6	2,8	3,1
	Erkek	1,1	2,3	2,0	2,1	2,2
	Kadın	1,6	4,1	3,2	3,5	3,9
2012	Toplam	1,5	2,8	2,6	2,6	2,9
	Erkek	1,3	1,9	2,0	1,8	2,1
	Kadın	1,7	3,7	3,2	3,4	3,8
2014	Toplam	2,8	3,8	3,0	2,8	3,2
	Erkek	1,8	2,4	2,2	1,8	2,1
	Kadın	3,7	5,2	3,8	3,8	4,3
2016	Toplam	2,5	4,2	3,3	3,1	3,3
	Erkek	2,0	2,9	2,8	2,5	2,6
	Kadın	3,0	5,4	3,9	3,7	3,9
2019	Toplam	2,3	4,2	3,7	3,5	4,0
	Erkek	1,6	2,7	2,4	2,3	2,4
	Kadın	3,0	5,6	4,9	4,7	5,5

Kaynak: Türkiye Sağlık Araştırması

Şekil 1.3.5. Kişisel bakım faaliyetlerini gerçekleştirirken zorluk çeken 15 ve üzeri yaştaki bireylerin yıllara göre dağılımı

Kaynak: TÜİK Sağlık Araştırması

1.4. Ülkelerin Engellilik Prevelansları

Avrupa Birliği İşgücü Araştırması 2011 yılında engellilerin istihdamı konusunda özel bir modül içermiş olup, bu modülden elde edilen sonuçlar tablo 2.5'te yer almaktadır. Modülde; sağlık sorunları ve temel aktivitelerdeki zorluklar, sağlık sorunları/temel aktivitelerdeki zorluklardan kaynaklanan işteki kısıtlılıklar, sağlık sorunları/temel aktivitelerde zorlukları olan insanlar tarafından ihtiyaç duyulan veya kullanılan özel yardımlar/destekler, diğer nedenlerden dolayı işteki kısıtlılıklar ile ilgili değişkenler yer almaktadır. Sonuçlar, 15-64 yaş arasındaki kişileri kapsamaktadır.

Sonuçların değerlendirilmesinde engellilik için iki temel tanım dikkate alınmıştır:

- Temel bir aktivite zorluğu yaşayanlar (görme, işitme, yürüme, iletişim kurma gibi),
- Uzun süredir devam eden sağlık durumundan ve/veya temel aktivite zorluğundan kaynaklanan iş kısıtlılığı olan kişiler.

Uzun süreli sağlık sorunu ve temel aktivitelerdeki zorluk için en az 6 aydır süren ya da sürmesi muhtemel olan durumlar kapsamaktadır.

Tablo 1.4.1. Uzun süredir devam eden bir sağlık problemi veya temel bir aktivite zorluğu yaşadıklarını beyan eden kişiler, 2011 (%)

Ülkeler	Sadece uzun süredir devam eden bir sağlık durumu olanlar	Sadece temel bir aktivite zorluğu yaşayanlar	Uzun süredir devam eden sağlık durumu ile temel aktivite zorluğunun her ikisini de yaşayanlar	Uzun süredir devam eden sağlık durumu ya da temel aktivite zorluğu olmayanlar	Cevap vermeyenler	Toplam
Belçika	10,9	1,2	12,6	75,2	*	100,0
Bulgaristan	9,1	0,8	9,4	80,7	*	100,0
Çekya	10,8	0,9	7,5	80,7	0,1	100,0
Danimarka	9,5	2,2	12,9	75,0	0,3	100,0
Almanya	9,5	4,7	10,2	72,6	3,1	100,0
Estonya	25,1	1,7	16,8	56,2	*	100,0
İrlanda	8,9	1,4	3,8	85,6	0,3	100,0
Yunanistan	7,0	1,4	5,7	86,0	*	100,0
İspanya	19,3	1,2	6,9	72,7	*	100,0
Fransa	31,1	1,6	19,5	47,8	*	100,0
Hırvatistan	10,1	1,0	14,3	74,6	*	100,0
İtalya	9,2	1,0	7,6	81,0	1,2	100,0
Kıbrıs	15,0	0,6	8,9	75,6	*	100,0
Letonya	19,5	1,3	16,6	62,5	*	100,0
Litvanya	12,1	1,8	11,3	74,8	*	100,0
Lüksemburg	19,9	4,0	17,1	58,6	0,3	100,0
Macaristan	8,4	0,6	12,6	78,0	0,4	100,0
Malta	16,5	2,0	5,2	76,3	*	100,0
Hollanda	4,0	1,4	12,3	82,2	0,2	100,0
Avusturya	23,4	5,2	18,3	53,1	*	100,0
Polonya	7,4	0,3	13,9	78,4	*	100,0
Portekiz	24,8	1,6	15,6	57,9	*	100,0
Romanya	7,6	1,3	9,7	81,5	*	100,0
Slovenya	13,4	3,8	14,8	67,9	*	100,0
Slovakya	8,1	0,8	9,5	81,4	0,2	100,0
Finlandiya	33,7	1,6	20,7	44,0	*	100,0
İsveç	26,4	1,5	14,6	57,2	0,2	100,0

Birleşik Krallık	15,4	3,2	13,5	67,7	0,1	100,0
İzlanda	29,3	2,5	16,7	50,0	1,5	100,0
İsviçre	23,9	2,6	14,8	58,2	0,5	100,0
Türkiye	15,6	1,4	16,2	66,8	*	100,0

Kaynak: Eurostat, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hlth_dp010&lang=en

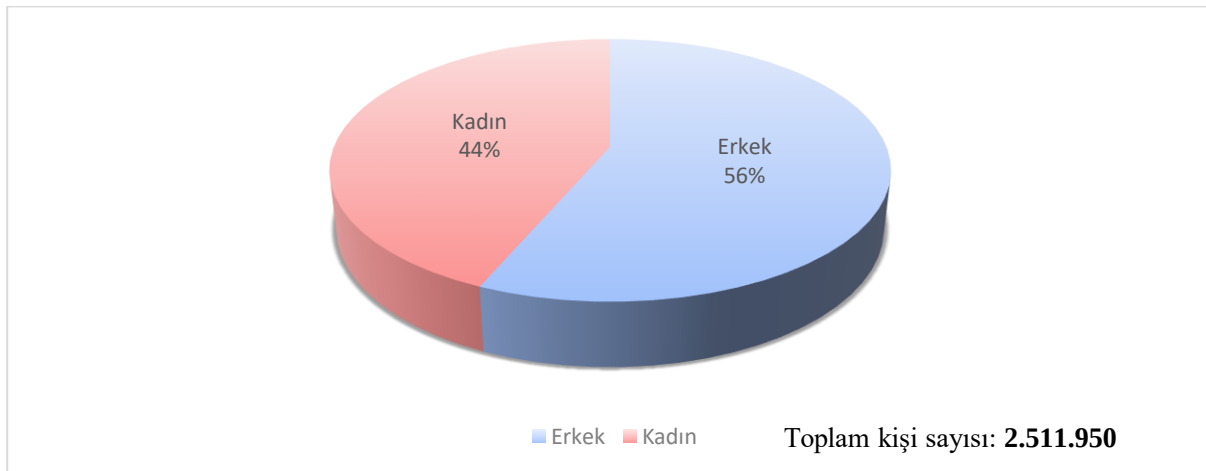
*Mevcut değil

1.5. Ulusal Engelli Veri Sistemi

İdari kayıtlar birtakım hizmetlerin veya programların normal işleyişinin bir parçası olarak toplanan verilerden oluşmaktadır. Bunun bir örneği hizmetlere ilişkin başvuru formlarında bulunan bilgilerdir. Bu kayıtlar sağlanan hizmetlerin detaylarıyla birlikte engellilik hizmetlerine erişim sağlayan bireylerin özellikleri hakkında da bilgi sağlamaktadır.

Engelli bireylerin sayısının idari kayıtlar üzerinden tespiti ülkemiz ve özellikle engellilere yönelik politika geliştiren kurumlar açısından büyük önem arz etmektedir. Engelli nüfusa ilişkin veri ihtiyacını gidermek için Bakanlığımız bünyesinde kamu kurum ve kuruluşlarındaki Engelli Sağlık Kurulu Raporlarını esas alan "Ulusal Engelli Veri Sistemi" oluşturulmuştur. Ulusal Engelli Veri Sisteminde kayıtlı ve hayatta olan engelli sayısı; 1.414.643'ü erkek, 1.097.307'si kadın olmak üzere 2.511.950*'dir. Ağır engeli olan kişi sayısı 775.012'dir.

*Engelli Sağlık Kurulu Raporu almak için yetkili hastanelere başvurmamış ve hizmet almak için devletle temasa geçmemiş bireyleri kapsamamaktadır.

Şekil 1.5.1. Veri sisteminde kayıtlı ve hayatta olan engellilerin cinsiyete göre dağılımı

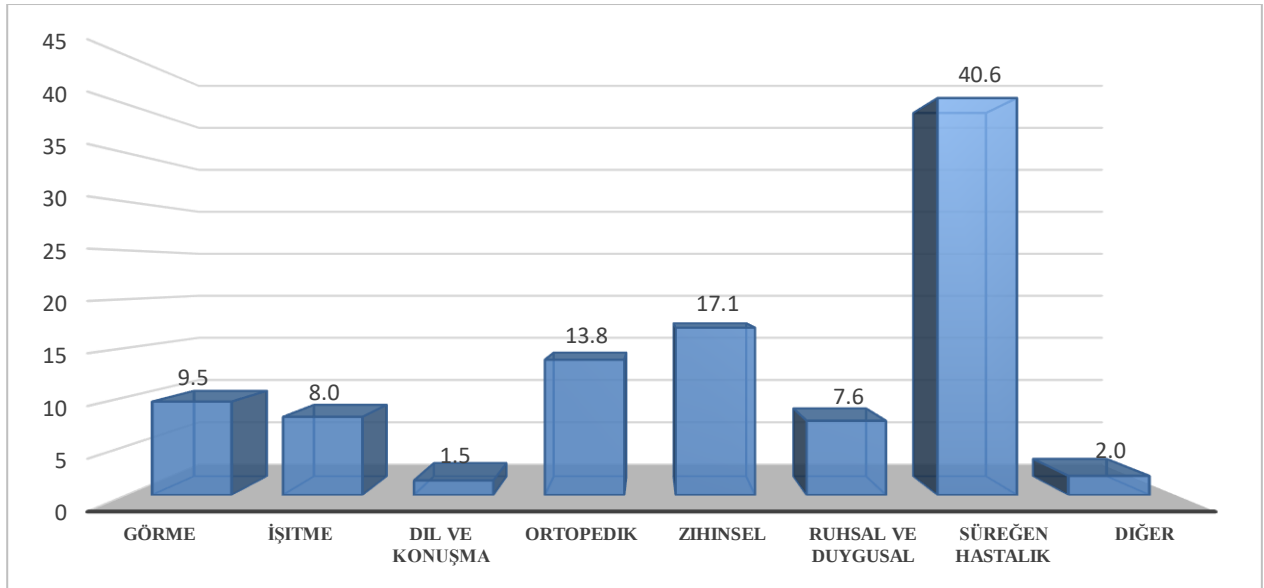
Kaynak: Ulusal Engelli Veri Sistemi

Tablo 1.5.1. Veri sisteminde kayıtlı ve hayatta olan engellilerin engel gruplarına göre dağılımları

Engel Grubu	Kişi Sayısı	Oran (%)
Görme	215.076	9,53
İşitme	179.867	7,97
Dil ve Konuşma	33.686	1,49
Ortopedik	311.131	13,78
Zihinsel	385.313	17,07
Ruhsal ve Duygusal	170.927	7,57
Süreç Hastalık	917.259	40,63
Diğer	44.248	1,96

Not: Engelli Sağlık Kurulu Raporu almak için yetkili hastanelere başvurmamış ve hizmet almak için devletle temasa geçmemiş bireyleri kapsamamaktadır.

Kaynak: Ulusal Engelli Veri Sistemi

Şekil 1.5.2. Veri sisteminde kayıtlı ve hayatta olan engellilerin engel gruplarına göre dağılımları

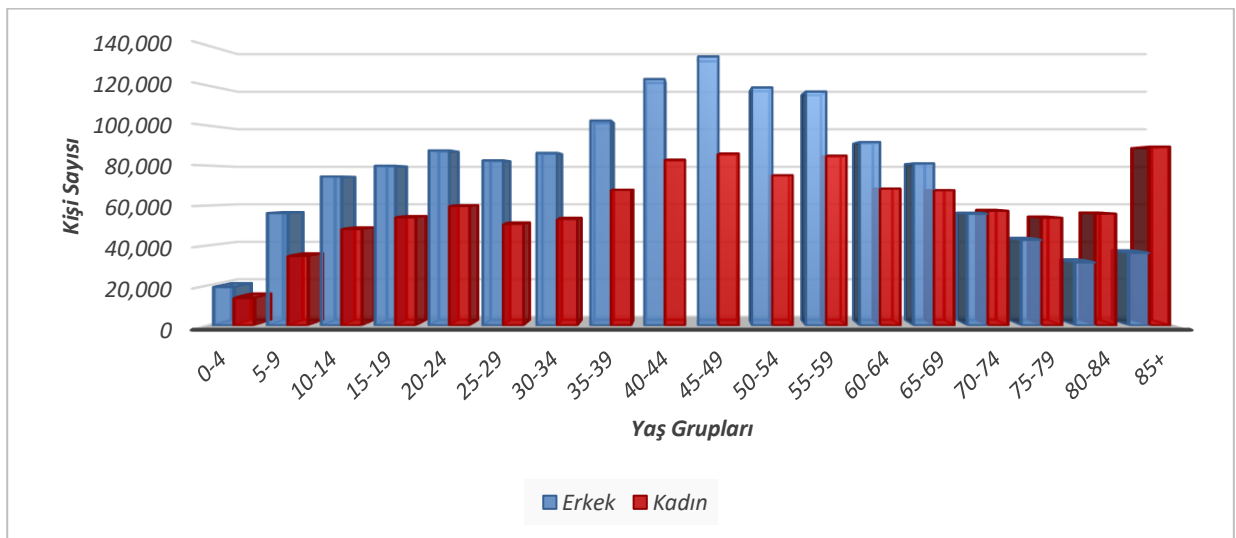
Kaynak: Ulusal Engelli Veri Sistemi

Tablo 1.5.2. Veri tabanında kayıtlı ve hayatta olan engellilerin yaş grubu ve cinsiyete göre dağılımları

Yaş Grupları	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	19.304	13.881	33.185
5-9	56.267	34.792	91.059
10-14	74.525	48.282	122.807
15-19	79.897	54.181	134.078
20-24	87.544	59.814	147.358
25-29	82.604	50.870	133.474
30-34	86.314	53.293	139.607
35-39	102.437	67.865	170.302
40-44	123.124	82.976	206.100
45-49	134.400	85.994	220.394
50-54	118.951	75.202	194.153
55-59	116.897	84.962	201.859
60-64	91.731	68.522	160.253
65-69	81.101	67.703	148.804
70-74	55.913	57.412	113.325
75-79	42.871	53.899	96.770
80-84	31.629	55.967	87.596
85+	36.374	89.420	125.794

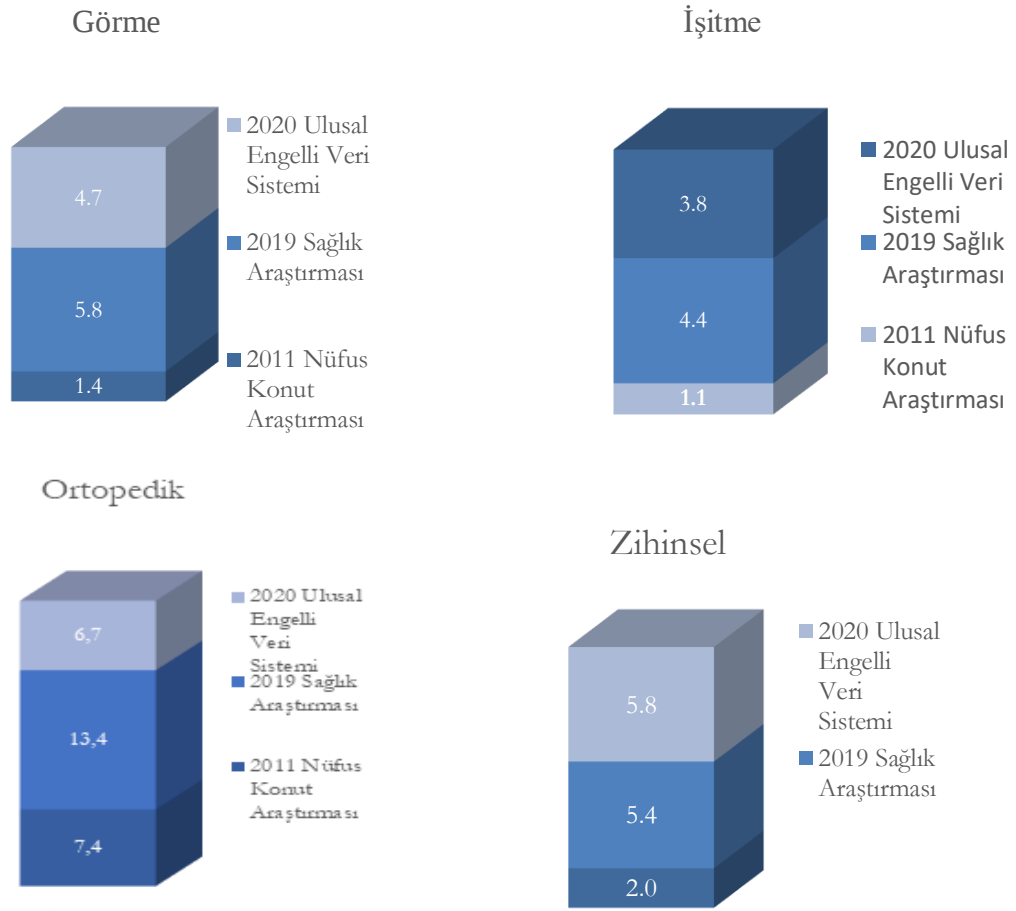
Not: Engelli Sağlık Kurulu Raporu almak için yetkili hastanelere başvurmamış ve hizmet almak için devletle temasa geçmemiş bireyleri kapsamamaktadır.

Kaynak: Ulusal Engelli Veri Sistemi

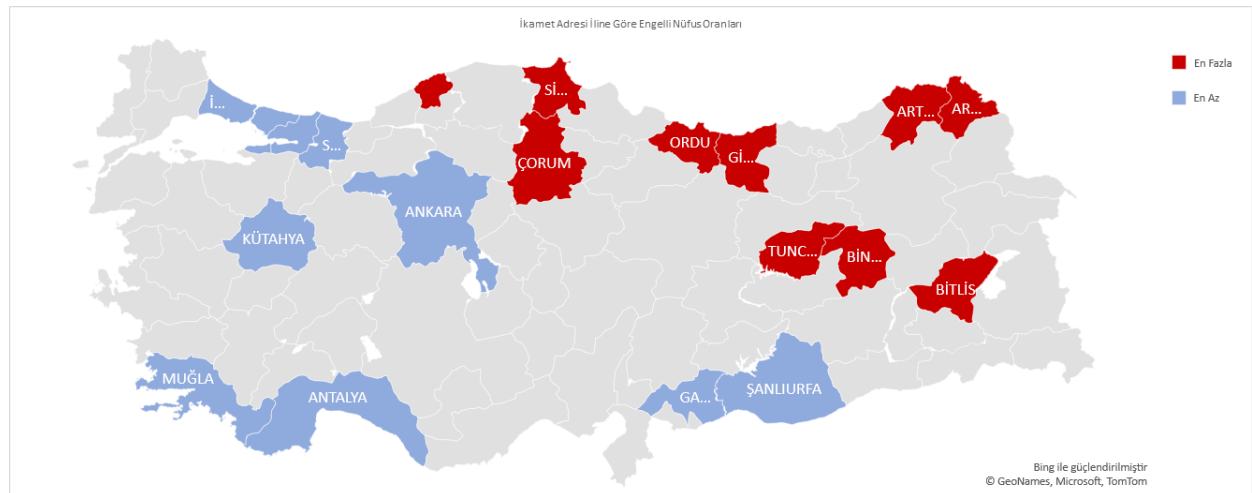
Şekil 1.5.3. Veri tabanında kayıtlı ve hayatta olan engellilerin yaş grubu ve cinsiyete göre dağılımları.

Kaynak: Ulusal Engelli Veri Sistemi

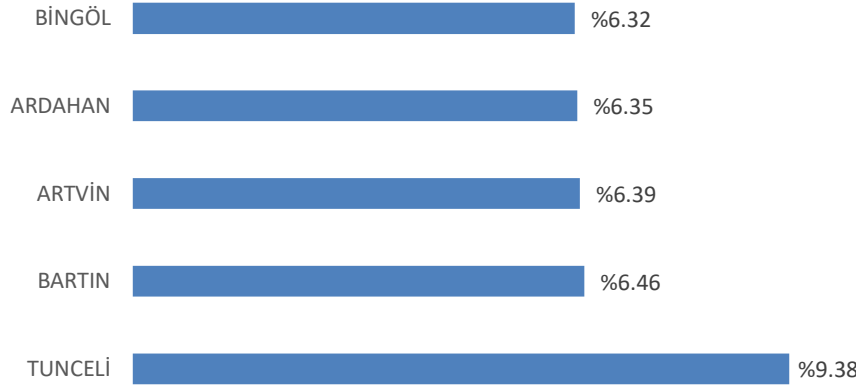
Şekil 1.5.4. NKA, Ulusal Engelli Veri Sistemi ve Türkiye Sağlık Araştırmasına göre engel grupları karşılaştırması

Kaynak: Ulusal Engelli Veri Sistemi

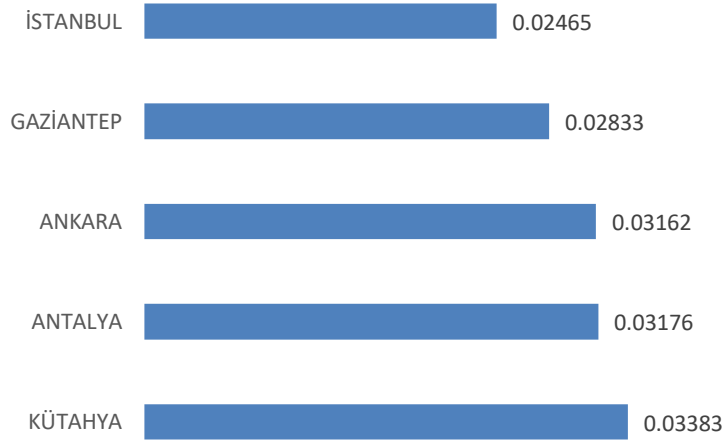
Şekil 1.5.5. Veri sisteminde ikamet adreslerine göre engelli nüfus oranları

Kaynak: Ulusal Engelli Veri Sistemi

Şekil 1.5.6. Veri sisteminde ikamet adresine göre engelli nüfusu oranının fazla olduğu 5 il

Kaynak: Ulusal Engelli Veri Sistemi

Şekil 1.5.7. Veri sisteminde ikamet adresine göre engelli nüfusu oranının az olduğu 5 il

Kaynak: Ulusal Engelli Veri Sistemi

Ulusal Engelli Veri Sisteminde İkamet Adresi İline göre engelli nüfus oranlarının en fazla olduğu iller Tunceli, Bartın, Artvin, Ardahan, Bingöl ve Bitlis'dir. En fazla orana sahip olan Tunceli ilinin nüfusu 82.498 iken engelli nüfusu 7.742'dir. Engelli nüfusunun il nüfusuna oranı ise %9,38'dir. İkamet Adresi İline göre engelli nüfus oranlarının en az olduğu iller İstanbul, Gaziantep, Ankara, Antalya ve Kütahya'dır. En az orana sahip İstanbul ilinin nüfusu yaklaşık 15 milyon iken engelli nüfusu 370.430'dur. Engelli nüfusunun il nüfusuna oranı ise %2,47'dir.

2. İSTİHDAM

Engelli bireylerin herkesle aynı hak ve özgürlüklere sahip olması, bu hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanılması için alınması gereken tüm önlemler devletlerin insan hakları yükümlülüklerindendir. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 27. maddesi engelli bireylerin çalışma hakkına ilişkin yaşadıkları sorunların tümünü gözeterek, ayrıntılı bir düzenleme öngörmüştür. Taraf Devletler engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında çalışma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Bu hak, engellilerin, açık, bütünleştirici ve erişilebilir bir iş piyasası ve çalışma ortamında serbestçe seçtikleri bir işle hayatlarını kazanmaları fırsatını da içerir.

Ülkemizde, engellilere yönelik istihdam politikaları 1970'lere kadar uzanan tarihçesinden günümüze büyük ölçüde kota ve kota/ceza sistemine dayanmaktadır. Engellilerin istihdam edilebilmelerinde kamu ve özel sektör işverenlerine çeşitli yükümlülükler getirilmiştir. Bu kapsamda engelli işçi istihdamı 1971 yılında yürürlüğe giren 1475 sayılı İş Kanunu ile düzenlenmiş ve kamu ve özel sektör işverenlerine %2 oranında engelli işçi çalıştırma yükümlülüğü getirilmiştir. 1997 yılında yürürlüğe giren 572 sayılı KHK ile bu oran %'3 e çıkarılmış, daha sonra yapılan yeni bir mevzuat düzenlemesi ile de bu oran kamu işyerleri için %4 olarak belirlenmiştir.

İş Kanunu uyarınca engelli istihdam etme yükümlüğünü yerine getirmeyen özel sektör işverenleri için bir cezai yaptırım söz konusudur. İşverenler her ay istihdam etmedikleri her engelli çalışan için belli bir miktar cezayı ödemekle yükümlüdür. Ülkemizde engelli işçi istihdamına ilişkin iş ve işlemler Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Engelli memur istihdamı ise yine 1997 yılında yürürlüğe giren 572 sayılı KHK ile 657 sayılı DMK' da yapılan değişiklikle uygulamaya girmiş; kamu kurum ve kuruluşlarının çalıştırdıkları personele ait kadrolarda % 3 oranında engelli memur çalıştırma yükümlülüğü getirilmiştir

2.1. İşgücüne Katılım Oranı

İşgücüne katılma oranı, aktif nüfusun kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfusa oranı olarak tanımlanmaktadır. Bu oranın yüksek olması, çalışma yaşında olan kadın ve erkeklerin çalışma hayatına dâhil olma noktasında istekli olduklarını gösterir. Bir ülkede işgücüne katılma oranının yüksek olması, aynı zamanda o ülkede insan kaynağının etkin kullanılıp kullanılmadığının da bir göstergesidir.

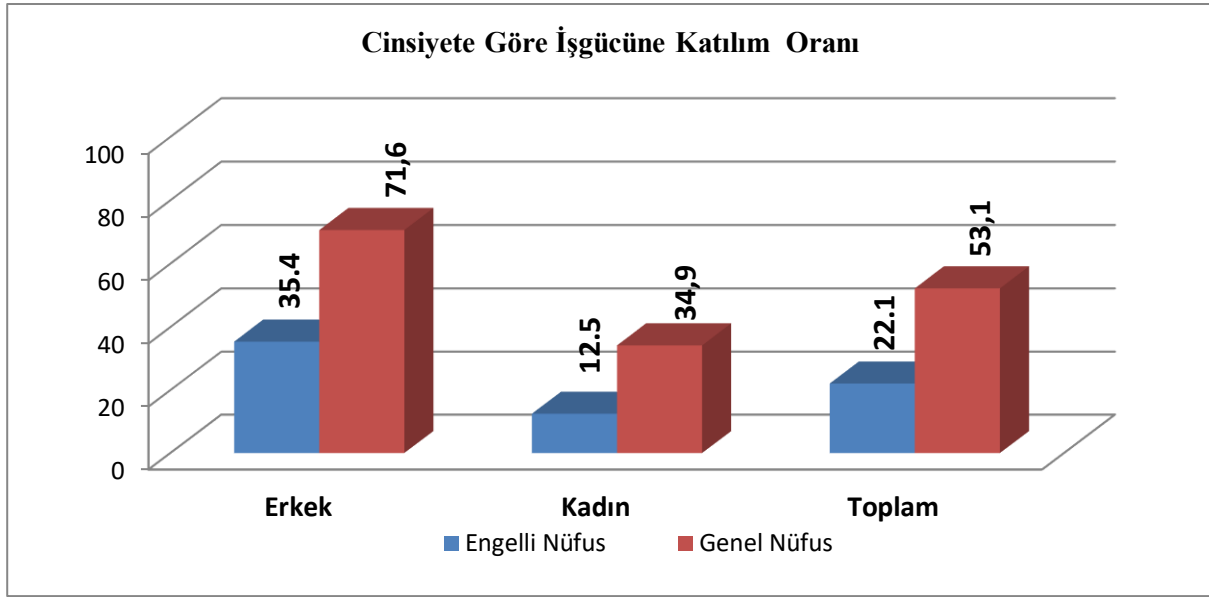
Gerek gelişmiş gerekse de gelişmekte olan ülkelerde karşılaşılan genel görünüm, kadın işgücüne katılma oranının erkeklerin işgücüne katılma oranından düşük olmasıdır.

Türkiye İstatistik Kurumu’nun Nisan 2022 verilerine göre ülkemizde işgücüne katılma oranı erkeklerde %71,6 kadınlarda %34,9 toplamda ise %53,1’dir. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından Avrupa Birliği üye ülkeleri ile eş zamanlı olarak idari kayıtlara dayalı geniş kapsamlı bir örneklem araştırması şeklinde 2011 yılında gerçekleştirilen Nüfus ve Konut Araştırması’na göre en az bir engeli olan nüfusun işgücüne katılma oranı erkeklerde %35,4, kadınlarda %12,5, toplamda ise %22,1’dir.

Tablo 2.1.1 Engelli ve genel nüfusun işgücüne katılım oranı

İşgücüne Katılım Oranı	Erkek	Kadın	Toplam
Engelli Nüfus	35,4	12,5	22,1
Genel Nüfus	71,6	34,9	53,1

Kaynak: TÜİK,2011

Şekil 2.1.1. Engelli ve genel nüfusun cinsiyete göre işgücüne katılım oranları

Kaynak: TÜİK, 2011

2.2. İşçi Kadrosunda İstihdam

4857 sayılı İş Kanununun 30 uncu Maddesi kapsamında; “İşverenler, elli veya daha fazla işçi çalıştırdıkları özel sektör işyerlerinde yüzde üç engelli; kamu işyerlerinde ise yüzde dört engelli bireyi meslek, beden ve ruhi durumlarına uygun işlerde çalıştırmakla yükümlüdürler.”

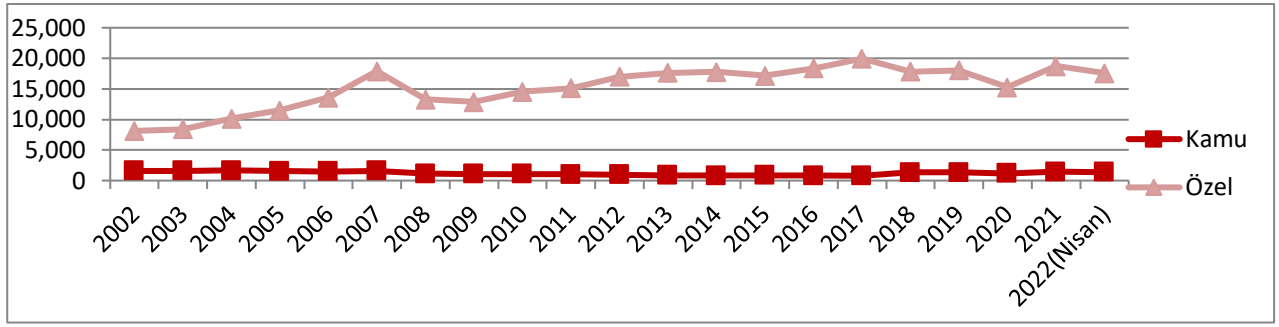
Türkiye İş Kurumu verilerine göre engelli çalıştırmakla yükümlü 50+ işyeri sayısı ile kamu kurumlarında ve özel sektörde engelli kotasında işçi olarak istihdam edilen bireylerin yıllara göre dağılımları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 2.2.1 Engelli çalıştırmakla yükümlü 50+ işyeri sayısı

Yıllar	Kamu	Özel	Toplam
2022(Nisan)	1.366	17.579	18.945
2021	1.440	18.695	20.135
2020	1.167	15.266	16.433
2019	1.320	18.029	19.349
2018	1.352	17.826	19.178
2017	782	19.957	20.739
2016	806	18.332	19.138
2015	844	17.144	17.988
2014	809	17.773	18.582
2013	890	17.596	18.486
2012	979	16.980	17.959
2011	1.004	15.118	16.122
2010	1.084	14.511	15.595
2009	1.096	12.847	13.943
2008	1.126	13.268	14.394
2007	1.613	17.864	19.477
2006	1.507	13.593	15.100
2005	1.567	11.517	13.084
2004	1.674	10.145	11.819
2003	1.593	8.427	10.020
2002	1.609	8.121	9.730

Kaynak: İŞKUR, <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal/istatistikler/>

Engelli bireyleri çalıştırmakla yükümlü işyeri sayısı 2002 yılı itibariyle kamuda 1.609, özel sektörde 8.121 iken 2022 yılı Nisan ayı itibariyle bu sayı kamuda 1.366, özel sektörde ise 17.579'dır.

Şekil 2.2.1. Engelli bireyleri çalıştırmakla yükümlü işyeri sayılarının yıllara göre dağılımı

Kaynak: İŞKUR, <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal/istatistikler/>

Tablo 2.2.2. Engelli çalıştırmakla yükümlü işyerlerinde işçi olarak çalışan engelli birey sayısının yıllara göre dağılımı

Çalıştırmakla Yükümlü Olunan Engelli Birey Sayısı			
Yıllar	Kamu	Özel	Toplam
2022(Nisan)	21.036	114.356	135.392
2021	20.792	115.662	136.454
2020	17.011	95.617	112.628
2019	16.664	126.238	142.902
2018	16.157	107.373	123.530
2017	7.801	117.687	125.488
2016	8.206	104.966	113.172
2015	8.432	99.262	107.694
2014	8.417	101.823	110.240
2013	9.514	97.689	107.203
2012	10.246	97.322	107.568
2011	10.496	86.607	97.103
2010	-	-	-
2009	-	-	-
2008	-	-	-
2007	-	-	-
2006	-	-	-
2005	-	-	-
2004	-	-	-
2003	-	-	-
2002	-	-	-

Kaynak: İŞKUR, <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal/istatistikler/>

Tablo 2.2.3 Engelli çalıştırmakla yükümlü işyerlerinde işçi olarak çalışan engelli birey sayısının yıllara göre dağılımı

Yıllar	50+ işyerinde çalışan	50- işyerinde çalışan	Toplam	50+ işyerinde çalışan:	50- işyerinde çalışan:	Toplam
	KAMU			ÖZEL		
2022(Nisan)	19.504	794	20.298	99.992	6.142	106.134
2021	20.269	1.086	21.355	103.426	7.357	110.783
2020	15.375	991	16.366	85.617	6.062	91.679
2019	15.928	1.037	16.965	101.377	8.328	109.705
2018	14.453	1.033	15.486	97.893	8.916	106.809
2017			10.323			102.751
2016			10.822			92.413
2015			10.696			84.370
2014			10.422			84.706
2013			11.804			80.434
2012			12.358			77.547
2011			12.347			71.088
2010			12.603			66.359
2009			12.653			58.876
2008			11.286			55.077
2007			12.924			49.784
2006			15.342			53.832
2005			15.243			47.850
2004			15.193			39.022
2003			14.685			31.829
2002			16.668			28.953

Kaynak: İŞKUR, <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal/istatistikler/>

Engelli çalıştırmakla yükümlü olan işyerlerinde çalıştırılması gereken engelli birey sayısı 2011 yılı itibariyle kamuda 10.496, özel sektörde 86.607 iken, 2022 yılı Nisan ayı itibariyle bu sayı kamuda 20.298'e, özel sektörde ise 106.134'e yükselmiştir. Bu işyerlerinde çalışan engelli sayısı 2002 yılı itibariyle kamuda 16.668, özel sektörde 28.953 iken 2022 yılı Nisan sonu itibariyle bu sayı kamuda 19.504'e*, özel sektörde ise 99.992*ye yükselmiştir. (*50 kişiden fazla ve az çalışanı olan işyerlerinde çalışan engelli sayısı toplamı.)

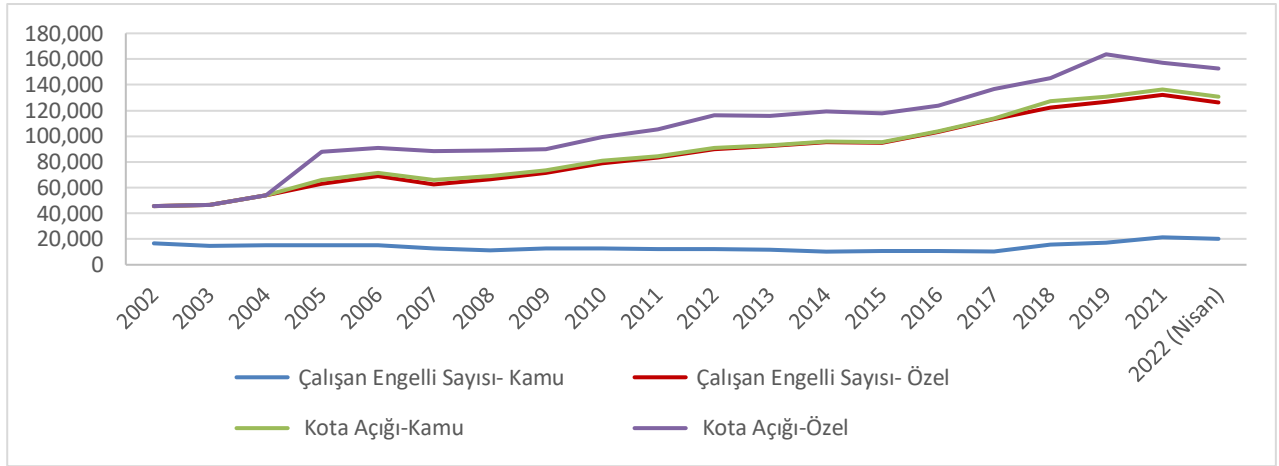
Tablo 2.2.4 Engelli birey çalıştırmakla yükümlü işyerlerinde kota açığı/ fazlası

Yıllar	Engelli Birey Çalıştırmakla Yükümlü Olan Kurumlarda Kota Açığı		Engelli Kotasının Üzerinde Çalışan Engelli Birey Sayısı	
	Kamu	Özel	Kamu	Özel
2022(Nisan)	4.350	21.972	2.818	7.608
2021	4.205	20.744	3.709	8.508
2020	4.092	16.875	2.456	6.862
2019	3.958*	33.082	3.222	8.221
2018	4.775*	17.871	3.071	8.391
2017	466	23.232	2.988	8.296
2016	387	20.336	3.003	7.783
2015	472	22.037	2.736	7.145
2014	712	23.637	2.717	6.520
2013	700	23.075	2.990	5.820
2012	931	25.250	3.043	5.475
2011	1.164	20.789	3.015	5.270
2010	1.863	18.299	2.748	4.715
2009	1.981	16.367	2.548	4.693
2008	2.380	20.117	2.073	4.868
2007	3.417	22.175	2.208	4.032
2006	2.331	19.427	1.442	3.276
2005	2.990	21.824	1.211	1.680
2004	-	-	1.104	1.164
2003	-	-	2.033	990
2002	-	-	2.351	964

*Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Sözleşmeleri Kapsamında Çalıştırılmakta Olan İşçilerin Sürekli İşçi Kadrolarına veya Mahalli İdare Şirketlerinde İşçi Statüsüne Geçirilmesine İlişkin 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Geçici 23 ve Geçici 24 üncü Maddelerinin Uygulanması ile kamu kurum ve kuruluşlarında sürekli işçi pozisyonunda çalışan kamu işçisi sayısı artması nedeniyle kamu kurumlarının istihdam etmekle yükümlü olduğu engelli işçi sayısında artış olmuş ve kota açığı da artmıştır.

Kaynak: İŞKUR, <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal/istatistikler/>

Engelli çalıştırmakla yükümlü olan işyerlerinde kota açığı 2005 yılı itibariyle kamuda 2.990, özel sektörde ise 21.784 iken, 2022 yılı Nisan sonu itibariyle kota açığı kamuda 4.350, özel sektörde ise 21.972'dir. Çalıştırmakla yükümlü olduğu kotanın üzerinde engelli işçi çalıştıran işyerlerinde çalışan engelli sayısı 2002 yılı itibariyle kamuda 2.351, özel sektörde ise 964 iken 2022 yılı Nisan ayı itibariyle kamuda 2.818, özel sektörde ise 7.608'dir.

Şekil 2.2.2 Kamuda ve özel sektörde çalışan engelli sayısı ve kota açığının yıllara göre dağılımı

Kaynak: İŞKUR, <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal/istatistikler/>

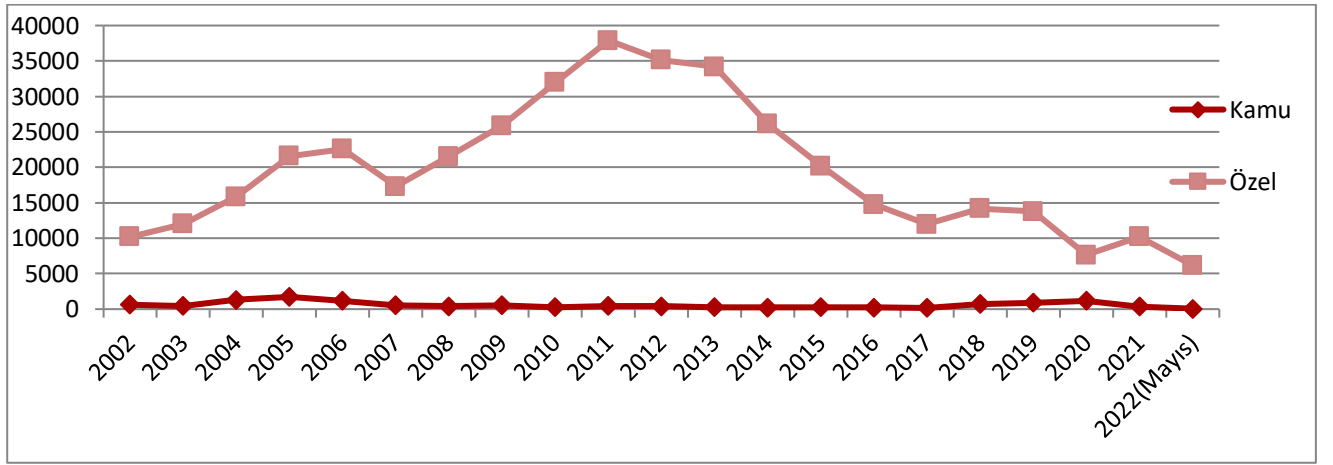
Tablo 2.2.5 Kamu kurumlarında ve özel sektörde engelli kotasından işe yerleştirilen işçilerin yıllara göre dağılımı

Yıllar	İşe Yerleştirme		
	Kamu	Özel	Toplam
2022(Ocak-Mayıs)	69	6.165	6.234
2021	355	10.200	10.555
2020	1.197	7.656	8.853
2019	917	13.798	14.715
2018	722	14.208	14.930
2017	192	11.959	12.151
2016	236	14.795	15.031
2015	258	20.197	20.455
2014	232	26.118	26.350
2013	287	34.189	34.476
2012	398	35.133	35.531
2011	455	37.894	38.349
2010	295	31.962	32.257
2009	545	25.860	26.405
2008	427	21.540	21.967
2007	573	17.291	17.864

2006	1.202	22.579	23.781
2005	1.728	21.589	23.317
2004	1.320	15.855	17.175
2003	464	12.017	12.481
2002	657	10.226	10.883

Kaynak: İŞKUR, <http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx>

Kamu kurumlarında ve özel sektörde engelli kotasından işe yerleştirilen işçilerin dağılımı tablo 2.12’de görülmektedir. 2022 yılı (Ocak-Mayıs) ayı itibarı ile kamuda 69, özel sektörde ise 6.165 olmak üzere toplam 6.234 engelli birey işe yerleştirilmiştir.

Şekil 2.2.3 Kamu kurumlarında ve özel sektörde engelli kotasından işe yerleştirilen işçilerin yıllara göre dağılımı

Kaynak: İŞKUR, <http://www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx>

2.3. Memur Kadrosunda İstihdam

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 53 üncü maddesine göre; "Kurum ve kuruluşlar bu Kanuna göre çalıştırdıkları personele ait kadrolarda % 3 oranında engelli çalıştırmak zorundadır."

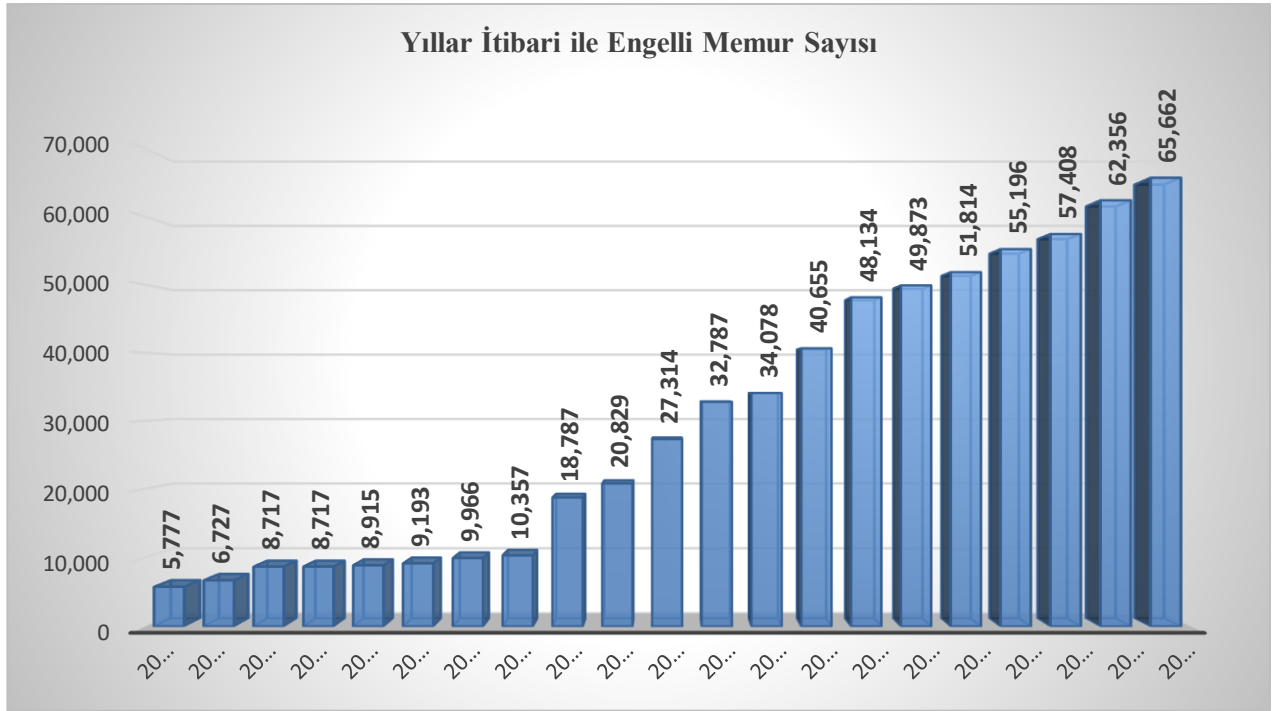
2002 yılından itibaren kamu kurumlarında engelli kotasında memur olarak istihdam edilen engelli bireylerin yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.3.1. Kamu kurumlarında engelli kotasında istihdam edilen memurların yıllara göre dağılımı

Yıllar	Engelli Memur Sayısı
2022 (Nisan)	65.662
2021	62.356
2020	57.408
2019	55.196
2018	51.814
2017	49.873
2016	48.134
2015	40.655
2014	34.078
2013	32.787
2012	27.314
2011	20.829
2010	18.787
2009	10.357
2008	9.966
2007	9.193
2006	8.915
2005	8.717
2004	8.717
2003	6.727
2002	5.777

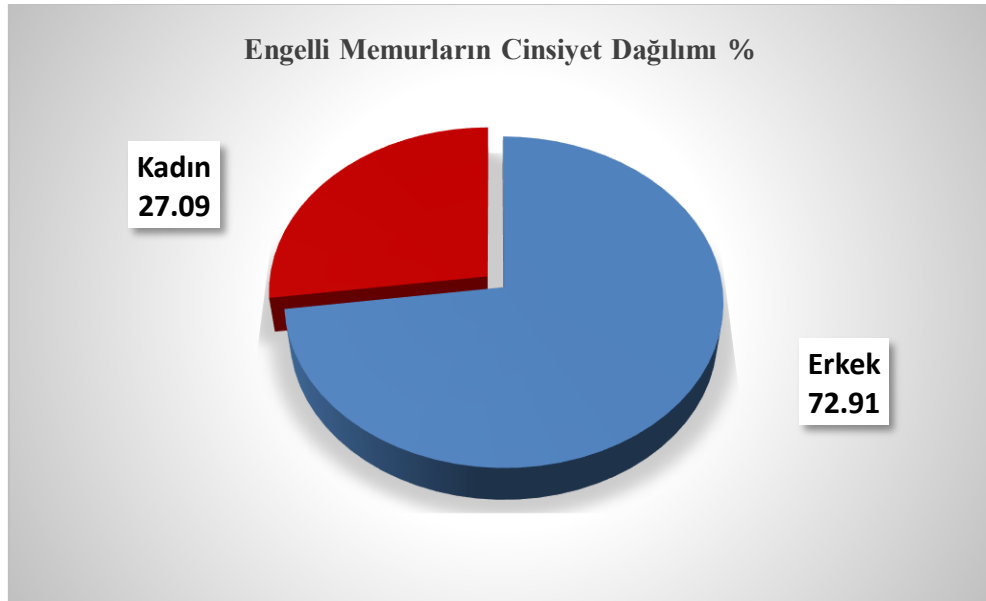
Kaynak: Mülga Devlet Personel Başkanlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

2002 yılsonu itibariyle 5.777 memur olarak istihdam edilen engelli birey sayısı 2022 yılı Nisan ayı itibariyle 65.662'ye ulaşmıştır.

Şekil 2.3.1 Engelli memur sayısının yıllara göre dağılımı

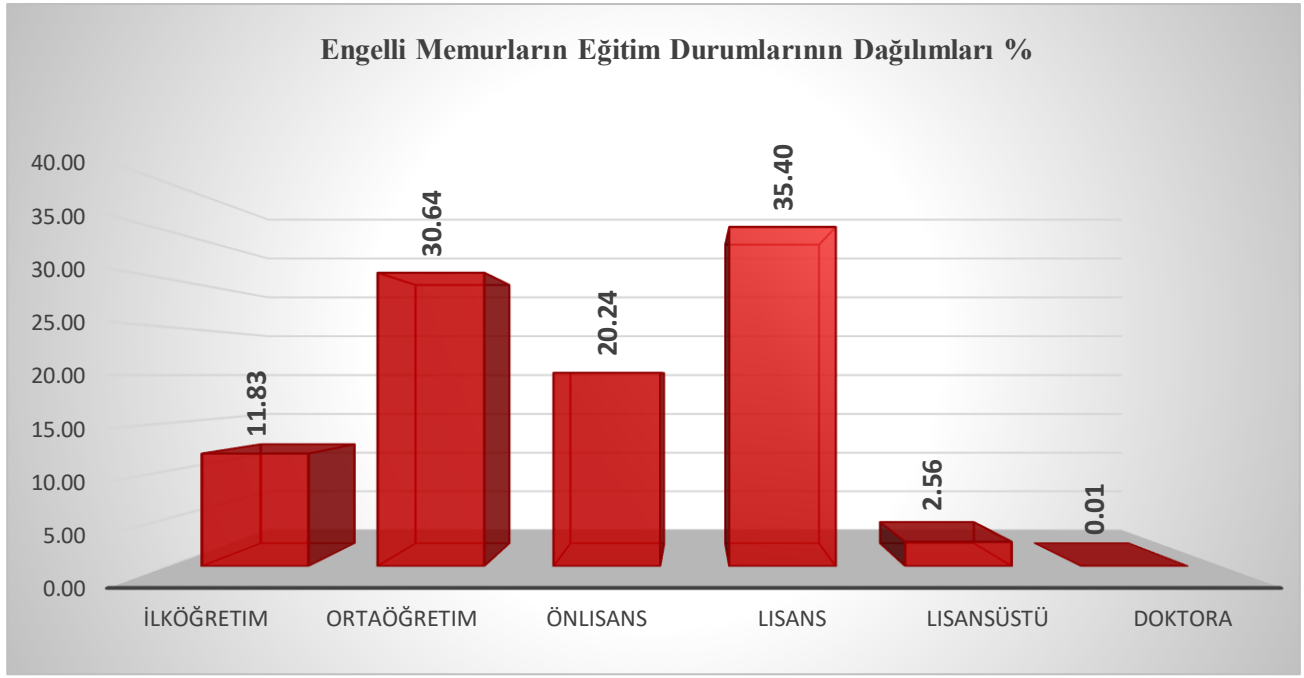
Kaynak: Mülga Devlet Personel Başkanlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Şekil 2.3.2 Engelli memurların cinsiyete göre dağılımı

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışmakta olan engelli memurların cinsiyetlerine göre dağılımları yukarıda şekilde verilmiş olup, çalışan engelli memurların % 27'si kadın, % 73'ü erkektir.

Şekil 2.3.3 Engelli memurların eğitim durumlarına göre dağılımı

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan engelli memurların eğitim durumlarına göre dağılımları aşağıdaki grafikte verildiği gibidir. Grafik incelendiğinde çalışan engelli memurların % 35'i lisans mezunu, % 31'i ortaöğretim mezunu, % 20'si önlisans mezunu, % 12'si ilköğretim mezunu olup sadece % 2,5'i yüksek lisans ve doktora mezunudur.

Tablo 2.3.2. Kamu kurumlarında engelli kotasında istihdam edilen memurların hizmet sınıflarına göre dağılımı

Unvan	%
Hizmetli	29,80
Veri Hazırlama Ve Kontrol İşletmeni	17,32
Memur	14,77
Öğretmen	9,65
Bilgisayar İşletmeni	4,27
Hemşire	2,72
Mühendis	1,95
Sağlık Memuru	1,86
Tekniker	1,61
Teknisyen	1,36
Sağlık Teknikeri	1,16
İmam-Hatip	1,13
Uzman Tabip	1,02
Ebe	0,88
Şef	0,86

Gelir Uzmanı	0,77
Teknisyen Yardımcısı	0,69
Müezzin-Kayyım	0,64

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

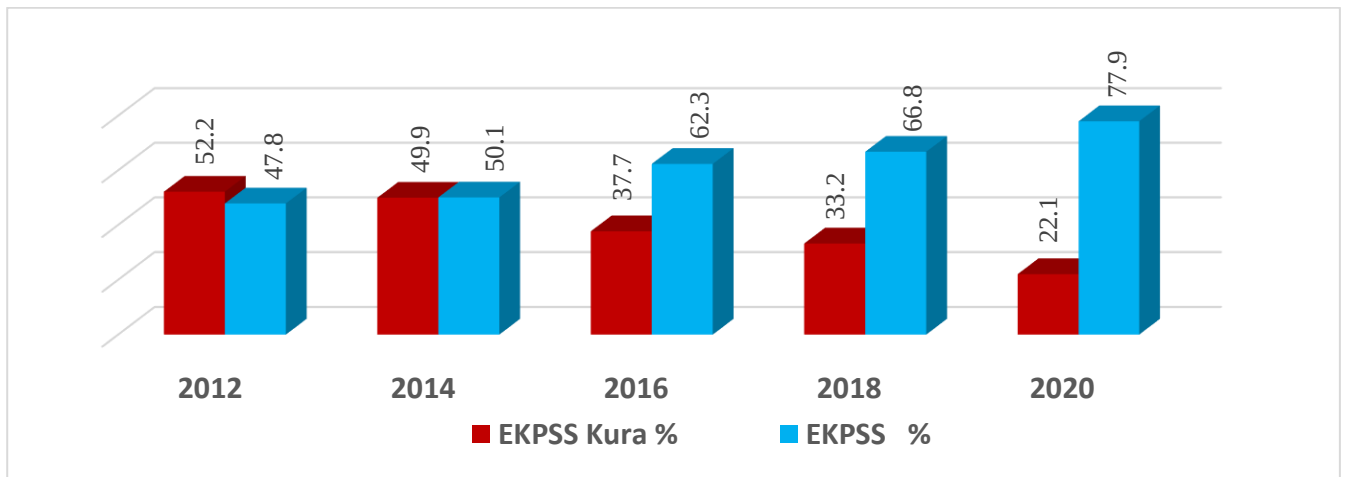
Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan engelli memurlar 290 farklı unvanda görev yapmaktadırlar. Yukarıdaki tabloda yüzdelik olarak ilk 18 sırada (% 1'in üzeri) yer alan unvanların dağılımı verilmiştir.

2.4. Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı (EKPSS)

2011 yılında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun “Engelli personel çalıştırma yükümlülüğü” başlıklı 53 üncü maddesinde yapılan değişiklikle, engellilerin merkezi sınav ve kura ile devlet memuru olmalarına imkân tanınmıştır. Merkezi sınav sistemine, ortaöğretim (lise), ön lisans ve lisans mezunu olan engelli adaylar, kuraya ise ilkokul, ilköğretim ve ortaokul mezunu engelli adaylar başvurmaktadır.

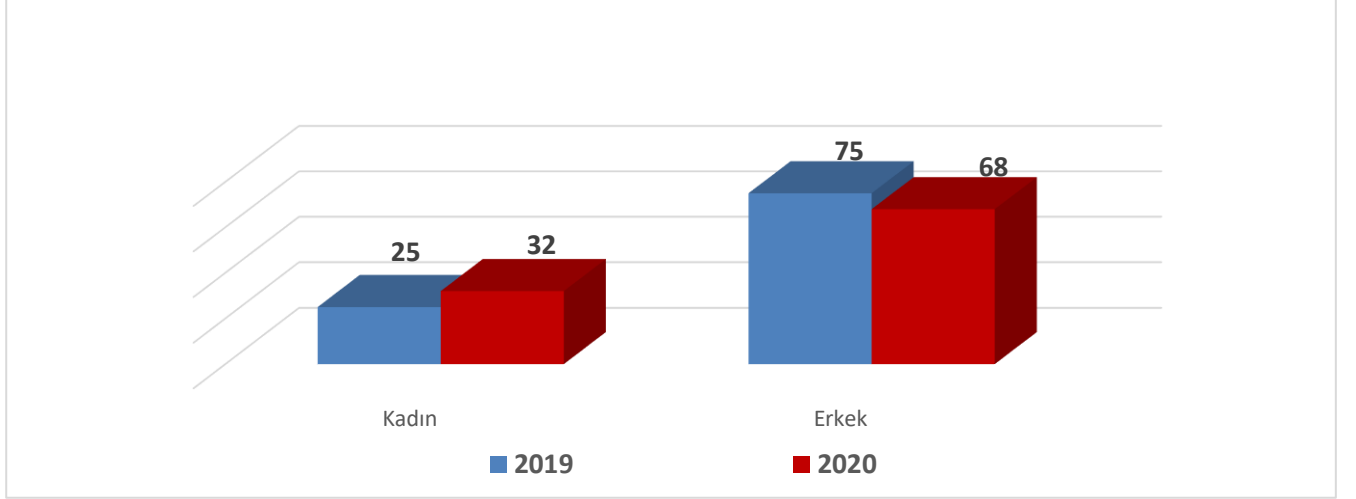
Tablo 2.4.1 Yıllara göre engelli memur seçme sınavına başvuru yapan adayların yıllara göre dağılımları

	EKPSS Kura	EKPSS	TOPLAM
2012	65.800	60.374	126.174
2014	65.795	65.927	131.722
2016	44.961	74.425	119.386
2018	44.184	88.833	133.017
2020	27.621	97.644	125.265
ORTALAMA	49.672	77.441	127.113

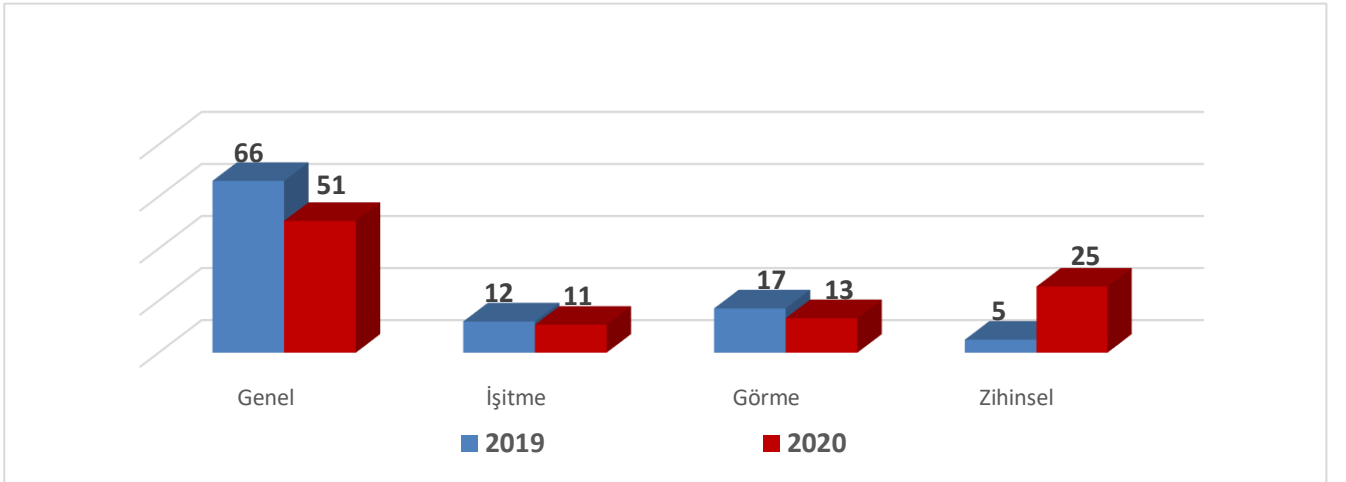
Şekil 2.4.1 Engelli memur seçme sınavına başvuru yapan adayların dağılımı

EKPSS' ye başvuru yapan adayların yıllara göre dağılımlarına baktığımız zaman 2012 yılında kura ile başvuru yapan aday sayısı toplam başvurunun yarısından fazlasını oluştururken 2020 yılında kura ile başvuru yapan aday sayısı azalarak % 22' ye kadar düşmüştür.

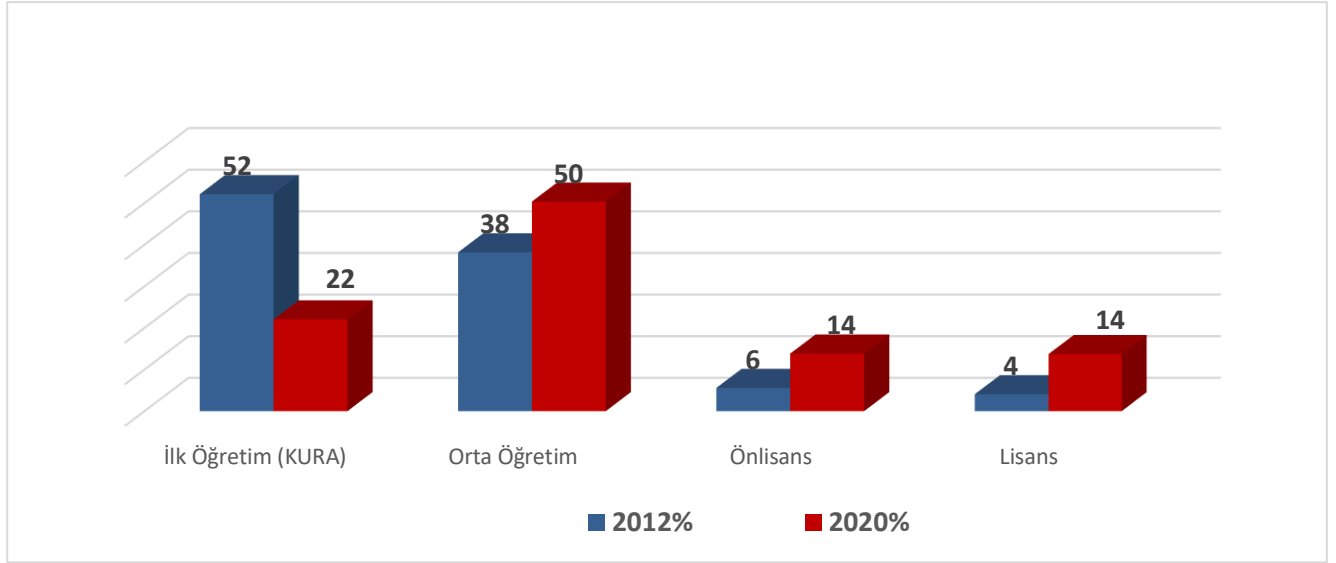
Şekil 2.4.2 2012 ve 2020 yıllarında EKPSS başvuru yapan adayların cinsiyet dağılımları(%)

2012 yılında ilk yapılan sınava başvuran adayların % 25'i kadın iken bu oran 2020 yılında % 32'ye yükselmiştir.

Şekil 2.4.3 2012 ve 2020 yıllarında EKPSS başvuru yapan adayların engel gurubuna göre dağılımları

İlk yapılan ve son yapılan sınava başvuran adayların engel gruplarına göre dağılımlarına bakıldığında işitme, görme ve genel engel grubundaki adayların oranlarının düştüğünü zihinsel engelli adayların başvuru oranlarının ciddi bir oranda arttığı gözlenmektedir.

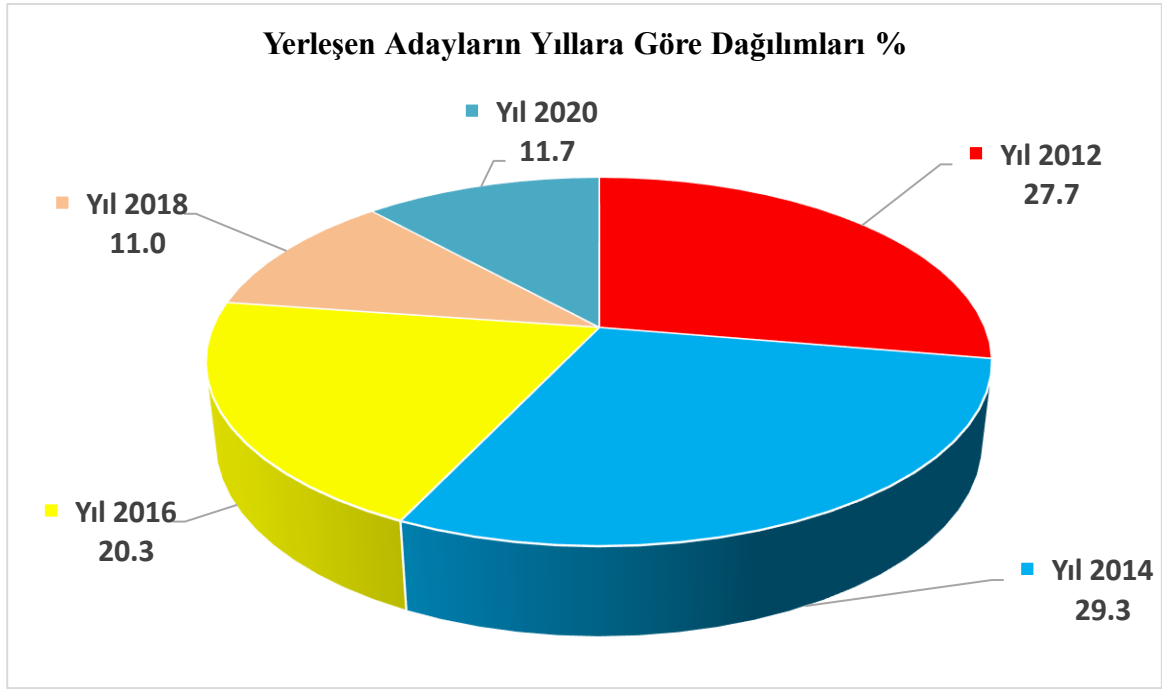
Şekil 2.4.5 2012 ve 2020 yıllarında EKPSS başvuru yapan adayların öğrenim durumlarına göre dağılımları

İlk yapılan ve son yapılan sınava başvuran tüm adayların (kuraya başvuranlarda dâhil) öğrenim durumlarına göre bakıldığında, yıllar geçtikçe sınava başvuran adayların öğrenim durumları yükselmektedir.

Tablo 2.4.2 EKPSS ile kamu kurum ve kuruluşlarına yerleşen adayların yıllara göre dağılımları

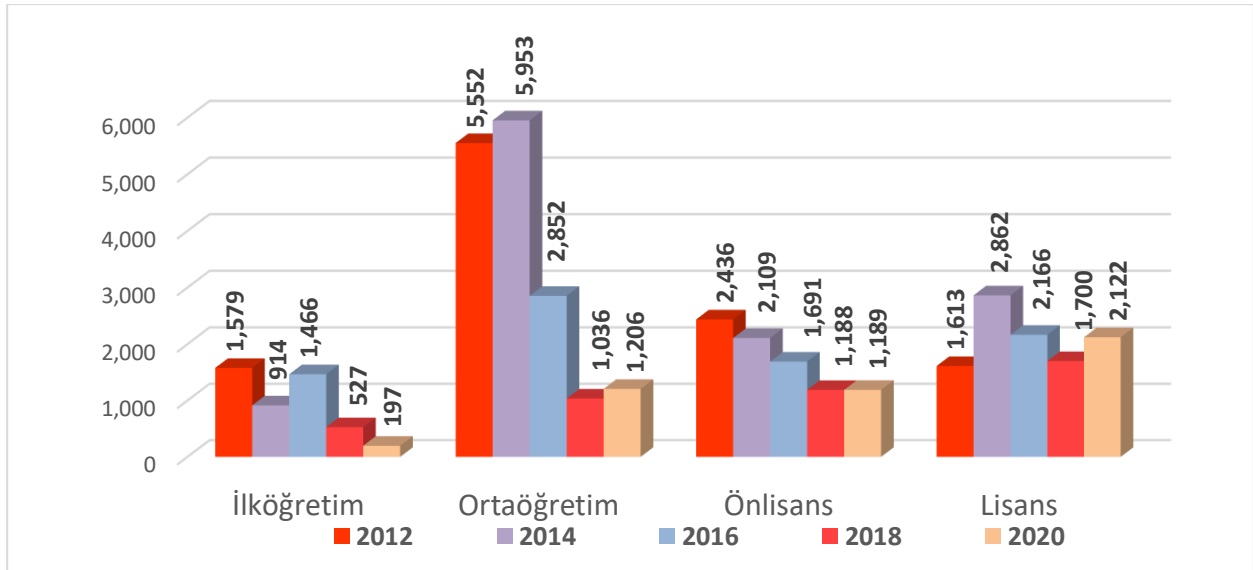
Yıllar	Dönem	Yerleşen Aday Sayısı
2012	2	11.180
2014	4	11.838
2016	1	8.175
2018	2	4.451
2020	2	4.714
TOPLAM	11	40.358

EKPSS, 2 yılda bir yapılan bir sınav olmasına rağmen yerleştirmeler kurumların kadro taleplerine göre 2 yıllık sınav döneminde birkaç defa yapılabilir. Tabloda görüldüğü gibi 2012 yılında yapılan sınav ile 2 dönem, 2014 ile 4 dönem, 2016 ile 1 dönem, 2018 ile 2 dönem ve 2020 yılında yapılan sınav ile 2 dönem yerleştirme yapılmıştır.

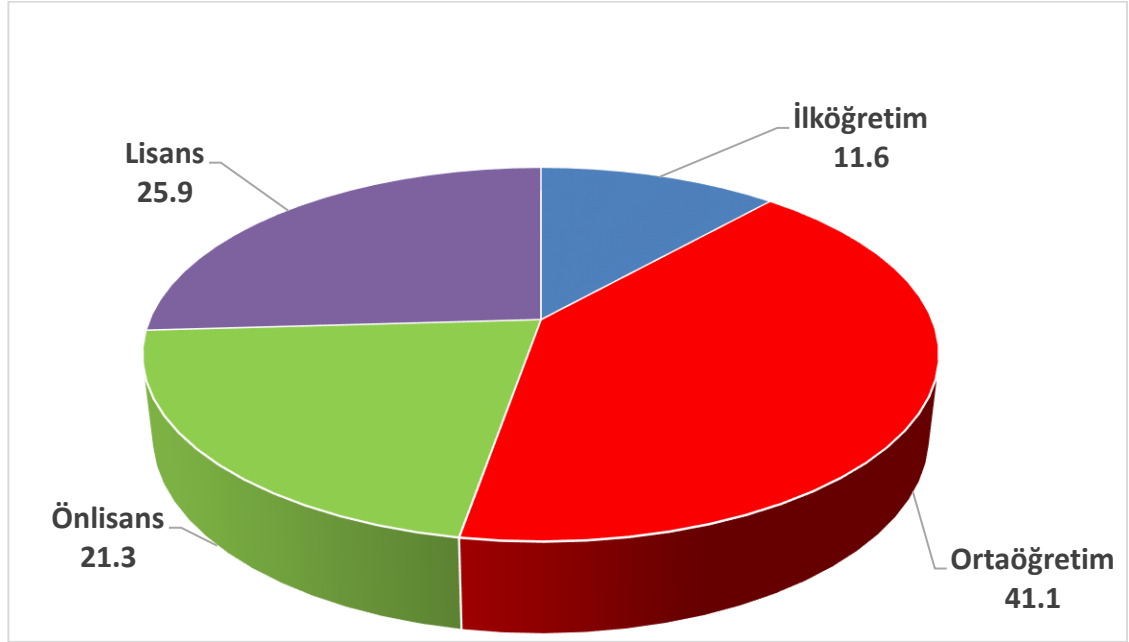
Şekil 2.4.6 EKPSS ile kamu kurum ve kuruluşlarına yerleşen adayların yıllara göre dağılımları

Kamu kurumlara yerleşen memur adaylarının (40.358) büyük bir çoğunluğu (%29,3) 2014 yılında yerleşmiş olup, en az yerleşmenin gerçekleştiği yıl (% 11) ise 2018 yılıdır.

Şekil 2.4.7 EKPSS ile kamu kurum ve kuruluşlarına yerleşen adayların yıllar bazında öğrenim durumları dağılımları

Yerleşmiş adayların yıllar itibari ile eğitim durumlarına göre dağılımları yukarıdaki grafikte gösterildiği gibidir. Aşağıdaki grafikte ise toplamda yerleşmiş adayların eğitim durumlarının yüzdelikleri gösterilmiştir.

Şekil 2.4.8 EKPSS ile kamu kurum ve kuruluşlarına yerleşen adayların yıllar bazında öğrenim durumları yüzdelik dağılımları

Yerleşen adayların % 41,1'i ortaöğretim mezunu olup, sırasıyla % 25,9'u lisans mezunu, % 21,3'ü önlisans mezunu ve %11,6'sı ise ilköğretim mezunudur.

Tablo 2.4.3 EKPSS ile kamu kurum ve kuruluşlarına yerleşen adayların hizmet sınıflarına göre dağılımları

Hizmet Sınıfı / Unvan	%
Hizmetli	38,01
Memur	29,48
Veri hazırlama ve kontrol işletmeni	12,66
Mühendis	2,65
Bilgisayar işletmeni	2,03
Müezzin-kayyım	1,49
Tekniker	1,31
Teknisyen yardımcısı	1,15
Sağlık teknikeri	1,15
Kuran kursu öğreticisi	1,12
İmam-hatip	1,05

Teknisyen	0,91
Sağlık memuru	0,85
Biyolog	0,68
Hemşire	0,52
Santral memuru	0,50

2.5. Ağır Engelli Çocuğu Bulunan Kadın Sigortalılar

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun yaşlılık sigortasından sağlanan haklar ve yararlanma şartları başlıklı 28. Maddesi sekizinci fıkrasında,

"Emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanması talebinde bulunan kadın sigortalılardan başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede ağır engelli çocuğu bulunanların, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra geçen prim ödeme gün sayılarının dörtte biri, prim ödeme gün sayıları toplamına eklenir ve eklenen bu süreler emeklilik yaş hadlerinden de indirilir." hükmü bulunmaktadır.

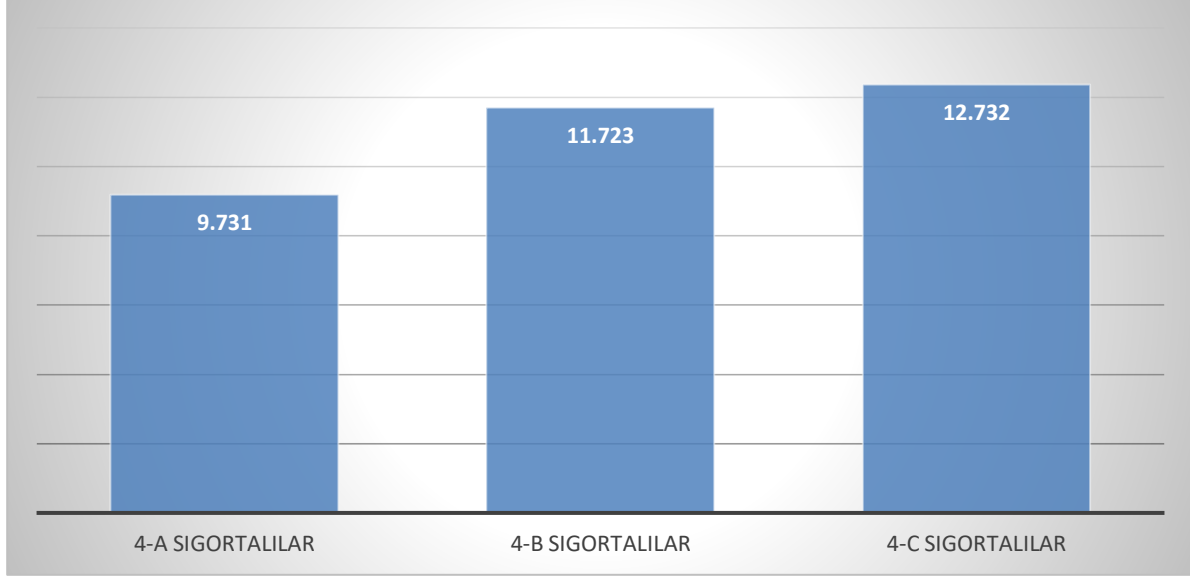
Söz konusu yasal düzenlemeden faydalanan kadın sigortalıların sigorta türüne göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.5.1 Yıllar itibariyle 5510 Sayılı Kanun Md:28/8'den faydalanan kadın sigortalıların sigorta türüne göre dağılımı

Sigorta Türü			
Yıllar	4-a Sigortalılar	4-b Sigortalılar	4-c Sigortalılar
2009	417	796	662
2010	481	872	717
2011	560	991	772
2012	638	995	832
2013	679	965	886
2014	704	983	939
2015	760	995	987
2016	785	967	1019
2017	814	934	1038
2018	862	940	1058

2019	893	927	1135
2020	1084	747	1326
2021	1054	611	1361
TOPLAM	9.731	11.723	12.732

Kaynak: SGK, İdari Kayıtlar.

Şekil 2.5.1. Erken emeklilik hakkından faydalanan kadın sigortalıların sigortalılık türüne göre dağılımı

Kaynak: SGK, İdari Kayıtlar.

3. EĞİTİM

3.1. Örgün Eğitim

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre; özel eğitim okullarında, özel eğitim sınıflarında ve kaynaştırma sınıflarında öğrenim gören öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.1.1. Özel eğitim kurumlarının yıllara göre dağılımı

Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı
2020-2021	1.517	16.671
2019-2020	1.417	15.321
2018-2019	1.489	14.043
2017-2018	1.395	12.846
2016-2017	1.362	12.009
2015-2016	1.268	11.595
2014-2015	1.254	10.596

2013-2014	1.248	9.733
2012-2013	1.261	10.344
2011-2012	814	7.607
2010-2011	753	6.843
2009-2010	700	6.005
2008-2009	670	5.695
2007-2008	561	4.758
2006-2007	537	4.979
2005-2006	495	4.680
2004-2005	480	4.524
2003-2004	441	3.441
2002-2003	490	3.385
2001-2002	342	2.834

Kaynak: MEB, <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>

Tablo 3.1.2. Özel eğitim kurumlarında örgün eğitim alan öğrencilerin yıllara göre dağılımı

	Öğrenci Sayısı			
	Özel Eğitim Okullarında	Özel Eğitim Sınıflarında	Kaynaştırma Eğitiminde	Toplam
2020-2021	56.741	49.194	319.881	425.816
2019-2020	55.588	51.886	318.300	425.774
2018-2019	53.814	49.304	295.697	398.815
2017-2018	50.025	45.815	257.770	353.610
2016-2017	48.212	42.900	242.486	333.598
2015-2016	49.206	36.742	202.541	288.489
2014-2015	43.796	32.265	183.221	259.282
2013-2014	40.505	29.094	173.117	242.716
2012-2013	33.877	25.477	161.295	220.649
2011-2012	42.896	20.968	148.753	212.617
2010-2011	40.189	18.576	93.000	151.765
2009-2010	36.599	15.712	76.204	128.515
2008-2009	30.671	13.015	70.685	114.371
2007-2008	28.252	9.252	58.504	96.008
2006-2007	27.439	9.643	55.096	92.178

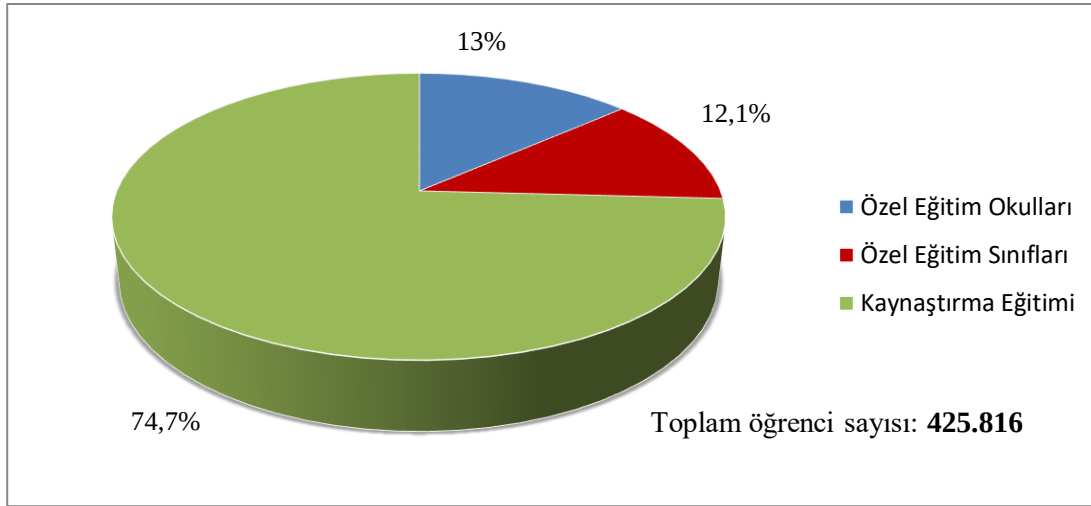
2005–2006	25.238	8.921	45.532	79.691
2004–2005	22.082	8.130	42.225	72.437
2003–2004	19.895	7.405	35.625	62.925
2002–2003	17.988	6.912	31.708	56.608
2001–2002	17.320	6.912	29.074	53.306

Kaynak: MEB, <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>

2001-2002 öğretim yılından 2020-2021 öğretim yılına kadar özel eğitim kurumlarında örgün eğitim alan engelli öğrencilerin, öğretmenlerin ve okulların sayıları tablo 2.17’de verilmiş olup, öğretim yılı ilerledikçe öğrenim gören öğrenci sayılarında, okul sayılarında ve öğrenim veren öğretmen sayılarında belirli bir artış olduğu gözlenmektedir. 2001-2002 yılında öğrenim gören öğrenci sayısı 53.306 iken 2020-2021 öğretim yılında bu sayı yaklaşık 8 kat artarak 425.816 rakamına ulaşmıştır. 2001-2002 öğretim yılında öğrenim veren öğretmen sayısı 2.834 iken bu sayı yaklaşık 6 kat artarak 2020-2021 öğretim yılında 16.671’dir. Okul sayısına bakıldığında ise 2001-2002 yılında 342 olan okul sayısı yaklaşık 4 kat artarak 2020-2021 öğretim yılında 1.517 olmuştur.

Her bir öğretim yılı bir önceki yıla göre değerlendirildiğinde öğrenim gören öğrenci sayılarının en çok artış gösterdiği yıl 2011-2012 yılı olup bu artış yaklaşık % 40,1’dir. En az artış gösteren öğretim yılı ise en çok artış gösteren öğretim yılını izleyen 2012-2013 yılı olup artış yaklaşık % 3,8’dir.

Özel eğitim kurumlarında örgün eğitim alan öğrenciler içerisinde özel eğitim okullarında, özel eğitim sınıflarında ve kaynaştırma eğitiminde olanlar karşılaştırıldıklarında toplamda öğrenim gören öğrencilerin büyük bir çoğunluğu kaynaştırma eğitiminde öğrenim görmektedirler. 2020-2021 öğretim yılı dikkate alındığında toplam öğrenim gören öğrencilerin % 74,7’i kaynaştırma eğitiminde, %12,1’i özel eğitim sınıflarında ve %13’ü ise özel eğitim okullarında bulunmaktadır.

Şekil 3.3.1. 2020-2021 öğretim yılında özel eğitim kurumlarında örgün eğitim alan öğrencilerin dağılımı

Kaynak: MEB, <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>

3.2. Taşınalı Eğitim

Bu program ile özel eğitime gereksinim duyan engelli öğrencilerimizin okullarına ücretsiz olarak ulaşımları sağlanmaktadır. Bu yardım programı; engelli öğrencilerin okullarına daha kolay erişimlerinin sağlanmasını, okula gitme oranlarının artırılmasını, eğitim ve öğretimin teşvik edilmesini, engelli öğrencilerimizde okul sevgisinin oluşmasını, öğrencilerin ulaşımında yaşadıkları sorunların giderilmesini, sonuç itibarıyla engelli bireylerin eğitilerek sosyal hayatın her safhasında kendilerine yer bulabilmelerini hedeflemektedir.

Taşınalı eğitim projesi; Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM), Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü (EYHGM) ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) işbirliği ile yürütülmektedir. Proje kapsamında okullara taşınan öğrencilerin sayısı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.2.1. Öğrenci Taşıma Uygulamasından Yararlanan Engelli Öğrenci/Kursiyerlerin ve Aktarılan Kaynak Miktarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Öğrenci Sayısı	Gerçekleşen Ödenek (Milyon TL)
2020-2021	122.121	365.486.421
2019-2020	113.660	455.307.877
2018-2019	106.379	569.984.163

2017-2018*	95.886	408,9
2016-2017	86.836	306,7
2015-2016	81.121	240,6
2014-2015	69.954	179,6
2013-2014	60.901	135,2
2012-2013	47.737	96,1
2011-2012	41.088	70,0
2010-2011	36.245	56,3
2009-2010	31.982	43,6
2008-2009	27.145	34,8
2007-2008	24.314	27,4
2006-2007	21.813	18,9
2005-2006	16.171	9,7
2004-2005	6.901	1,9

Kaynak: MEB; * 2017 Eylül- 2018 Ağustos arası gönderilen ödenektir.

Taşımali Eğitim projesinin hayata geçtiği 2004-2005 öğretim yılından 2017-2018 öğretim yılına kadar Öğrenci Taşıma Uygulamasından yararlanan öğrenci sayıları ve gerçekleşen ödenekler tablo 2.18’de yer almakta olup, tablo incelendiğinde projenin başladığı öğretim yılından günümüze kadar öğrenci taşıma uygulamasından yararlanan öğrenci sayılarında belirli bir artış olduğu gözlenmektedir. Projenin hayata geçtiği ilköğretim yılında taşıma uygulamasından yararlanan öğrenci sayısı 6.901 iken bu sayı yaklaşık 16,4 kat artarak 2020-2021 öğretim yılında 122.121 olmuştur.

Her bir öğretim yılı bir önceki yıla göre değerlendirildiğinde öğrenci taşıma uygulamasından yararlanan öğrenci sayılarının en çok artış gösterdiği yıl projenin hayata geçirildiği öğretim yılından bir sonraki yıl olan 2005-2006 yılı olup bu artış yaklaşık % 134,3’tür. En az artış gösteren öğretim yılı ise 2016-2017 yılı olup artış yaklaşık % 7’dir.

3.3. Yaygın Eğitim

652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 43 üncü maddesine göre; “Engelliler için sağlık kurulu raporu düzenlemeye yetkili sağlık kurum veya kuruluşlarınca verilen sağlık kurulu raporuyla asgarî % 20 oranında engelli olduğu tespit edilen ve özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından da eğitsel değerlendirme ve tanılamaları yapılarak 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında açılan özel eğitim okulları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen destek eğitimini almaları uygun görülen görme, işitme, dil-konuşma, spastik, zihinsel, ortopedik veya ruhsal engelli bireylerin eğitim giderlerinin her yıl Maliye Bakanlığınca belirlenen tutarı, Bakanlık bütçesine bu amaçla konulan ödenekten karşılanır. Bu engelli bireylerin engel grupları ve dereceleri ile engelinin niteliğine göre eğitim programlarının kapsamı ve eğitim süreleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının (Mülga) görüşü alınmak suretiyle yönetmelikle belirlenir.”

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde öğrenim gören öğrenci sayıları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki öğretmen sayılarının yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.3.1 Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde öğrenim gören öğrenci sayıları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki öğretmen sayılarının yıllara göre dağılım

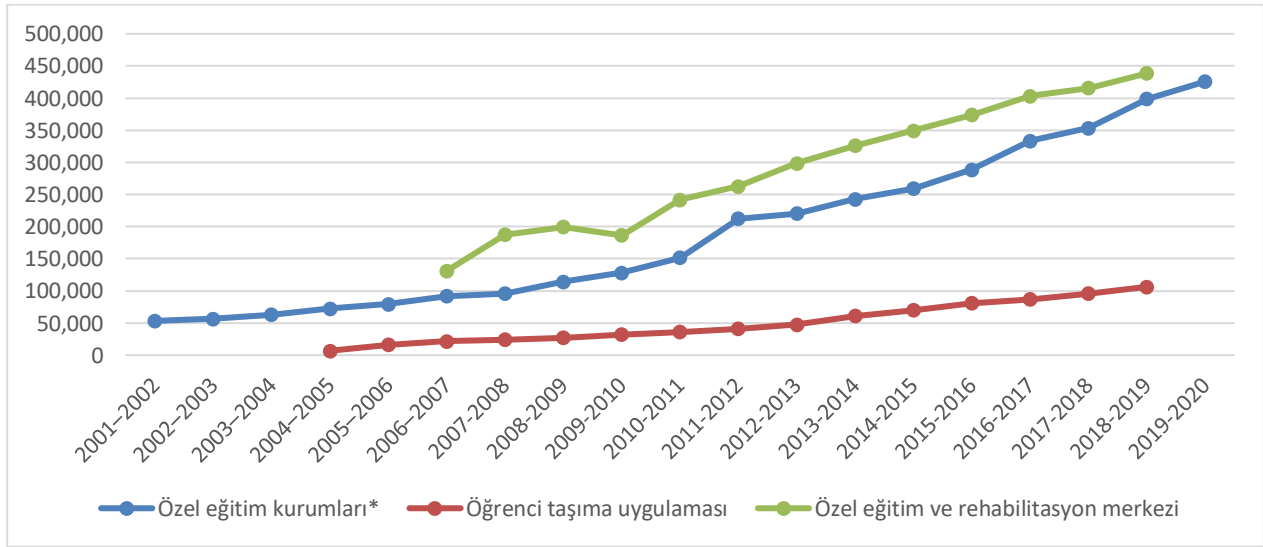
Yıllar	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (Yaygın Eğitim)
2020-2021	384.471	29.672	2.864
2019-2020	438.570	26.608	2.666
2018-2019	415.785	25.915	2.505
2017-2018	403.104	24.396	2.437
2016-2017	373.942	22.264	2.074
2015-2016	349.681	20.872	1.950
2014-2015	326.081	18.847	1.902
2013-2014	298.794	17.791	1.795
2012-2013	262.818	15.076	1.692
2010-2011	241.746	13.448	1.605

2009-2010	186.634	11.930	1.591
2008-2009	199.594	9.770	1.656
2007-2008	187.726	10.799	1.708
2006-2007	131.206	8.587	1.318

Kaynak: MEB, <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>

2006-2007 öğretim yılından başlayarak 2020-2021 öğretim yılına kadar özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi, bu merkezlerdeki öğretmen ve öğrenci sayıları tablo 2.19’da yer almakta olup, 2006-2007 öğretim yılı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi sayısı 1.318 iken bu sayı yaklaşık 1,9 kat artarak 2.505 olmuştur. Öğretmen sayıları ise 2006-2007 öğretim yılında 8.587 iken 3 kat artış göstererek 2020-2021 öğretim yılında 29.672, öğrenci sayıları ise 2006-2007 öğretim yılında 131.206 iken yaklaşık 3 kat artarak 384.471 sayısına ulaşmıştır. Merkez, öğretmen ve öğrenci sayılarındaki artış birbirleriyle karşılaştırıldıklarında en çok artış gösteren öğrenci sayısı olmuştur.

Her bir öğretim yılı bir önceki yıla göre değerlendirildiğinde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri sayılarının en çok artış gösterdiği yıl 2016-2017 yılı olup bu artış yaklaşık % 17,5’dir. Öğretmen sayılarının en çok artış gösterdiği yıl 2012-2013 yılı olup bu artış yaklaşık % 18’dir. Öğrenci sayılarının en çok artış gösterdiği öğretim yılı ise 2010-2011 yılı olup bu artış yaklaşık % 29,5’dur.

Kaynak: MEB, <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>

* Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullar.

Şekil 3.3.1 Özel eğitim kurumlarında örgün eğitim alan, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde öğrenim gören ve öğrenci taşıma uygulamasından yararlanan öğrenci sayıları

4. SOSYAL YARDIMLAR

4.1. 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Maaş Alan Engelli Bireyler

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nden alınan verilere göre 2022 sayılı Kanun kapsamında maaş alan engelli birey sayılarının yıllara göre dağılımı tablo 4.1.1'de yer almaktadır.

65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları İle Engelli ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmeliğin Kapsam başlıklı 2 inci maddesine göre Yönetmelik; 65 yaşını doldurmamış olmasının yanı sıra ilgili mevzuatı çerçevesinde yetkili hastanelerden alınacak sağlık kurulu raporu ile toplam olarak

- en az % 70 oranında engelli olduğu belirlenmek suretiyle başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek şekilde engelli olduklarını kanıtlamış ve 18 yaşını doldurmuş Türk vatandaşlarından;*
- % 40 ila % 69 arası engelli olduklarını kanıtlamış, 18 yaşını doldurmuş ve talebine rağmen Türkiye İş Kurumu tarafından işe yerleştirilememiş olan Türk vatandaşlarından;*
- en az % 40 oranında engelli oldukları kanıtlanmış durumdaki 18 yaşını tamamlamamış Türk vatandaşı engellinin bakımını fiilen yürüten Türk vatandaşı yakınından,*

18 yaşını dolduranlar için kendisi, 18 yaşını doldurmamış olanlar için kendisine bakmakla yükümlü olanlar; sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birisinden her ne nam altında olursa olsun bir gelir veya aylık haktan yararlanmalar ile uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışanlar veya nafaka bağlanmış ya da nafaka bağlanması mümkün olanlar hariç olmak üzere hanenin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından muhtaçlığına karar verilenleri kapsamaktadır.

Tablo 4.1.1. Engelli maaşı alan engelli bireylerin ve ayrılan kaynak miktarının yıllara göre dağılımı

Yıllar	Bakıma Muhtaç Engelli (%70 ve Üzeri)		Engelli (%40-%69)		Engelli Yakını Aylığı (18 Yaş Altı)		Silikozis	
	Kişi Sayısı	Tutar (Milyon TL)	Kişi Sayısı	Tutar (Milyon TL)	Kişi Sayısı	Tutar (Milyon TL)	Kişi Sayısı	Tutar (Bin TL)
2021	279.757	2.800	351.998	2.350	98.116	620	164	3.091
2020	277.553	2.516	346.752	2.104	95.540	548	163	2.707
2019	287.820	2.287	352.125	1.855	96.210	471	164	2.474
2018	287.726	1.681	341.825	1.341	93.003	345	168	1.771
2017	284.625	1.748	335.769	1.399	94.268	366	177	1.849
2016	284.951	1.577	338.814	1.278	91.478	327	189	1.731
2015	280.288	1.383	338.588	1.142	89.631	281	195	1.617
2014	268.038	1.259	332.432	1.069	87.084	262	201	1.155
2013	225.457	1.089	300.242	984	64.445	241	197	1.477
2012	201.670	847	298.617	848	59.517	167	200	1.251
2011	187.711	689	293.141	753	59.558	145	153	305
2010	168.559	616	290.558	728	55.727	151		
2009	142.288	565	275.028	632	44.541	141		
2008	114.518	396	255.990	581	28.631	91		
2007	92.904	299	239.110	516	8.877	26		
2006	82.891	159	233.910	377				
2005	84.072	88	243.519	251				
2004	79.811	53	220.600	149				
2003	72.805	48	204.332	136				
2002	68.598	19	193.780	56				

Kaynak: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

%70 ve üzeri engel oranı olup engelli maaşı alan kişi sayısı 2002 yılında 68.598 iken bu sayı 2021 yılı sonunda yaklaşık 4 kat artarak 279.757'ye ulaşmıştır. % 40-% 69 arasında engel oranı olup engelli maaşı alan kişi sayısı 2002 yılında 193.780 iken bu sayı 2021 yılı sonunda yaklaşık 1,7 kat artarak 351.998 olmuştur. Engelli yakını aylığı alan kişi sayısı 2007 yılında 8.877 iken bu sayı 2021 yılı sonunda yaklaşık 10,7 kat artarak 98.116 olmuştur. En yüksek artışın engelli yakını aylığı alan kişi sayısında olduğu görülmektedir.

4.2. Evde Bakım Yardımı

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun Ek 7 nci maddesinde 'Bakıma ihtiyacı olan engellinin evde bakımına destek için ise (10.000) gösterge rakamı ile memur aylık katsayısının çarpımı sonucu bulunacak tutar kadar aylık sosyal yardım yapılır.' hükmü yer almaktadır.

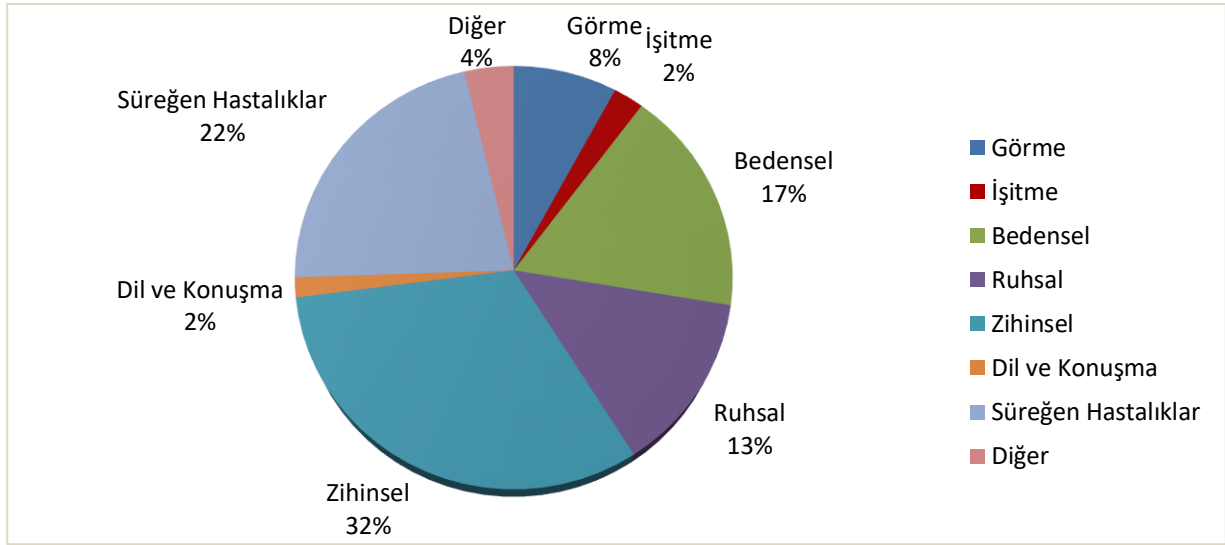
Evde bakım yardımından yararlanan kişilerin yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.2.1. Evde bakım yardımından yararlanan engelli sayısı ve ödeme miktarının yıllara göre dağılımı

Yıllar	Engelli Sayısı	Ödeme Tutarı (Milyon TL)
2022 (Mayıs)	547.535	7.314,2
2021	535.700	10.683,9
2020	535.805	9.474,0
2019	514.158	8.158,7
2018	506.725	6.820,3
2017	499.130	5.832,7
2016	478.711	5.135,4
2015	464.741	4.470,8
2014	450.036	4.056,3
2013	425.928	3.544
2012	398.335	2.944,1
2011	347.756	2.214,8
2010	279.580	1.580,8
2009	204.652	964,4
2008	113.000	417,6
2007	28.583	35,4

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

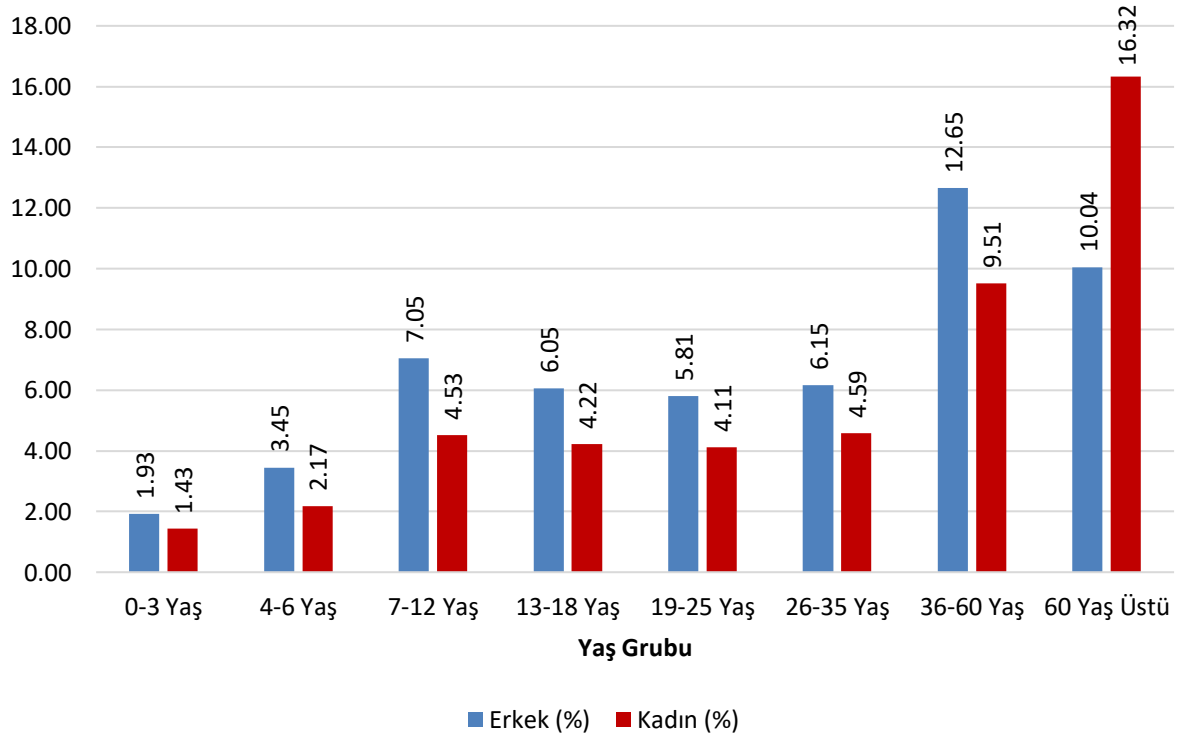
Evde bakım yardımından yararlanan kişi sayısı 2007 yılında 28.583 iken bu sayı yaklaşık 18 kat artarak 2022 yılında 547.535'e ulaşmıştır.

Şekil 4.2.1: Evde bakım yardımı alanların yaş grubuna göre dağılımı

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

*Bir kişi birden fazla engel grubunda yer alabilir.

Şekil 4.2.2: Cinsiyet ve yaş grubuna göre evde bakım yardımı alanlar

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Evde bakım yardımı alanların çoğunluğunu 60 yaş üstü engelli kadınların oluşturduğu görülmektedir. Evde bakım yardımından faydalananların en az olduğu yaş grubu 0-3 yaş olarak görülmektedir. Evde bakım yardımı alanların % 44,18'i kadın, % 55,82'si ise erkektir.

Tablo 4.2.2 Nüfusa oranına göre evde bakım yardımından yararlananların en fazla olduğu 5 il

İL	Toplam Nüfus (TÜİK ADNKS 2020)	Evde Bakım Yardımı Alan Sayısı (Aralık 2021)	Nüfusa Göre EBY Alan Sayısı Oranı (%)
SIİRT	331.070	4.235	1,28
BARTIN	198.979	2.510	1,26
MARDİN	854.716	10.320	1,21
MUŞ	411.117	4.900	1,19
BİTLİS	350.994	4.159	1,18

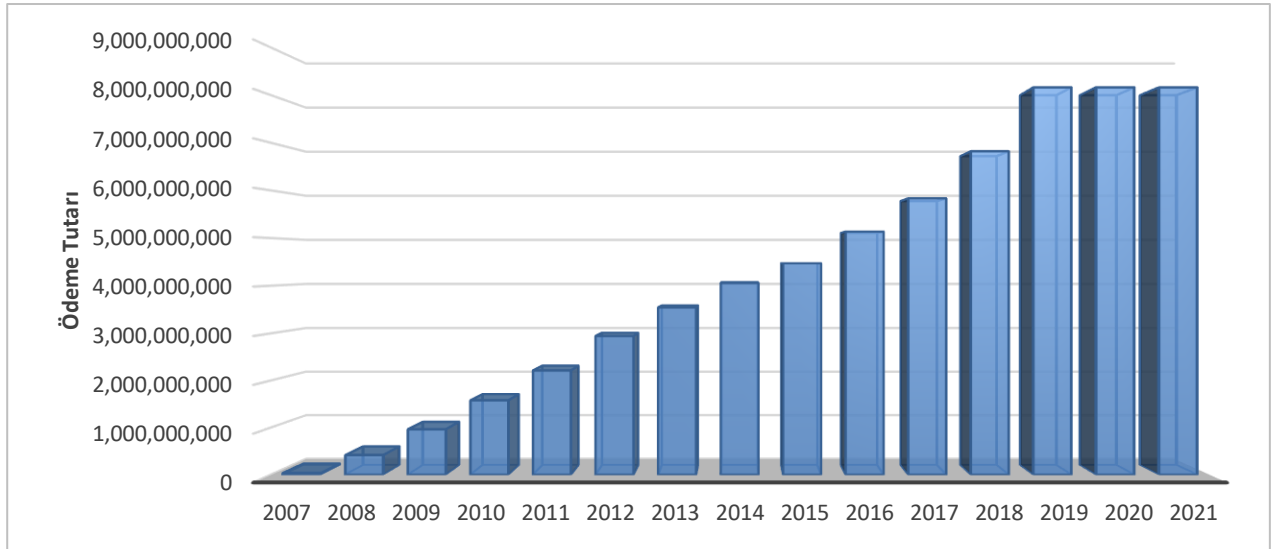
Kaynak: TÜİK, EYHGM

Tablo 4.2.3 Nüfusa oranına göre evde bakım yardımından yararlananların en az olduğu 5 il

İL	Toplam Nüfus (TÜİK ADNKS 2020)	Evde Bakım Yardımı Alan Sayısı (Aralık 2021)	Nüfusa Göre EBY Alan Sayısı Oranı (%)
ANKARA	5.663.322	22.150	0,39
ESKİŞEHİR	888.828	3.540	0,40
İZMİR	4.394.694	18.136	0,41
BİLECİK	218.717	928	0,42
DENİZLİ	1.040.915	4.541	0,44

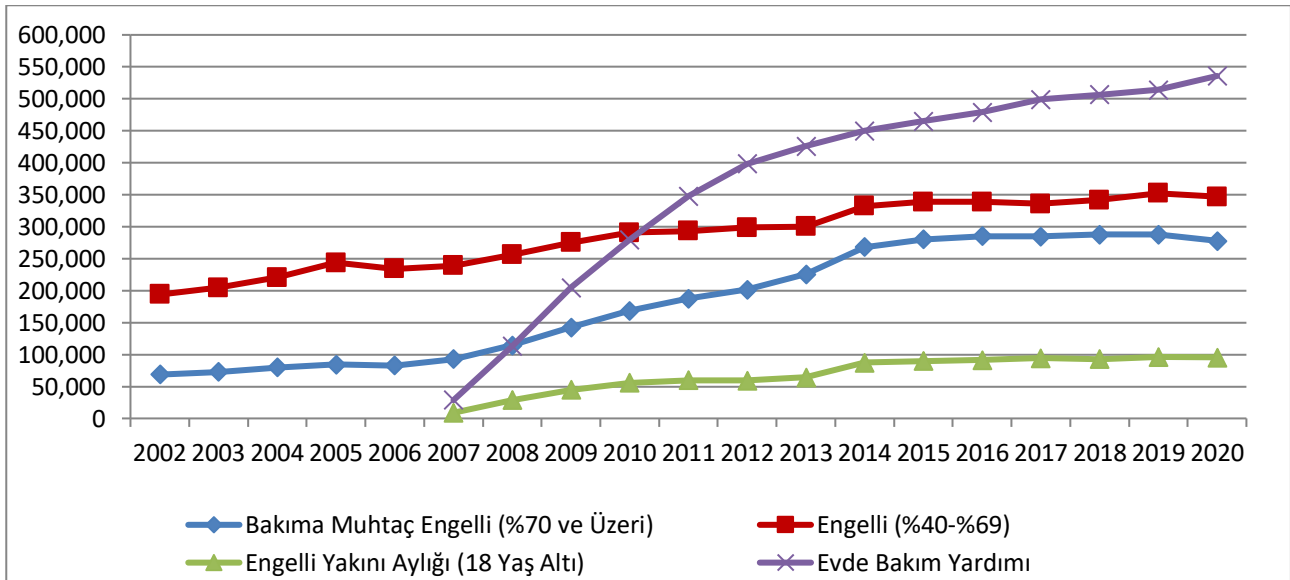
Kaynak: TÜİK, EYHGM

TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2020 sonuçlarına ve Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre; il nüfusuna oranla evde bakım yardımı alan engelli bireyin en fazla olduğu ilin Siirt (il nüfusunun %1,28'i), en az olduğu ilin Ankara (il nüfusunun % 0,39'u) olduğu görülmektedir. Nüfusa oranına göre Evde Bakım Yardımı alan engelli sayısının en fazla olduğu 5 il; Bartın, Bitlis, Mardin, Muş ve Siirt'tir. Nüfusa oranına göre bu yardımdan faydalanan engelli birey sayısının en az olduğu 5 il ise; Ankara, Bilecik, Denizli, Eskişehir ve İzmir'dir.

Şekil 4.2.3. Evde bakım yardımı kapsamında yapılan ödeme miktarının yıllara göre dağılımı

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Şekil 4.2.4 2022 sayılı Kanun kapsamında maaş alan ve evde bakım yardımından yararlanan engelli sayıları

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

5. BAKIM HİZMETİ

5.1. Kuruluşlarda Bakım Hizmeti

Bakıma Muhtaç Engellilerin Bakımı, Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik hükümlerine göre; Bakıma muhtaç engellinin veya yasal temsilcisinin talep etmesi ve kuruluşların kapasitesinin uygun olması halinde, bakım hizmetleri Genel Müdürlüğe bağlı resmi bakım ve rehabilitasyon merkezlerinden alınabilir.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre; resmi bakım ve rehabilitasyon merkezlerine ve bu merkezlerde bakılan engelli kişilere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 5.1.1. Yatılı ve Gündüzlü Resmi Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinin yıllara göre dağılımı

Yıllar	Yatılı		Gündüz Merkez ve	Toplam
	Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi	Umut Evi*	Gündüz Hizmetin de Verildiği Yatılı Kuruluş Sayısı	
2022(Mayıs)	104	148	130	278
2021	104	144	129	273
2020	105	152	127	279
2019	104	151	72	277
2018	97	146	7	250
2017	97	138	6	241
2016	93	128	6	227
2015	87	111	5	203
2014	85	84	5	174
2013	81	48	6	135
2012	80	17	7	104
2011	77	7	7	91
2010	69	3	7	79
2009	61	1	10	72
2008	56	1	15	72
2007	47	-	17	64
2006	41	-	25	66
2005	35	-	33	68

2004	32	-	29	61
2003	22	-	26	48
2002	21	-	26	47

*Resmi Kuruluşlara bağlı olarak hizmet vermektedir.

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

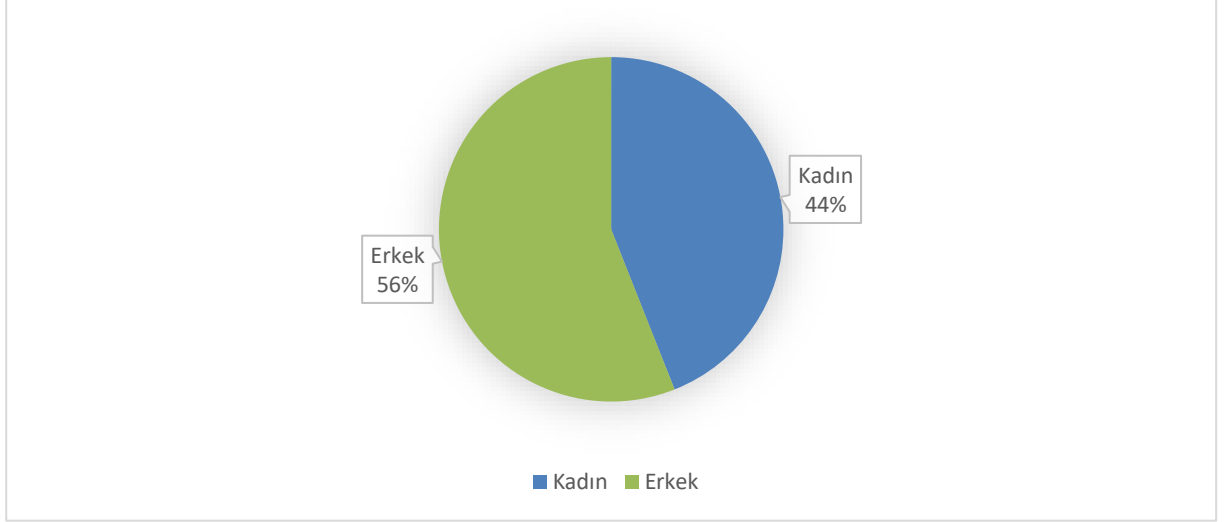
Engelli bireylere hizmet vermekte olan resmi yatılı bakım ve rehabilitasyon merkezi sayısı 2002 yılında 21 iken bu sayı 2022 yılı Mayıs ayı itibarıyla 104'e ulaşmıştır. Kurum bakımından toplum temelli bakım hizmet modeline dönüşümde algı değişikliğini sağlayan ev tipi sosyal hizmet birimi olan Umut Evleri ile engelli bireylerin toplum yaşamına aktif katılımlarının sağlanarak bakımlarının gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. İlk Umut Evi 2008 yılında İzmir ilinde hizmete açılmış olup, bu sayı 2022 yılı Mayıs ayı itibarıyla 148'e ulaşmıştır.

Tablo 5.1.1. Resmi bakım ve rehabilitasyon merkezlerinin kapasiteleri ve bakım hizmetinden yararlanan engelli sayısının yıllara göre dağılımı

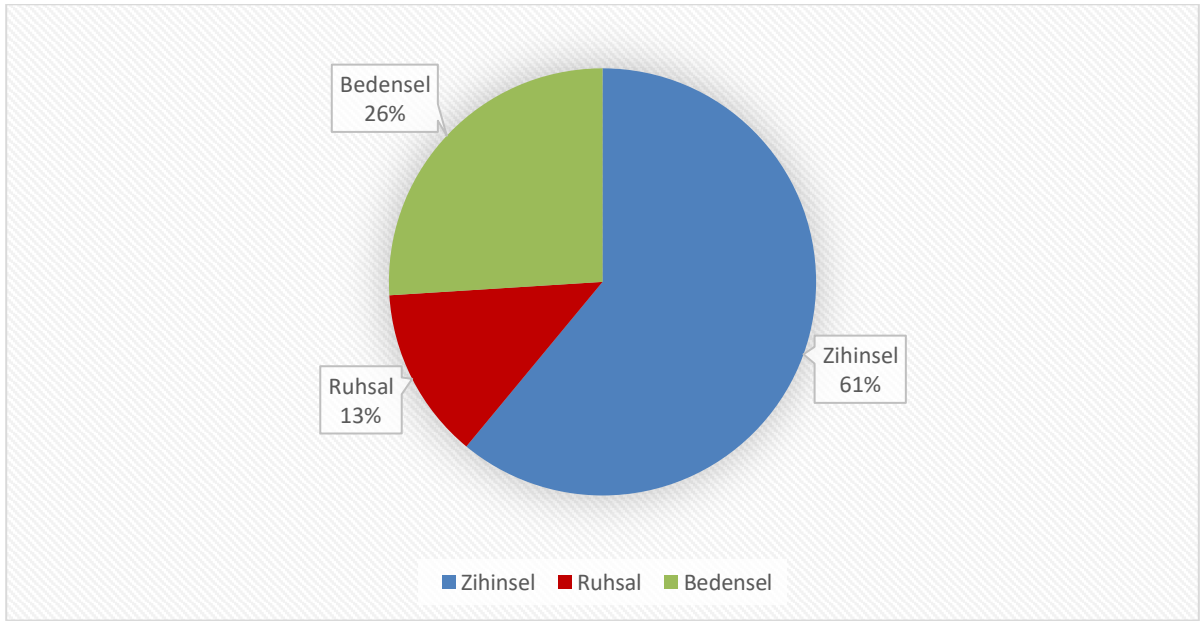
Yıllar	Yatılı*	Gündüz	Toplam	Yatılı Kapasite
2022(Mayıs)	6.863	931	7.705	8.312
2020	7.281	812	8.093	8.312
2019	7.383	735	8.118	8.289
2018	7.305	440	7.745	7.869
2017	7.240	459	7.699	7.925
2016	7.096	411	7.507	7.458
2015	6.494	432	6.926	6.992
2014	5.827	457	6.284	6.682
2013	5.451	441	5.892	6.293
2012	5.112	460	5.586	6.055
2011	4.708	454	5.162	5.833
2010	4.490	415	4.905	5.468
2009	4.190	379	4.569	4.758
2008	3.802	470	4.272	4.098
2007	3.458	634	4.092	3.434
2006	3.070	1.584	4.654	3.027
2005	2.658	2.287	4.945	2.755
2004	2.441	1.978	4.419	2.415
2003	2.162	2.768	4.930	2.086
2002	1.843	2.065	3.908	1.943

*Geçici misafir hizmetinden yararlananlar da dahildir.

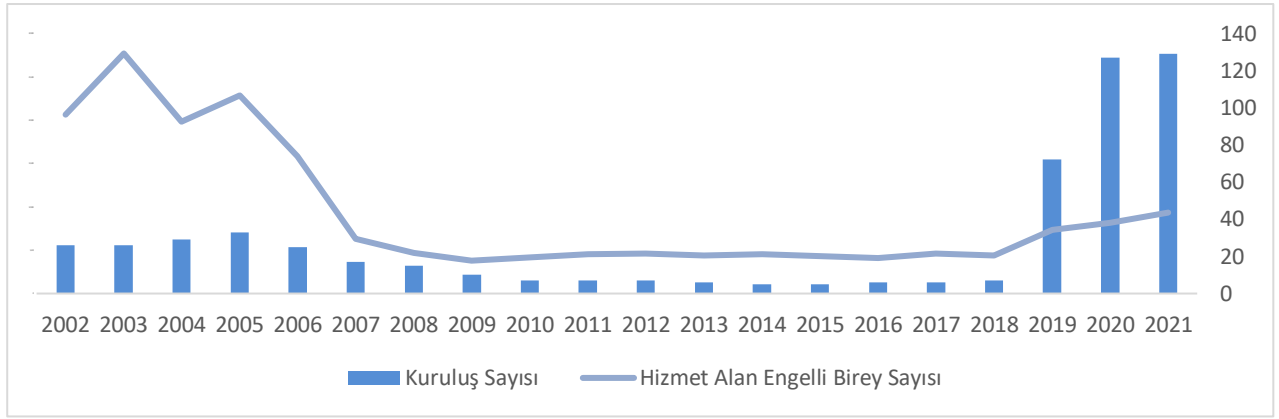
Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Şekil 5.1.2. Yatılı Bakım Hizmeti Alan Engelli Bireylerin Cinsiyete Göre Dağılımı
Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Şekil 5.1.3. Yatılı Bakım Hizmeti Alan Engelli Bireylerin Engel Grubuna Göre Dağılımı
Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Şekil 5.1.4. Gündüz merkez sayısı ile hizmet alan engelli birey sayısı

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Resmi bakım ve rehabilitasyon merkezlerinden hizmet alan engelli birey sayısı 2002 yılında 1.843 iken bu sayı 2022 yılı Mayıs ayı itibarıyla 6.863'e ulaşmıştır. Gündüz hizmetten 2002 yılında 2.065 engelli birey yararlanmakta iken bu sayı 2022 yılı Mayıs ayı itibarıyla 931 kişidir. 2005 yılında yürürlüğe giren 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile yapılan düzenlemede destek ve bakım hizmetlerinin standardizasyonu, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli olan çalışmaların Bakanlığımızca yürütülmesi, engelli bireylerin özel eğitim hizmetlerinin ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmesi hükme bağlanmıştır. Bu nedenle özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti vermekte olan ve protokollerle işletilen gündüzlü merkezler kapanmış, hizmete devam edenlerin çalışma usul ve esasları, ağırlıklı olarak grup çalışması yapılması ve yarım veya tam gün bakım hizmeti sunulması şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre; resmi bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde kurum bakımı için sıra bekleyen engelli birey sayısı ve ayrılan ödenek miktarları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 5.1.2 Resmi bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde bakım hizmeti için sıra bekleyen engelli birey sayısı ve ayrılan kaynak miktarının yıllara göre dağılımı

Yıllar	Kurum Bakımı İçin Kayıtlarımızda Bekleyen Engelli Sayısı	Yıl Sonu İtibariyle Harcanan Ödenek Miktarı (Milyon TL) (Evde Bakım + Özel Bakım Hariç)
2021	0	916
2020	0	861
2019	0	790
2018	0	703
2017	0	551
2016	0	491
2015	0	353
2014	0	292
2013	0	247
2012	0	218
2011	0	201
2010	0	168
2009	1.723	150
2008	2.131	123
2007	3.478	96
2006	3.729	65
2005	3.658	44
2004	3.391	34
2003	3.097	25
2002	2.647	13

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

2002 yılında 2.647 engelli birey yatılı bakım kuruluşlarından hizmet almak üzere sırada beklemekteyken, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nda yapılan evde bakım ücreti, özel bakım merkezleri açılmasına yönelik düzenlemeler ve Bakanlığımızın resmi yatılı bakım merkezi sayısının artmasıyla birlikte bekleme listeleri sonlanmıştır.

5.2. Özel Bakım Merkezleri

Bakıma Muhtaç Engellilerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmeliğin “Bakım türleri ve ücret ödeme şekilleri”ni düzenleyen 12 nci maddesine göre;

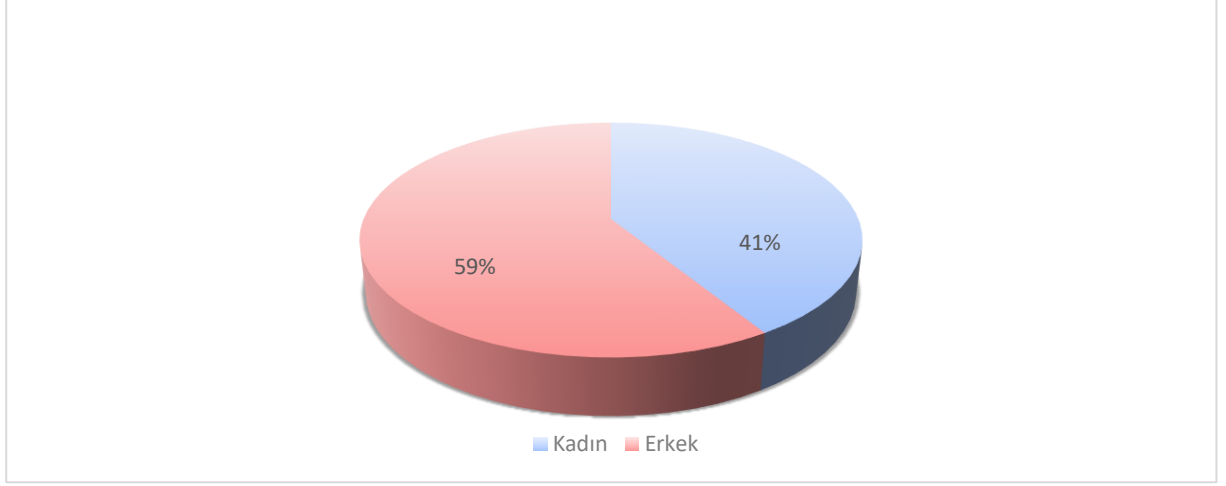
Bakım hizmetlerinin Genel Müdürlüğün izni ile açılmış olan özel bakım merkezlerinde verilmesi: Bakıma muhtaç engellinin veya yasal temsilcisinin talep etmesi ve özel bakım merkezinin kabul etmesi hâlinde, bakım hizmeti Genel Müdürlüğün izni ile açılmış olan özel bakım merkezlerinden alınabilir. Bu durumda bakıma muhtaç engellilere sunulan bakım hizmeti karşılığında, bakım ücreti merkeze il müdürlüğü tarafından aylık olarak ödenir.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre; özel bakım merkezlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 5.2.1.Özel bakım merkezlerinde bakım hizmeti alan engelli merkezi sayısının yıllara göre dağılımı

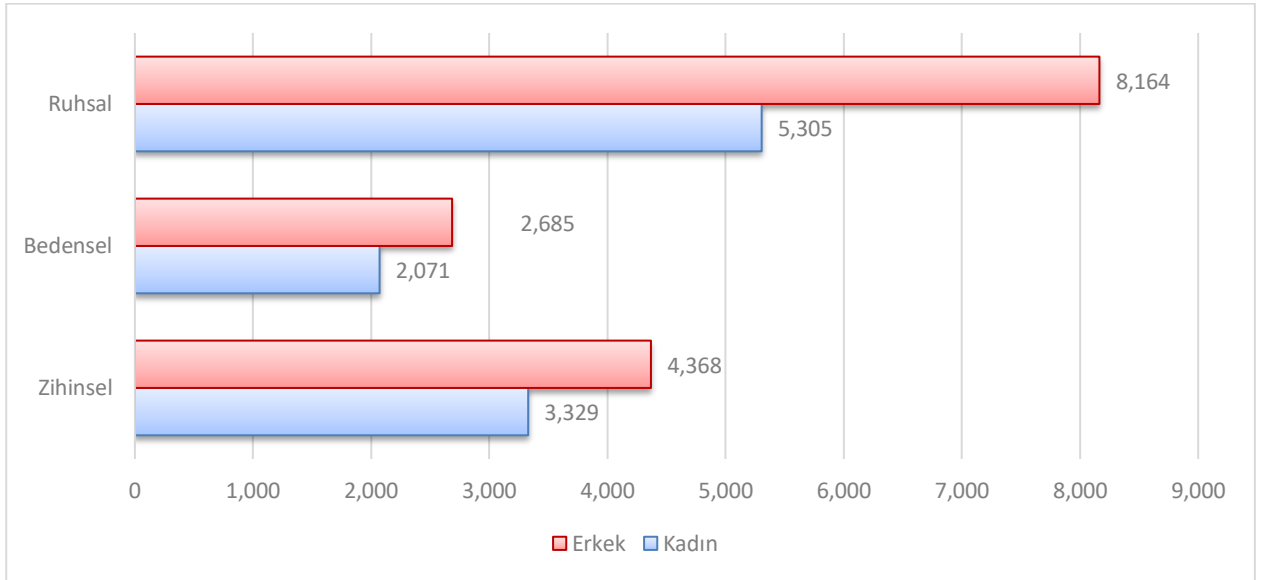
Yıllar	Merkez Sayısı	Kapasite	Bakılan Engelli Sayısı
2022(Mayıs)	299	30.215	25.922
2021	294	29.508	25.346
2020	286	27.850	21.455
2019	257	24.796	19.658
2018	231	21.200	17.264
2017	196	17.690	14.080
2016	161	14.236	11.923
2015	156	13.656	10.823
2014	149	13.443	10.319
2013	147	13.325	10.173
2012	148	12.869	9.328
2011	100	8651	6.707
2010	77	7065	4.331
2009	44	3744	2.144
2008	20	2003	768
2007	10	915	351

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

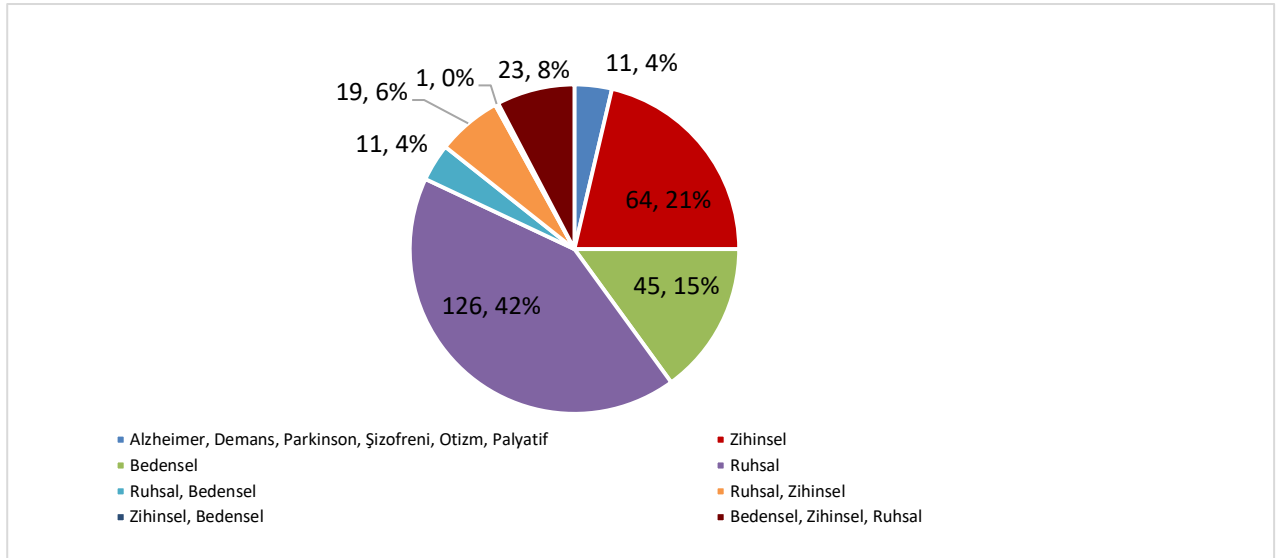
Şekil 5.2.1. Özel Engelli Bakım Merkezlerinde Hizmet Alanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Şekil 5.2.2. Özel Bakım Merkezlerinden Hizmet Alan Engellilerin Engel Gruplarına Göre Dağılımı

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Şekil 5.2.3. Özel engelli bakım merkezlerinin hizmet verdikleri engel gruplarına göre dağılımı

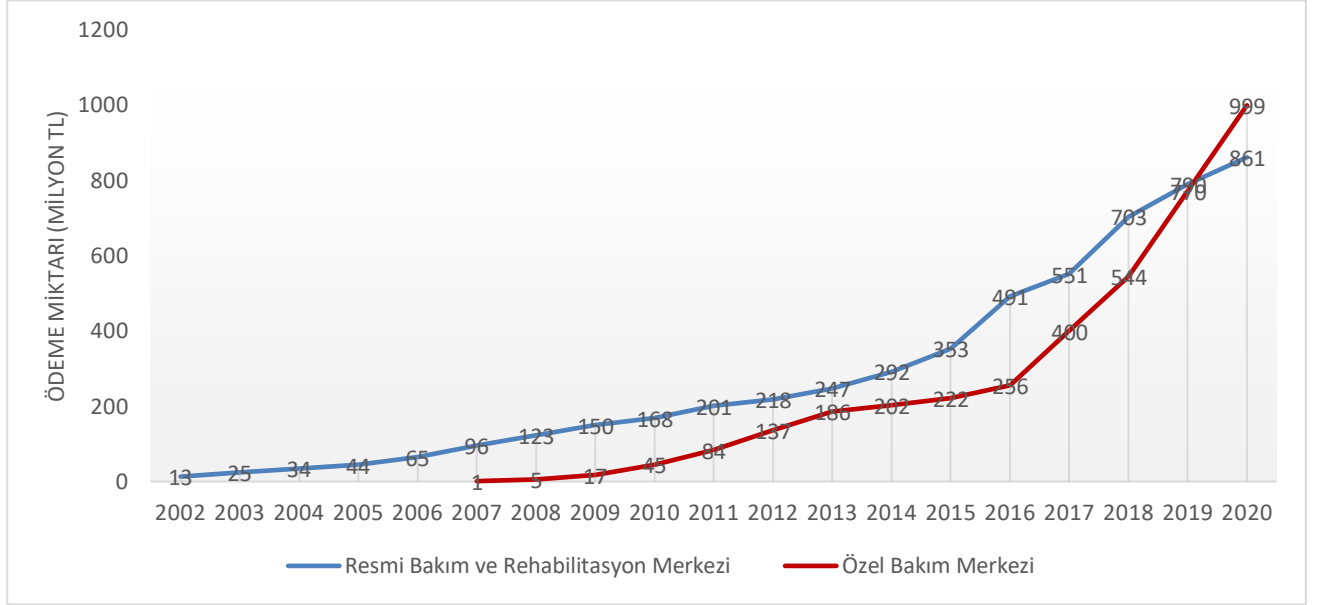
Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Tablo 5.2.2 Özel bakım merkezlerinde bakım hizmet alan engellilere ve ayrılan kaynak miktarının yıllara göre dağılımı

Yıllar	Kurumda Bakım Ödeme Miktarı (Milyon TL)
2021	1.036
2020	999
2019	770
2018	544
2017	400
2016	256
2015	222
2014	202
2013	186
2012	137
2011	84
2010	45
2009	17
2008	5
2007	1

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

2005 yılında 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nda yapılan düzenlemeyle bakıma muhtaç engelli bireyler özel ve tüzel kişiler tarafından açılan ve Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri tarafından denetlenen özel bakım merkezlerinde yatılı veya gündüzlü bakım hizmeti alabilmektedirler. 2007 yılında 10 özel bakım merkezinde 351 engelli birey bakım hizmeti almış ve yaklaşık 1 milyon TL ücret ödenmiştir. 2022 yılı Mayıs ayı itibariyle 299 özel bakım merkezinde 25.922 engelli yatılı bakım hizmetinden faydalanmaktadır.

Şekil 5.2.4. Resmi bakım ve rehabilitasyon merkezleri ile özel bakım merkezlerinde bakım hizmeti alan engelli bireyler için yapılan harcama miktarlarının yıllara göre dağılımı

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

6. ÜCRETSİZ SEYAHAT

4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun birinci maddesine 27/3/2015 tarihli ve 6637 sayılı Kanunla eklenen dokuzuncu fıkrasında; ücretsiz seyahat yükümlülüğü bulunan ve belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehiriçi toplu taşıma hizmeti veren her bir ulaşım aracı ile özel deniz ulaşımı aracı için bunların işletmecilerine, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bütçesine bu amaçla konulan ödenekten ilgili belediyeler aracılığıyla her ay gelir desteği ödemesi yapılacağı belirtilmiştir.

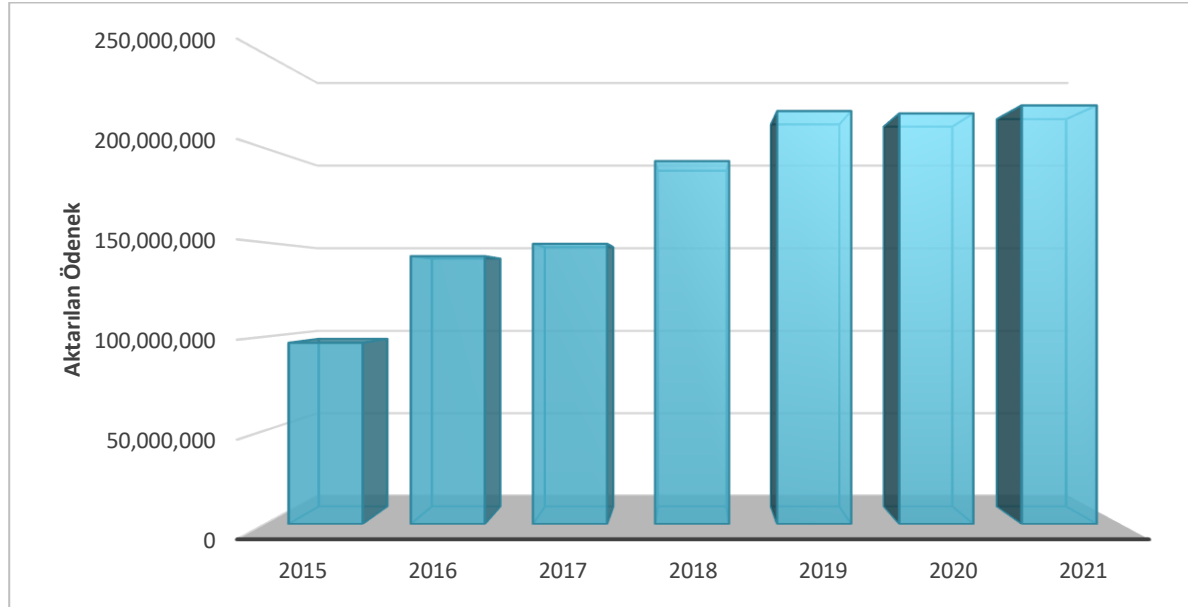
Bu çerçevede, söz konusu gelir desteğinin ödenmesine ilişkin usul ve esasları düzenleyen Ücretsiz Seyahat Kapsamında Yapılacak Gelir Desteği Ödemesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 6/1/2016 tarihli ve 29585 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Tablo 6.1. Yıllara Göre Ücretsiz Seyahat Kapsamında Yapılan Gelir Desteği Ödemeleri

Yıl	Aktarılan Ödenek (TL)
2015	96.772.000
2016	142.737.204
2017	149.278.550
2018	193.123.460
2019	219.677.610
2020	218.387.370
2021	222.648.110
2022 (Ocak-Mayıs)	108.496.170
Toplam	1.351.120.474

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

2022 yılı Nisan ayı itibarıyla ücretsiz seyahat kapsamında Bakanlığımızca toplamda **1.351.120.474 TL** ödenek aktarılmıştır.

Şekil 6.1 Ücretsiz Seyahat Kapsamında Yapılan Gelir Desteği Ödemelerinin Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Şekil 6.2 Ücretsiz Seyahat Ödemesi Yapılan İllerin Haritası

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

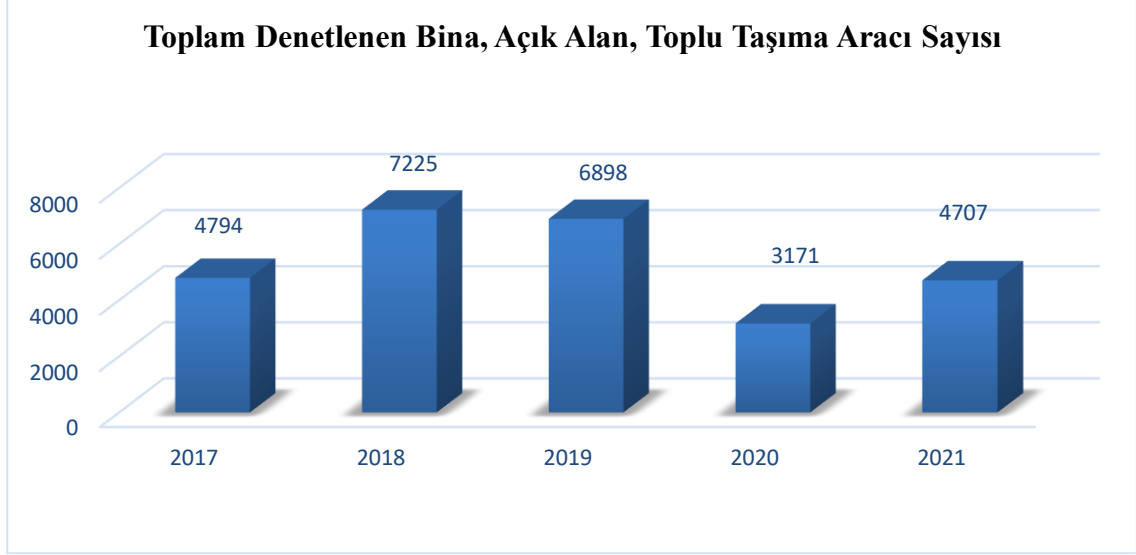
7. ERİŞİLEBİLİRLİK

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun 7 nci, geçici 2 nci ve geçici 3 üncü maddelerinde kamu kullanımına açık binalar, açık alanlar ve toplu taşıma araçlarında ve hizmetlerinde erişilebilirliğin sağlanmasına ve geçici 3 üncü maddede ayrıca erişilebilirliğin izlenmesi ve denetlenmesine yönelik amir hükümler yer almaktadır.

20/07/2013 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren ve 2016 yılında revize edilen Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği gereği illerde valilikler bünyesinde Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme komisyonları, umuma açık hizmet veren her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarında erişilebilirliğin izleme ve denetimini yapmak üzere kurulmuştur.

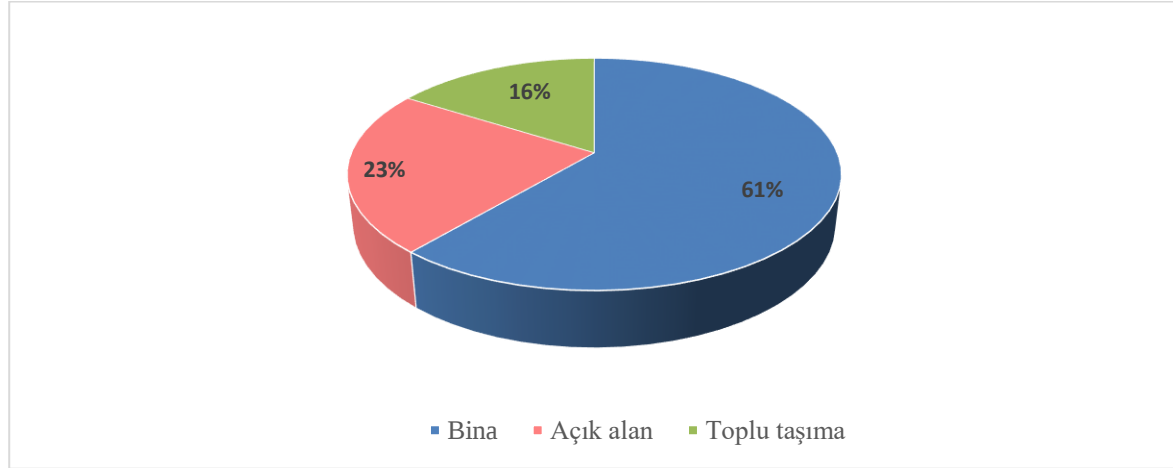
7.1. Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları Tarafından Yapılan Denetim Faaliyetlerine İlişkin Bilgiler

Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonlarınca 2017 yılı içerisinde toplam 4.797 bina, açık alan ve toplu taşıma aracı denetlenmiştir. 2018 yılında 7.225, 2019 yılında 6.898, 2020 yılında 3.171, 2021 yılında ise 4.707 denetim gerçekleştirilmiştir.

Şekil 7.1.1 Denetim dönemine göre Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonlarınca gerçekleştirilen denetim sayısı

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Şekil 7.1.2. Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonlarınca 2021 yılında gerçekleştirilen denetimlerin, denetim yapılan yerin türüne göre dağılımı

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları tarafından 2021 yılı içerisinde gerçekleştirilen denetimlerin %61'i binalar, %23'ü açık alanlar, %16'sı toplu taşıma araçları için gerçekleştirilmiştir.

7.2. .Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları Denetimi Sonucu Valiliklerce Verilen Erişilebilirlik Belgesi Bilgileri

*Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliğinin 15 inci maddesine göre;
Yerinde incelemeler sonucu uygunluğu belirlenen umuma açık hizmet veren her türlü yapı,
açık alan ve toplu taşıma araçları için erişilebilirlik kararı verilir ve komisyonca uygunluğu
belirlenenlere valilik tarafından erişilebilirlik belgesi verilir.*

Tablo 7.2.1 Yıllara göre Erişilebilirlik Belgesi verilen yerin türüne göre dağılımı

Yıl	Bina	Açık Alan	Toplu Taşıma Aracı	Toplam
2014	6	1	2	9
2015	35	1	1	37
2016	16	4	0	20
2017	106	0	208	314
2018	114	2	297	413
2019	161	0	109	270
2020	223	8	471	702
2021	332	9	418	759
Toplam	993	25	1506	2524

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

2014-2021 yılları arasında 993'ü bina, 25'i açık alan ve 1506'sı toplu taşıma aracına olmak üzere toplam 2.524 "Erişilebilirlik Belgesi" düzenlenmiştir.

8. GELİR VERGİSİ İNDİRİMİ

Gelir İdaresi Başkanlığı verilerine göre gelir vergisi indiriminden yararlanmaya başlayan engelli bireylerin yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 31 inci maddesine göre; Çalışma gücünün asgarî % 80'ini kaybetmiş bulunan hizmet erbabı birinci derece engelli, asgarî % 60'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ikinci derece engelli, asgarî % 40'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ise üçüncü derece engelli sayılır ve aşağıda engelli dereceleri itibariyle belirlenen aylık tutarlar, hizmet erbabının ücretinden indirilir.

Engellilik indirimi;

- Birinci derece engelliler için 1.000 TL,*
- İkinci derece engelliler için 530 TL,*
- Üçüncü derece engelliler için 240 TL'dir.*

Engellilik derecelerinin tespit şekli ile uygulamaya ilişkin esas ve usuller Maliye, Sağlık ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarınca bu konuda müştereken hazırlanacak bir yönetmelik ile belirlenir.

Tablo 8.1 Gelir vergisi indiriminden faydalanan engelli bireylerin çalışma gücü kayıp oranlarına göre verilen rapor sayısı

Çalışma Gücü Kayıp Oranlarına Göre Verilen Rapor Sayısı				
Yıllar	%40–59	%60–79	%80–100	Toplam
2017 (Ocak-Aralık)	31.889	12.798	8.705	53.392
2016 (Ocak-Aralık)	27.515	11.344	7.884	46.743
2015 (Ocak-Aralık)	27.347	11.752	7.434	46.533
2014 (Ocak-Aralık)	25.148	10.666	6.376	42.190
2013 (Ocak-Aralık)	22.022	9.875	5.723	37.620
2012 (Ocak-Aralık)	15.026	7.134	4.358	26.518

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı, http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/SIIVI.htm

Gelir vergisi indiriminden faydalanan engelli sayılarında 2012 yılından beri artış olduğu görülmekte olup, gelir vergisi indiriminden faydalanan engelli bireyler içerisinde çalışma gücü kayıp oranları % 40-59 arasında olanlar daha fazladır. 2017 yılsonu verilerine göre gelir vergisi indiriminden faydalanan engellilerin yaklaşık % 60'ının çalışma gücü kayıp oranları %40-59 arasındadır.

9. YAŞLI NÜFUS

9.1. Seçilmiş Ülkelere Göre Yaşlı Nüfus

Tablo 9.1.1. Seçilmiş ülkelere göre yaşlı nüfus oranı, 2021

Ülke	Toplam nüfus	Yaşlı nüfus	Yaşlı nüfus oranı (%)
Dünya-World	7 831 718 605	764 321 142	9,8
ABD-United States	334 998 398	57 842 422	17,3
Afganistan-Afghanistan	37 466 414	1 042 525	2,8
Almanya-Germany	84 409 193	19 080 208	22,6
Andorra-Andorra	85 645	15 465	18,1
Angola-Angola	33 642 646	774 404	2,3
Arjantin-Argentina	45 864 941	5 648 034	12,3
Arnavutluk-Albania	3 088 385	419 674	13,6
Avustralya-Australia	25 809 973	4 168 551	16,2
Avusturya-Austria	8 884 864	1 787 558	20,1
Azerbaycan-Azerbaijan	10 282 283	789 729	7,7
Bahreyn-Bahrain	1 526 929	54 622	3,6
Bangladeş-Bangladesh	164 098 818	11 616 731	7,1
Batı Şeria-West Bank	2 949 246	110 518	3,7
Belarus-Belarus	9 441 842	1 540 790	16,3
Belçika-Belgium	11 778 842	2 281 836	19,4
Benin-Benin	13 301 694	320 892	2,4
Birleşik Arap Emirlikleri			
United Arab Emirates	9 856 612	161 348	1,6
Bolivya-Bolivia	11 917 267	780 577	6,5
Bosna-Hersek			
Bosnia and Herzegovina	3 824 782	637 317	16,7
Botsvana-Botswana	2 350 667	133 621	5,7
Brezilya-Brazil	215 903 281	21 236 878	9,8
Bulgaristan-Bulgaria	6 919 180	1 405 413	20,3
Burkina Faso-Burkina Faso	21 382 659	677 908	3,2
Burundi-Burundi	12 241 065	385 407	3,1
Butan-Bhutan	859 364	54 417	6,3
Cezayir-Algeria	43 576 691	2 805 539	6,4
Çad-Chad	17 414 108	426 228	2,4
Çekya-Czechia	10 702 596	2 197 484	20,5
Çin-China	1 407 098 834	183 919 014	13,1
Danimarka-Denmark	5 894 687	1 187 741	20,1
Doğu Timor-Timor-Leste	1 413 958	58 717	4,2
Dominik Cumhuriyeti			
Dominican Republic	10 597 348	690 237	6,5
Ekvator-Ecuador	17 093 159	1 458 735	8,5
El Salvador-El Salvador	6 528 135	509 067	7,8
Endonezya-Indonesia	275 122 131	19 724 764	7,2
Eritre-Eritrea	6 147 398	247 384	4,0
Ermenistan-Armenia	3 011 609	395 637	13,1
Estonya-Estonia	1 220 042	260 508	21,4

Esvatini-Eswatini	1 113 276	43 113	3,9
Etiyopya-Ethiopia	110 871 031	3 803 823	3,4
Fas-Morocco	36 400 581	2 703 737	7,4
Filipinler-Philippines	112 771 402	5 897 925	5,2
Finlandiya-Finland	5 587 442	1 263 970	22,6
Fransa-France	68 084 217	14 157 901	20,8
Gabon-Gabon	2 284 912	92 285	4,0
Gambiya-Gambia	2 357 958	78 939	3,3
Gana-Ghana	32 372 889	1 389 702	4,3
Gazze Şeridi-Gaza Strip	1 957 062	53 753	2,7
Gine-Guinea	12 877 894	507 056	3,9
Gine-Bissau-Guinea-Bissau	1 976 187	61 197	3,1
Guatemala-Guatemala	17 422 821	865 881	5,0
Güney Afrika Cumhuriyeti			
Republic of South Africa	56 978 635	3 552 961	6,2
Güney Kıbrıs Rum Yönetimi			
Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus	1 281 506	169 977	13,3
Güney Kore-Korea, South	51 715 162	8 654 937	16,7
Güney Sudan-South Sudan	10 984 074	280 718	2,6
Gürcistan-Georgia	4 933 674	849 505	17,2
Haiti-Haiti	11 198 240	493 642	4,4
Hırvatistan-Croatia	4 208 973	910 714	21,6
Hindistan-India	1 380 721 926	95 829 843	6,9
Hollanda-Netherlands	17 337 403	3 487 284	20,1
Honduras-Honduras	9 346 277	520 932	5,6
Hong Kong-Hong Kong	7 263 234	1 395 319	19,2
Irak-Iraq	39 650 145	1 366 531	3,4
İngiltere-United Kingdom	67 419 123	12 540 668	18,6
İran-Iran	85 888 910	5 270 272	6,1
İrlanda-Ireland	5 224 884	733 340	14,0
İspanya-Spain	47 103 121	9 364 988	19,9
İsrail-Israel	8 787 045	1 054 267	12,0
İsveç-Sweden	10 432 235	2 135 435	20,5
İsviçre-Switzerland	8 453 550	1 595 232	18,9
İtalya-Italy	61 196 793	13 943 215	22,8
İzlanda-Iceland	354 234	56 005	15,8
Jamaika-Jamaica	2 816 602	265 572	9,4
Japonya-Japan	124 687 293	35 931 048	28,8
Kamboçya-Cambodia	16 528 811	809 249	4,9
Kamerun-Cameroon	28 524 175	894 868	3,1
Kanada-Canada	37 943 231	7 387 514	19,5
Karadağ-Montenegro	607 414	99 886	16,4
Katar-Qatar	2 479 995	31 427	1,3
Kazakistan-Kazakhstan	19 245 793	1 688 623	8,8
Kenya-Kenya	54 685 051	1 715 400	3,1
Kırgızistan-Kyrgyzstan	6 018 789	364 900	6,1
Kolombiya-Colombia	48 757 939	5 003 966	10,3
Kongo-Congo	5 417 414	177 060	3,3
Kongo Demokratik Cumhuriyeti			
Democratic Republic of the Congo	105 044 646	2 595 851	2,5
Kosova-Kosovo	1 942 251	151 671	7,8

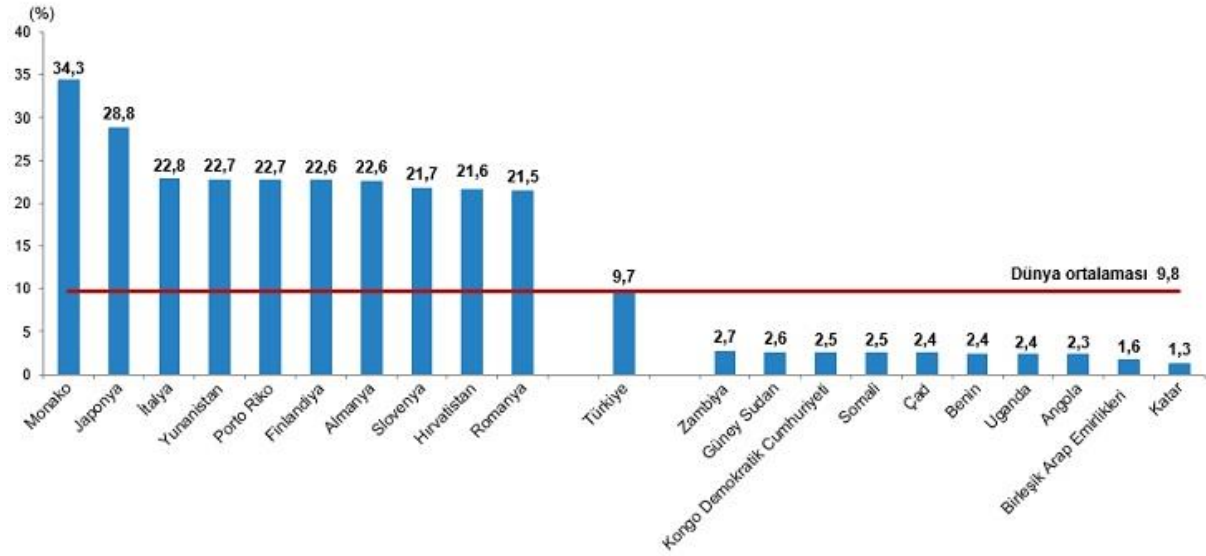
Kosta Rika-Costa Rica	5 151 140	469 981	9,1
Kotdivuar-Cote d'Ivoire	28 088 455	811 315	2,9
Kuveyt-Kuwait	3 032 065	93 234	3,1
Kuzey Kore-Korea, North	25 831 360	2 518 207	9,7
Kuzey Makedonya-North Macedonia	2 128 262	308 556	14,5
Küba-Cuba	11 032 343	1 777 005	16,1
Laos-Laos	7 645 472	328 701	4,3
Lesotho-Lesotho	2 177 740	118 359	5,4
Letonya-Latvia	1 862 687	387 969	20,8
Liberya-Liberia	5 214 030	146 856	2,8
Libya-Libya	7 017 224	289 816	4,1
Lihtenştayn-Liechtenstein	39 425	7 623	19,3
Litvanya-Lithuania	2 711 566	561 235	20,7
Lübnan-Lebanon	5 261 372	442 616	8,4
Lüksemburg-Luxembourg	639 589	99 321	15,5
Macaristan-Hungary	9 728 337	2 054 658	21,1
Madagaskar-Madagascar	27 534 354	1 000 741	3,6
Malavi-Malawi	20 308 502	750 988	3,7
Malezya-Malaysia	33 519 406	2 526 688	7,5
Mali-Mali	20 137 527	610 784	3,0
Meksika-Mexico	128 569 498	9 960 307	7,7
Mısır-Egypt	105 919 663	5 211 797	4,9
Moğolistan-Mongolia	3 198 913	160 822	5,0
Moldova-Moldova	3 323 875	480 666	14,5
Monako-Monaco	31 223	10 721	34,3
Moritanya-Mauritania	4 079 284	169 325	4,2
Morityus-Mauritius	1 306 837	160 677	12,3
Mozambik-Mozambique	30 888 034	901 013	2,9
Myanmar-Myanmar	57 069 099	3 592 534	6,3
Namibya-Namibia	2 678 191	104 477	3,9
Nepal-Nepal	30 424 878	1 765 789	5,8
Nijer-Niger	23 605 767	636 789	2,7
Nijerya-Nigeria	219 463 862	7 287 001	3,3
Nikaragua-Nicaragua	6 243 931	378 465	6,1
Norveç-Norway	5 509 591	972 555	17,7
Orta Afrika Cumhuriyeti			
Central African Republic	5 357 984	183 393	3,4
Özbekistan-Uzbekistan	30 842 796	1 911 042	6,2
Pakistan-Pakistan	238 181 034	10 853 913	4,6
Panama-Panama	4 271 368	410 647	9,6
Papua Yeni Gine			
Papua New Guinea	9 368 881	346 662	3,7
Paraguay-Paraguay	7 272 639	611 051	8,4
Peru-Peru	32 110 270	2 640 020	8,2
Polonya-Poland	38 185 913	7 384 884	19,3
Portekiz-Portugal	10 263 850	2 183 263	21,3
Porto Riko-Puerto Rico	3 142 779	712 264	22,7
Romanya-Romania	18 748 356	4 024 462	21,5
Ruanda-Rwanda	12 943 132	353 570	2,7
Rusya-Russia	142 320 790	23 011 038	16,2
Senegal-Senegal	17 462 980	562 007	3,2

Sırbistan-Serbia	6 796 857	1 323 426	19,5
Sierra Leone-Sierra Leone	8 475 149	226 176	2,7
Singapur-Singapore	5 866 139	729 348	12,4
Slovakya-Slovakia	5 436 066	955 286	17,6
Slovenya-Slovenia	2 102 106	457 101	21,7
Somali-Somalia	12 094 640	298 876	2,5
Sri Lanka-Sri Lanka	23 044 123	2 537 713	11,0
Sudan-Sudan	46 751 152	1 443 180	3,1
Suriye-Syria	20 384 316	883 188	4,3
Suudi Arabistan-Saudi Arabia	34 783 757	1 322 725	3,8
Şili-Chile	18 307 925	2 233 836	12,2
Tacikistan-Tajikistan	8 990 874	342 977	3,8
Tanzanya-Tanzania	62 092 761	2 024 726	3,3
Tayland-Thailand	69 480 520	9 171 607	13,2
Tayvan-Taiwan	23 572 052	3 912 793	16,6
Togo-Togo	8 283 189	342 202	4,1
Trinidad ve Tobago			
Trinidad and Tobago	1 403 505	176 266	12,6
Tunus-Tunisia	11 811 335	1 086 119	9,2
Türkiye-Türkiye	84 680 273	8 245 124	9,7
Türkmenistan-Turkmenistan	5 579 889	326 828	5,9
Uganda-Uganda	44 712 143	1 062 381	2,4
Ukrayna-Ukraine	43 745 640	7 593 694	17,4
Umman-Oman	3 694 755	140 875	3,8
Uruguay-Uruguay	3 398 239	508 790	15,0
Ürdün-Jordan	10 909 567	412 259	3,8
Venezuela-Venezuela	29 069 153	2 444 322	8,4
Vietnam-Vietnam	102 789 598	7 373 403	7,2
Yemen-Yemen	30 399 243	951 481	3,1
Yeni Zelanda-New Zealand	4 991 442	788 622	15,8
Yunanistan-Greece	10 569 703	2 399 491	22,7
Zambiya-Zambia	19 077 816	507 331	2,7
Zimbabve-Zimbabwe	14 829 988	669 912	4,5

Kaynak: Amerika Birleşik Devletleri Nüfus Bürosu, Uluslararası Veri Tabanı. Türkiye verilerinin kaynağı TÜİK'tir.

Dünya nüfusunun 2021 yılında %9,8'ni yaşlı nüfus oluşturmuştur. En yüksek yaşlı nüfus oranına sahip ilk üç ülke sırasıyla %34,3 ile Monako, %28,8 ile Japonya ve %22,8 ile İtalya'dır. Türkiye bu sıralamada 176 ülke arasında 69. sıradadır.

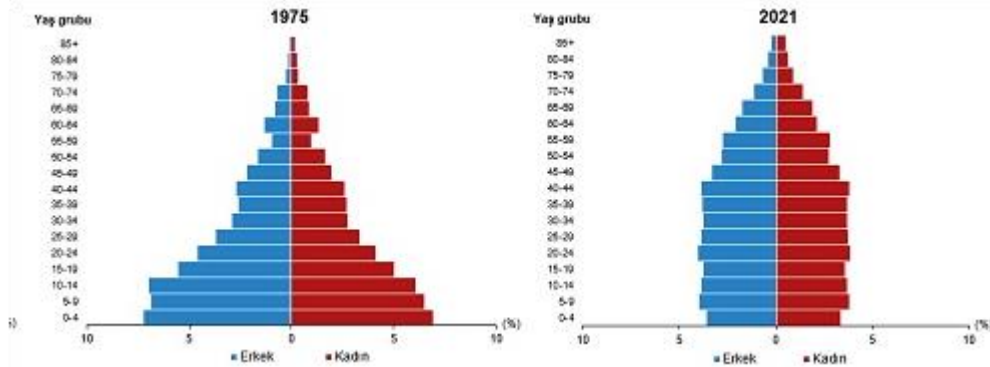
Yaşlı nüfus oranının en yüksek ve en düşük olduğu 10 ülke, 2021

Kaynak: Amerika Birleşik Devletleri Nüfus Bürosu, Uluslararası Veri Tabanı Türkiye rakamının kaynağı TÜİK'tir.

9.2. Türkiye’de Yaşlı Nüfus

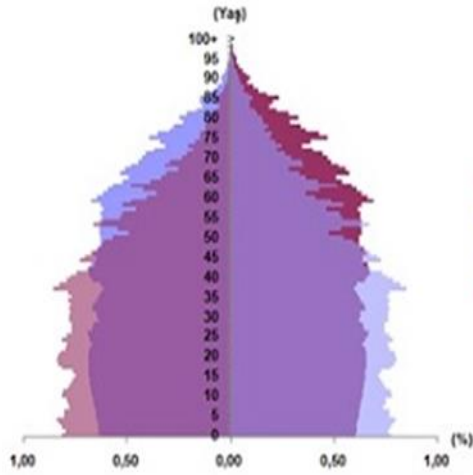
Ülkemizde yaşlı nüfus, diğer yaş gruplarındaki nüfusa göre daha yüksek bir hız ile artış gösterdi. Toplam nüfus içerisinde yaşlı nüfusun payı artarken çocuk ve genç nüfusunun payı azaldı. Bu durum Türkiye nüfusunun yaş yapısının değişimine neden oldu. Ülkemiz nüfus piramidi 1975 yılında tipik piramit şekline yakınken 2021 yılında arı kovanı piramit şeklini aldı. Ülkemizde demografik geçiş oldukça kısa bir zaman diliminde yaşandı.

Şekil 9.2.1. Nüfus piramidi, 1975-2021

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları, 1975
TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2021

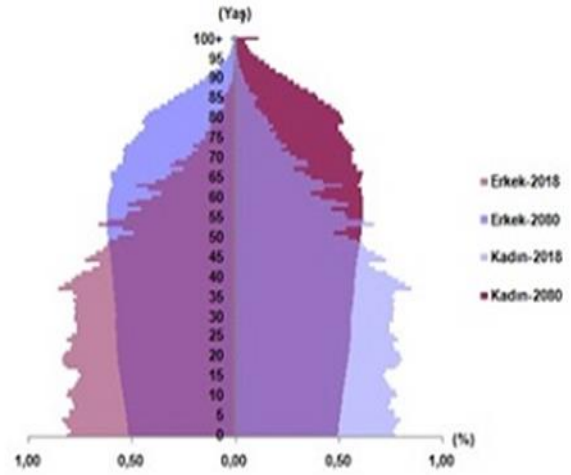
Şekil

9.2.2. Nüfus piramidi, 2018-2040

Kaynak: TÜİK, Nüfus Projeksiyonları

Şekil 9.2.3. Nüfus piramidi, 2018-2080

Nüfus projeksiyonlarına göre ülkemizin nüfus yapısının değişmeye devam edeceği öngörüldü. 2040 yılında arı kovanı nüfus piramidi yapısının keskinleşeceği, 2080 yılında ise gerileyen nüfus piramidi yapısına sahip olacağı tahmin edildi.

Tablo 9.2.2. Cinsiyete göre yaşlı nüfus ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı, 1935-2080

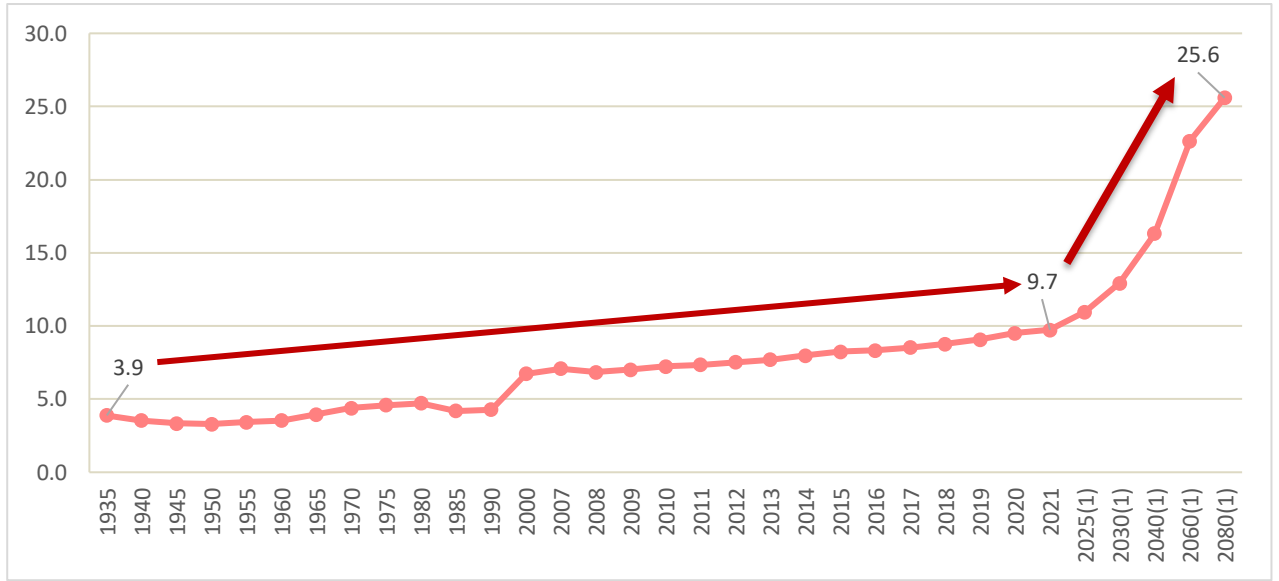
Yıl	Yaşlı nüfus			Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı (%)		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1935	628 041	278 846	349 195	3,9	3,5	4,2
1940	629 859	271 421	358 438	3,5	3,1	4,0
1945	626 543	256 683	369 860	3,3	2,7	4,0
1950	690 662	272 760	417 902	3,3	2,6	4,0
1955	822 408	320 704	501 704	3,4	2,6	4,2
1960	978 732	388 087	590 645	3,5	2,7	4,3
1965	1 242 525	530 004	712 521	4,0	3,3	4,6
1970	1 565 696	707 807	857 889	4,4	3,9	4,9
1975	1 853 251	850 652	1 002 599	4,6	4,1	5,1
1980	2 113 247	955 360	1 157 887	4,7	4,2	5,3
1985	2 125 908	955 042	1 170 866	4,2	3,7	4,7
1990	2 417 363	1 091 142	1 326 221	4,3	3,8	4,8
2000	4 350 190	1 887 904	2 462 286	6,7	5,8	7,6

2007	5 000 175	2 150 103	2 850 072	7,1	6,1	8,1
2008	4 893 423	2 139 481	2 753 942	6,8	6,0	7,7
2009	5 083 414	2 222 764	2 860 650	7,0	6,1	7,9
2010	5 327 736	2 331 029	2 996 707	7,2	6,3	8,2
2011	5 490 715	2 397 925	3 092 790	7,3	6,4	8,3
2012	5 682 003	2 473 913	3 208 090	7,5	6,5	8,5
2013	5 891 694	2 561 074	3 330 620	7,7	6,7	8,7
2014	6 192 962	2 699 423	3 493 539	8,0	6,9	9,0
2015	6 495 239	2 843 442	3 651 797	8,2	7,2	9,3
2016	6 651 503	2 919 392	3 732 111	8,3	7,3	9,4
2017	6 895 385	3 033 433	3 861 952	8,5	7,5	9,6
2018	7 186 204	3 170 132	4 016 072	8,8	7,7	9,8
2019	7 550 727	3 337 260	4 213 467	9,1	8,0	10,2
2020	7 953 555	3 513 892	4 439 663	9,5	8,4	10,6
2021	8 245 124	3 654 709	4 590 415	9,7	8,6	10,9
2025(1)	9 731 422	4 370 821	5 360 601	11,0	9,8	12,1
2030(1)	12 066 092	5 459 819	6 606 272	12,9	11,7	14,2
2040(1)	16 373 971	7 451 781	8 922 190	16,3	14,9	17,7
2060(1)	24 242 787	11 024 497	13 218 290	22,6	20,7	24,5
2080(1)	27 413 359	12 556 365	14 856 994	25,6	23,6	27,5

(1) Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Kaynak: TÜİK, Nüfus Projeksiyonları, 2025-2080

1935 yılından 2021 yılına kadar yaşlı nüfus ve yaşlı nüfus oranları ile 2025, 2030, 2040, 2060 ve 2080 yıllarındaki tahmin edilen yaşlı nüfus ve yaşlı nüfus oranları yer almaktadır. Toplam nüfus içinde yaşlı nüfus oranı 1935'ten günümüze kadar yaklaşık 2,5 kat artmıştır.

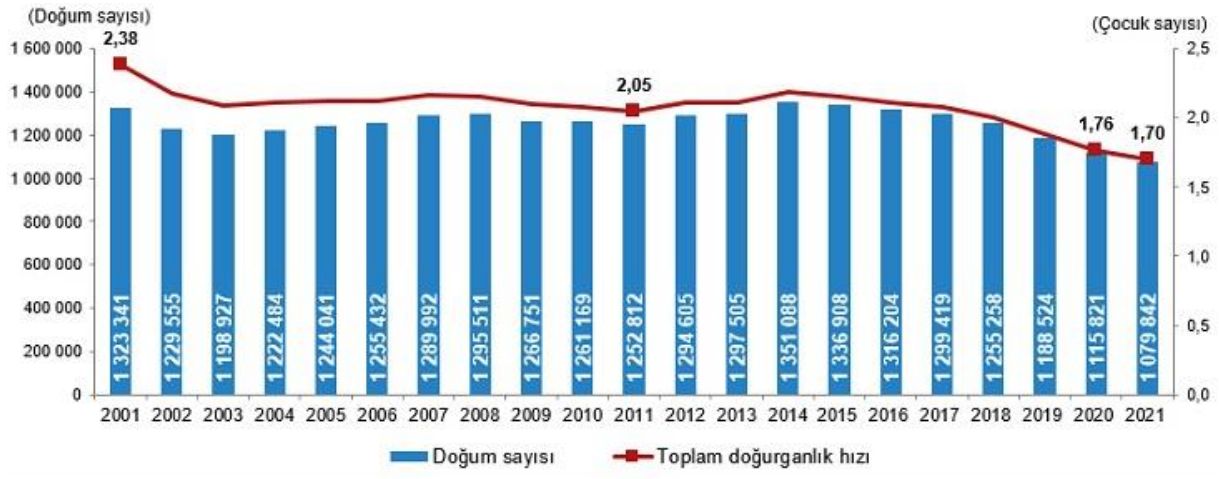

Şekil 9.2.4. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının yıllara göre dağılımı

Kaynak: TÜİK, Nüfus Projeksiyonları, 2025-2080

Ülkemiz yaşlı nüfusu artarken aynı zamanda bu artışın hızı da yükselmektedir. 1940 yılından günümüze geçen 61 yılda yaşlı nüfus 3.3 kat artmıştır. Ancak yapılan tahminler bu sürenin geri kalan kısmında yaşlı nüfusun 1,9 katına çıkacağını öngörmektedir.

Doğum sayısı ve toplam doğurganlık hızı, 2001-2021

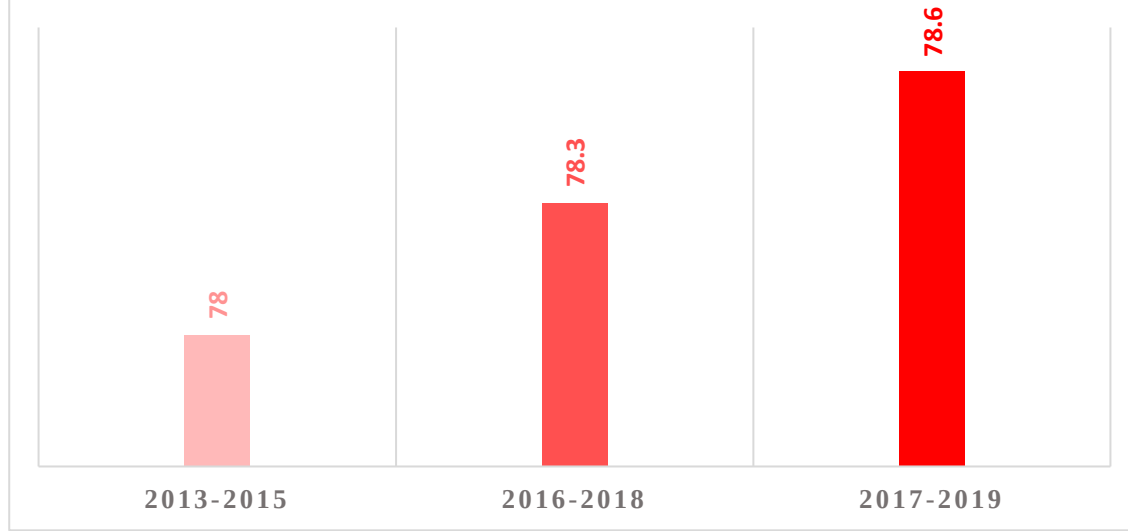

Kaynak: TÜİK, Doğum İstatistikleri, 2021

Toplam doğurganlık hızı, 2001 yılında 2,38 çocuk iken 2021 yılında 1,70 çocuk olarak gözlenmiştir. Yani, bir kadının doğurgan olduğu dönem boyunca doğurabileceği ortalama çocuk sayısı 2021

yılında 1,70 olmuştur. Bu durum, doğurganlığın nüfusun yenilenme düzeyi olan 2,10'un altında kaldığını gösterir.

Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi 2013-2019

Kaynak: TÜİK, Hayat Tabloları, 2017-2019, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109>

Doğuşta beklenen yaşam süresi, yeni doğmuş bir bireyin yaşamı boyunca belirli bir dönemdeki yaşa özel ölümlülük hızlarına maruz kalması durumunda yaşaması beklenen ortalama yıldır. Ülkemizde bu süre 2017-2019 döneminde 78,6 oldu.

Doğurganlık hızındaki azalış ve doğuşta beklenen yaşam sürelerinin artması sonucu ülkemiz yaşlı nüfusu hızla artmaktadır. Nüfusun yaşlanmasına bağlı olarak yaşlı bakıma ihtiyaç duyacak kişi sayısının da artış göstermesi beklenmektedir. Bakım yükünün artacak olması bakım hizmetlerinin maliyetlerini ve sağlık harcamalarını da artıracaktır. Bu durum ekonomik ve sosyal sorunların yanı sıra; kamu emeklilik sistemlerini, sosyal güvenlik sistemini, işgücü piyasalarını, istihdam ve sürdürülebilirliği de olumsuz yönde etkileyecektir.

Bakım hizmetlerini gerçekleştirecek insan kaynağı eksikliği, aile yapısındaki değişimler ve gelir yetersizliği bakım hizmetine ihtiyaç duyanlar açısından bir sosyal risk oluşturmaktadır. Bu riske karşılık bir sosyal güvence sisteminin kurulması gerekmektedir. Hızla artan yaşlı nüfusun bakım ihtiyacının karşılanmasına yönelik hizmetler, bakım güvence sistemi ile finanse edilmelidir.

Tablo 9.2.3. İl ve cinsiyete göre yaşlı nüfus ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı, 2021

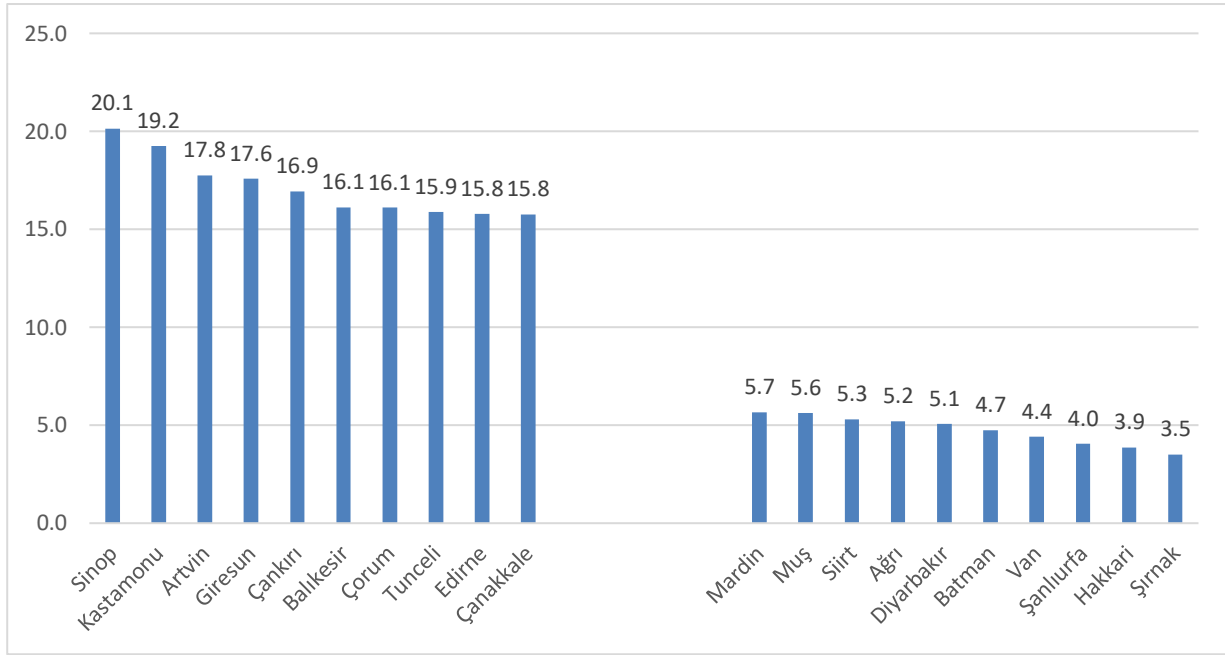
İl	Yaşlı nüfus			Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı (%)		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	8 245 124	3 654 709	4 590 415	9,7	8,6	10,9
Adana	205 553	91 645	113 908	9,1	8,1	10,1
Adıyaman	52 121	23 225	28 896	8,2	7,3	9,2
Afyonkarahisar	87 366	38 749	48 617	11,7	10,4	13,0
Ağrı	27 338	11 947	15 391	5,2	4,4	6,1
Amasya	52 459	23 501	28 958	15,6	14,1	17,2
Ankara	539 254	236 045	303 209	9,4	8,3	10,4
Antalya	241 809	112 111	129 698	9,2	8,5	9,9
Artvin	30 096	13 290	16 806	17,8	15,5	20,1
Aydın	160 439	72 343	88 096	14,1	12,8	15,4
Balıkesir	201 412	91 388	110 024	16,1	14,6	17,6
Bilecik	26 965	11 942	15 023	11,8	10,0	13,7
Bingöl	21 573	9 562	12 011	7,6	6,7	8,6
Bitlis	20 203	8 630	11 573	5,7	4,7	6,8
Bolu	46 074	20 432	25 642	14,4	12,9	15,9
Burdur	42 975	18 569	24 406	15,7	13,5	17,9
Bursa	310 805	137 692	173 113	9,9	8,8	11,0
Çanakkale	87 876	39 849	48 027	15,8	14,2	17,3
Çankırı	33 289	14 987	18 302	16,9	15,1	18,8
Çorum	84 716	37 796	46 920	16,1	14,5	17,7
Denizli	123 137	54 442	68 695	11,7	10,4	13,0
Diyarbakır	90 934	39 057	51 877	5,1	4,3	5,8
Edirne	65 034	29 426	35 608	15,8	14,2	17,4
Elazığ	62 679	27 763	34 916	10,7	9,5	11,8
Erzincan	31 055	13 827	17 228	13,1	11,5	14,7
Erzurum	71 099	31 438	39 661	9,4	8,3	10,4
Eskişehir	109 746	48 391	61 355	12,2	10,8	13,6
Gaziantep	121 672	53 960	67 712	5,7	5,0	6,4
Giresun	79 097	34 575	44 522	17,6	15,4	19,7
Gümüşhane	20 383	8 880	11 503	13,6	11,8	15,4
Hakkari	10 765	4 501	6 264	3,9	3,1	4,8
Hatay	133 536	61 504	72 032	8,0	7,3	8,7
Isparta	60 818	26 928	33 890	13,6	12,2	15,1
Mersin	189 864	86 523	103 341	10,0	9,2	10,9
İstanbul	1 183 330	507 629	675 701	7,5	6,4	8,5
İzmir	537 669	237 204	300 465	12,1	10,8	13,5
Kars	24 770	11 358	13 412	8,8	7,9	9,8
Kastamonu	72 250	32 112	40 138	19,2	17,3	21,2
Kayseri	135 142	60 529	74 613	9,4	8,4	10,4
Kırklareli	54 769	24 688	30 081	14,9	13,2	16,7
Kırşehir	31 231	13 504	17 727	12,9	11,2	14,5
Kocaeli	160 592	72 598	87 994	7,9	7,1	8,7
Konya	228 005	99 932	128 073	10,0	8,8	11,2
Kütahya	80 370	35 954	44 416	13,9	12,6	15,1
Malatya	88 911	39 755	49 156	11,0	9,8	12,1

Manisa	176 610	78 420	98 190	12,1	10,7	13,5
Kahramanmaraş	102 188	48 048	54 140	8,7	8,1	9,4
Mardin	48 765	20 847	27 918	5,7	4,8	6,5
Muğla	135 133	63 081	72 052	13,2	12,2	14,3
Muş	22 730	9 876	12 854	5,6	4,8	6,5
Nevşehir	37 762	16 500	21 262	12,3	10,8	13,6
Niğde	38 681	16 851	21 830	10,6	9,2	12,0
Ordu	117 573	52 591	64 982	15,5	13,9	17,0
Rize	47 299	19 554	27 745	13,7	11,3	16,1
Sakarya	110 389	50 050	60 339	10,4	9,4	11,4
Samsun	173 115	77 469	95 646	12,6	11,4	13,8
Siirt	17 584	7 432	10 152	5,3	4,4	6,2
Sinop	43 980	20 307	23 673	20,1	18,7	21,5
Sivas	86 539	39 594	46 945	13,6	12,4	14,8
Tekirdağ	103 299	46 690	56 609	9,3	8,2	10,4
Tokat	89 739	40 229	49 510	14,9	13,4	16,3
Trabzon	109 513	46 534	62 979	13,4	11,5	15,3
Tunceli	13 285	5 966	7 319	15,9	13,4	18,7
Şanlıurfa	86 791	37 423	49 368	4,0	3,5	4,6
Uşak	48 536	21 643	26 893	13,0	11,6	14,4
Van	50 400	22 079	28 321	4,4	3,8	5,1
Yozgat	59 408	26 483	32 925	14,2	12,7	15,7
Zonguldak	82 704	37 034	45 670	14,0	12,7	15,3
Aksaray	41 515	18 153	23 362	9,7	8,4	10,9
Bayburt	9 957	4 499	5 458	11,7	10,4	13,1
Karaman	29 470	13 326	16 144	11,4	10,3	12,5
Kırıkkale	36 066	15 901	20 165	13,1	11,6	14,6
Batman	29 636	12 230	17 406	4,7	3,9	5,6
Şırnak	19 207	7 939	11 268	3,5	2,8	4,3
Bartın	31 348	14 190	17 158	15,5	14,2	16,9
Ardahan	13 444	6 180	7 264	14,2	12,6	15,9
Iğdır	15 012	6 723	8 289	7,4	6,4	8,4
Yalova	36 518	16 952	19 566	12,5	11,6	13,5
Karabük	35 359	15 707	19 652	14,2	12,6	15,8
Kilis	11 900	5 229	6 671	8,2	7,1	9,3
Osmaniye	50 757	23 114	27 643	9,2	8,3	10,1
Düzce	43 731	19 684	24 047	10,9	9,8	12,0

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2021

Yukarıda verilen tabloya göre yaşlı nüfus oranının en fazla olduğu ilin %20,1 ile Sinop, en az olduğu ilin ise %3,5 ile Şırnak olduğu görülmektedir.

Şekil 9.2.7. Yaşlı nüfus oranının en yüksek ve en düşük olduğu 10 İl, 2021

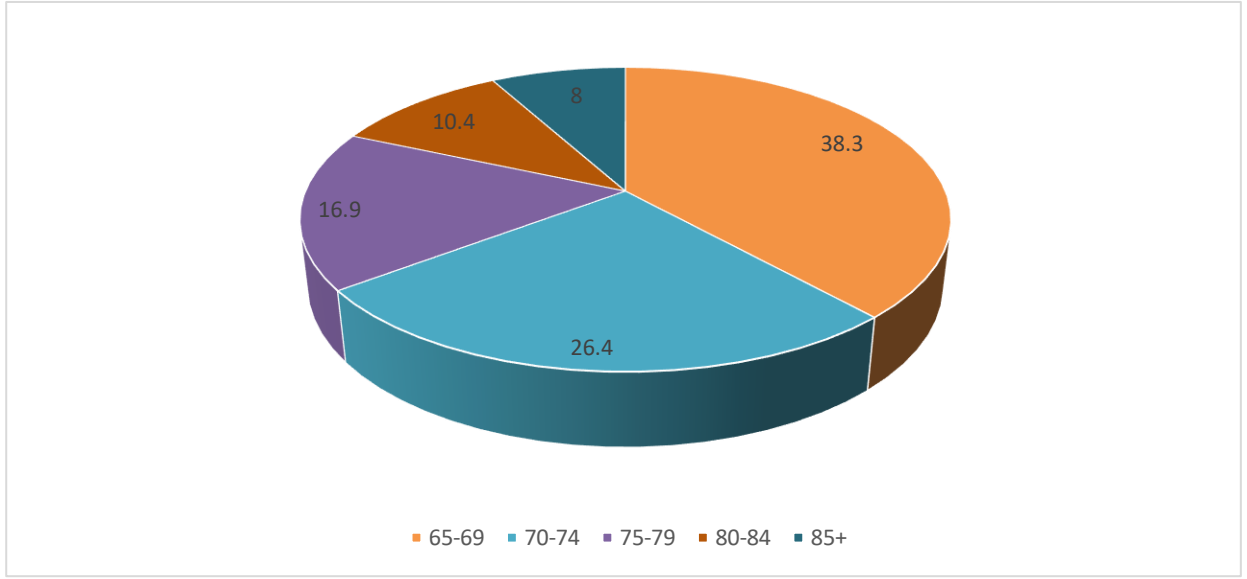
Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2021

Çalışma çağındaki yüz kişiye düşen yaşlı sayısını ifade eden yaşlı bağımlılık oranı, 2016 yılında %12,3 iken bu oran 2021 yılında %14,3'e yükseldi.

Tablo 9.2.4. Yaş grubuna göre yaşlı nüfus ve oranı, 2021

Yaş Grubu	Toplam	Toplam Yaşlı Nüfus İçindeki Oranı
65-69	3 156 448	38,3
70-74	2 175 024	26,4
75-79	1 392 718	16,9
80-84	861 409	10,4
85+	659 525	8,0
Toplam	8 245 124	100

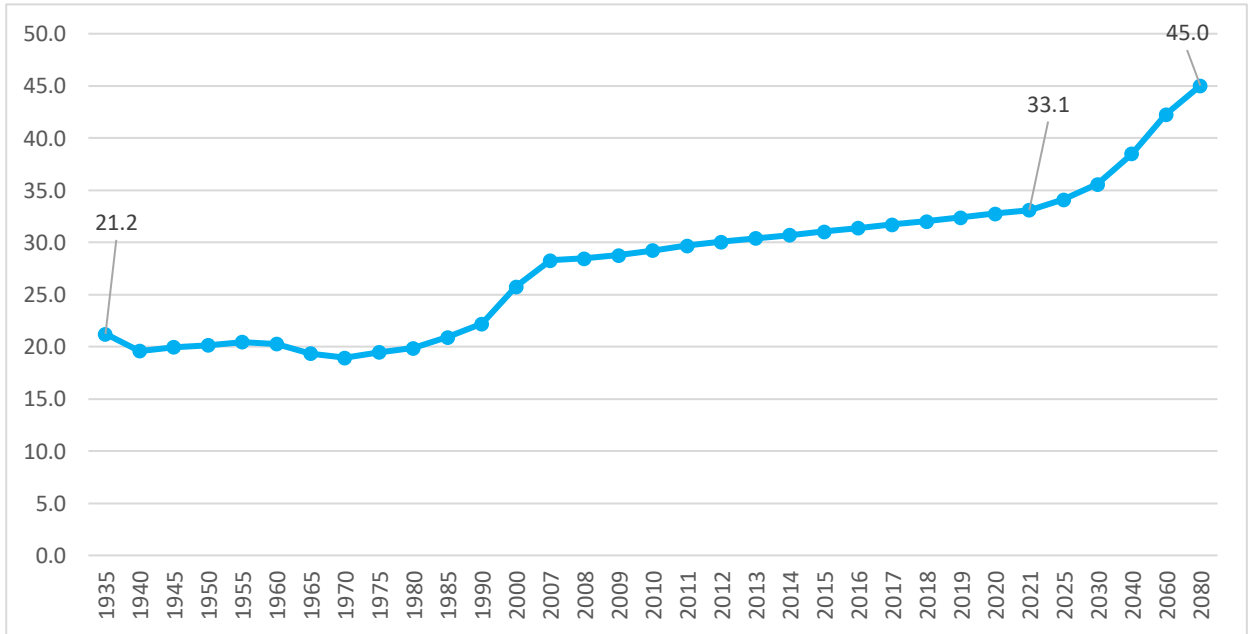
Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2021

Şekil 9.2.8. Yaşlı nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı, 2021

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2021

Ülkemiz yaşlı nüfusu yaş gruplarına göre incelendiğinde; 2021 yılında yaşlı nüfusun %64,7'sinin 65-69 ve 70-74 yaş gruplarında yoğunlaştığı görüldü. 'İleri yaşlılık' olarak kabul edilen 85 yaş üzeri yaşlı nüfusun oranı ise %8 olarak kaydedildi.

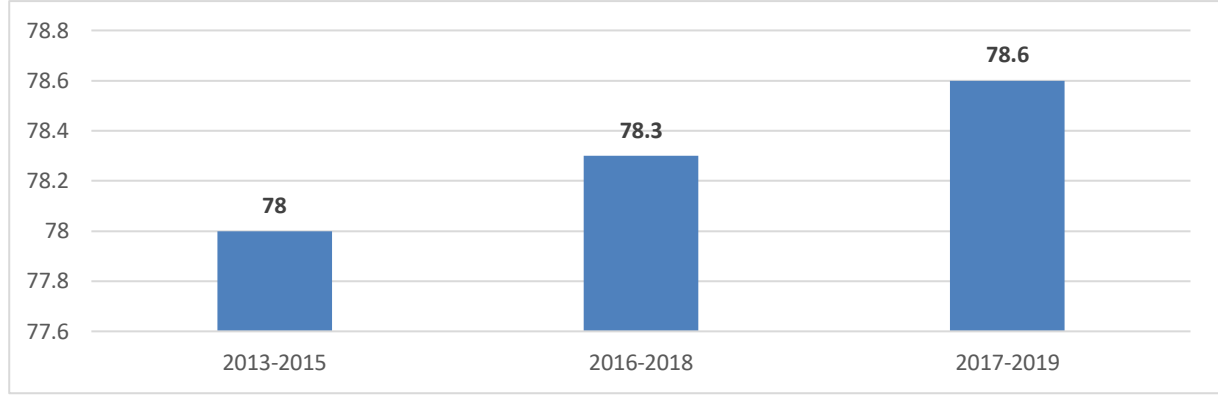

Şekil 9.2.9. Yıllara göre ortalama yaş, 2021

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2021

Ülkemiz nüfusunun ortalama yaşı 2021 yılında 33,1 oldu.

Birleşmiş Milletler verilerine göre dünya nüfusunun ortalanca yaş tahmini 2021 yılında 33,1 olup ülkemiz ortalanca yaşı ile benzerlik göstermektedir. Ancak nüfus projeksiyonlarına göre, ülkemizin yaşlanan nüfus yapısı ile birlikte ortalanca yaş artış hızının yükselerek 2080 yılında 45 olacağı öngörüldü.

Şekil 9.2.10. Doğuşta beklenen yaşam süresi

Birleşmiş Milletler verilerine göre doğuşta beklenen yaşam süresi dünya ortalaması 2020 tahmini 72,3 yıldır.

2017-2019 hayat tabloları sonuçlarına göre, doğuşta beklenen yaşam süresi Türkiye geneli için 78,6 yıl, erkekler için 75,9 yıl ve kadınlar için 81,3 yıl oldu. Genel olarak kadınlar erkeklerden daha uzun süre yaşamakta olup, doğuşta beklenen yaşam süresi farkı 5,4 yıl oldu.

Tablo 9.2.5. Cinsiyete göre yaşlı (65+ yaş) nüfus, 2009-2021

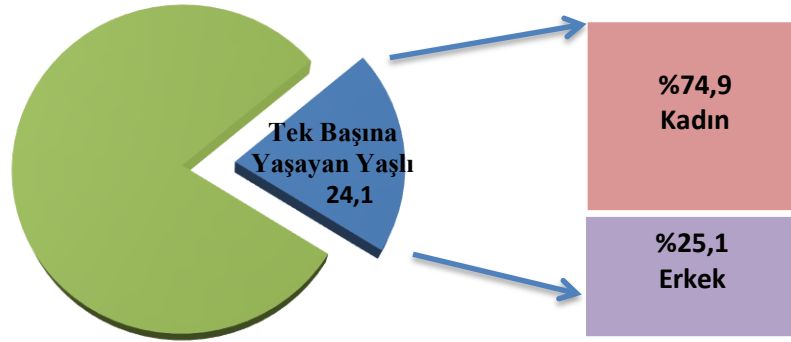
Yıl	Yaşlı Nüfus		
	Toplam	Erkek	Kadın
2009	5.083.414	2.222.764	2.860.650
2010	5.327.736	2.331.029	2.996.707
2011	5.490.715	2.397.925	3.092.790
2012	5.682.003	2.473.913	3.208.090
2013	5.891.694	2.561.074	3.330.620
2014	6.192.962	2.699.423	3.493.539
2015	6.495.239	2.843.442	3.651.797
2016	6.651.503	2.919.392	3.732.111

2017	6.895.385	3.033.433	3.861.952
2018	7.186.204	3.170.132	4.016.072
2019	7.550.727	3.337.260	4.213.467
2020	7.953.555	3.513.892	4.439.663
2021	8 245 124	3 654 709	4 590 415

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2021

Türkiye'de 2021 yılında toplam 25 milyon 329 bin 833 haneden 6 milyon 112 bin 760'ında yaşlı nüfus olarak tanımlanan, 65 ve daha yukarı yaşta en az bir fert bulunduğu görüldü. Diğer bir ifadeyle, hanelerin %24,1'inde en az bir yaşlı fert yaşadığı görüldü.

Yaşlı nüfus içerisinde tek başına yaşayan yaşlı nüfusun oranı

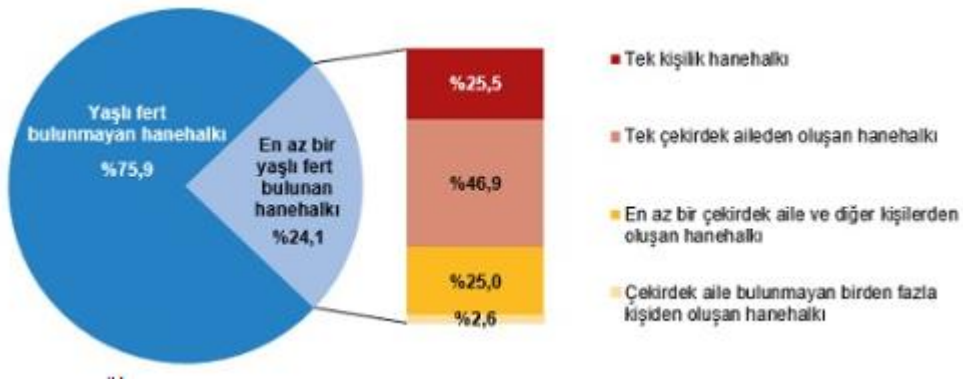

Şekil 9.2.11. Tek başına yaşayan yaşlı nüfus oranı, 2021

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2021

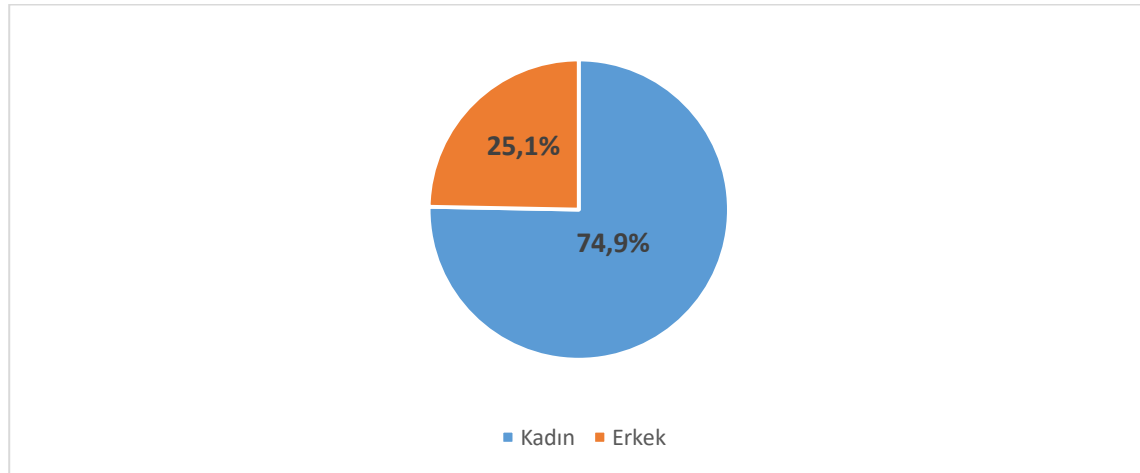
Tek başına yaşlı nüfus hane halkı tiplerine göre incelendiğinde; en az bir yaşlı fert bulunan 6 milyon 112 bin 760 hanenin 1 milyon 561 bin 398'ini tek başına yaşayan yaşlı fertler, bu hanelerin %74,9'unu yaşlı kadınlar, %25,1'ini ise yaşlı erkekler oluşturduğu görülmektedir. Tek başına yaşayan kadın nüfusu, tek başına yaşayan erkek nüfusunun yaklaşık 3 katıdır.

Hanehalkı tiplerine göre yaşlı nüfus oranı, 2021

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2021

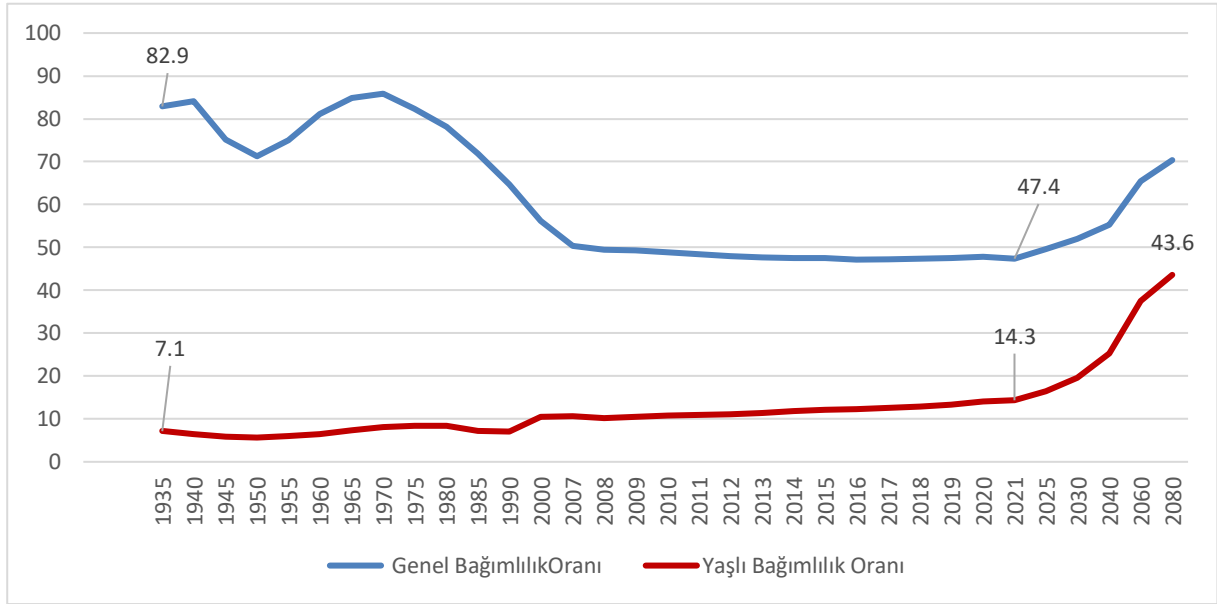
Tek Başına Yaşayan Yaşlı Nüfusun Cinsiyet Dağılımı

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2021

Ülkemiz genelinde tek başına yaşayan kadın nüfusu, erkek nüfusuna oranla daha yüksek olmasına rağmen huzurevlerimizde hizmet alan yaşlılarımızda erkek oranı daha yüksektir. Huzurevinde hizmet alan yaşlılarımızın % 44,2'si kadınlardan, %55,8'i erkeklerden oluşmaktadır.

Yaşlı Bağımlılık Oranları

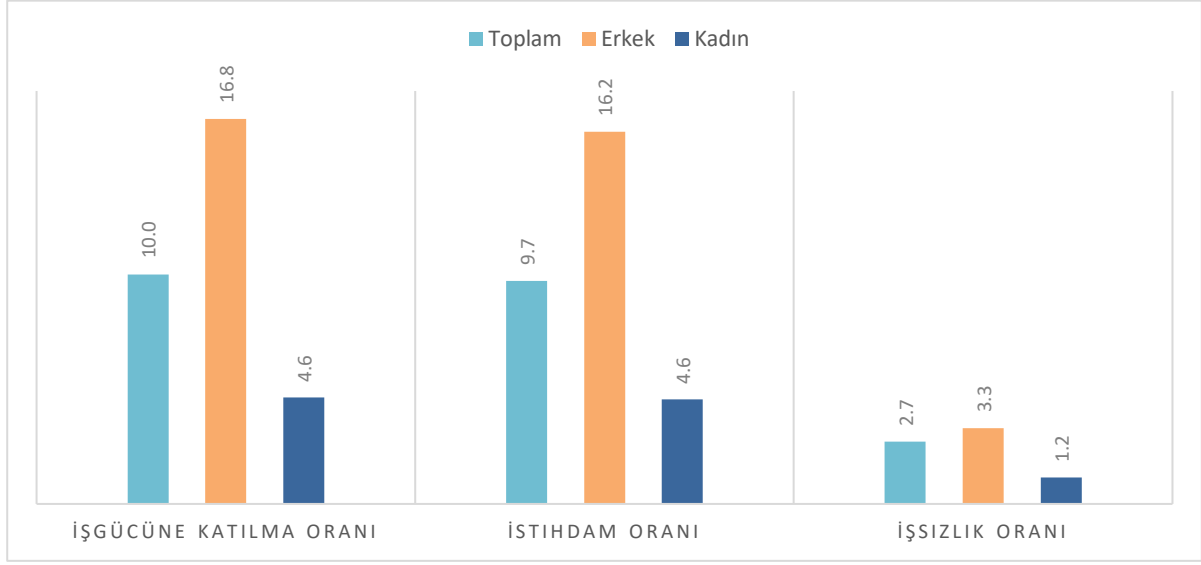

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2021

Yaşlı bağımlılık oranı, 15-64 yaş grubundaki her yüz kişi için 65 ve üstü yaş grubundaki kişi sayısıdır. Diğer bir ifadeyle çalışma çağındaki her yüz kişiye düşen yaşlı sayısıdır. Bu oran ülkemizde 2021 yılında %14,3'e yükseldi.

Doğurganlık oranlarındaki azalma ve ölümlülük oranlarındaki iyileşme ile ülkenin zaman içinde genç nüfus yapısına sahip olma özelliğini kaybetmesi beklenmektedir. Toplam nüfus içinde genç nüfus payının azalması ve yaşlı nüfus payının artması ise bağımlı nüfus içinde yaşlı nüfus payının artması anlamına gelir. Nüfus projeksiyonlarına göre de Türkiye'de bu durumun gerçekleşeceği öngörülmekte olup yaşlı bağımlılık oranının 2080 yılında %43,6 olacağı tahmin edildi.

Yaşlı Nüfusun İşgücüne Katılma Oranı

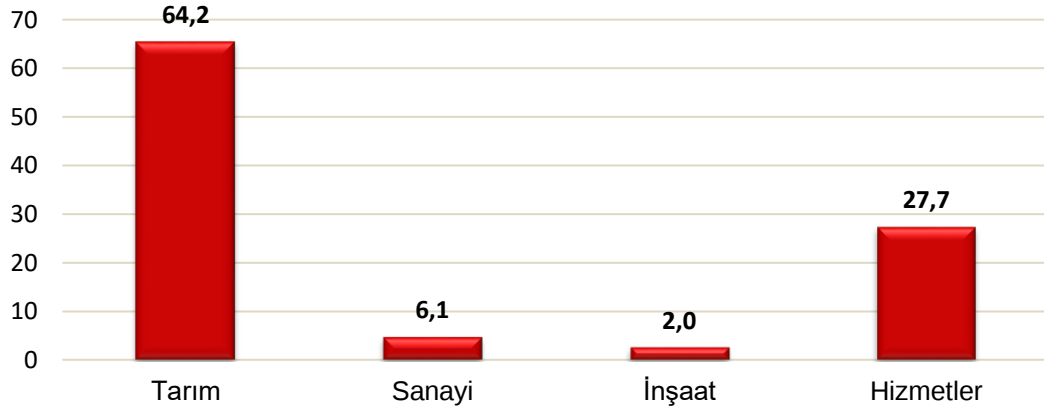

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar, 2021

Yaşlı nüfusun işgücüne katılımı, yaşlı bireylerin topluma ve ekonomik faaliyetlere aktif katılımını artıracaktır. Bu bağlamda ortaya çıkan ve gelişen ‘gümüş ekonomi’ kavramı yaşlı nüfusun istihdamının desteklenmesi, çalışma hayatında yaş ayrımcılığının önlenmesini ve aktif işgücü programlarının geliştirilmesini kapsamaktadır.

Hanehalkı işgücü araştırması sonuçlarına göre, yaşlı nüfus için işgücüne katılma oranı 2021 yılında %10 oldu. İşgücüne katılma oranı cinsiyete göre incelendiğinde, yaşlı erkek nüfusta 2021 yılında %16,8 iken yaşlı kadın nüfusta %4,6 oldu.

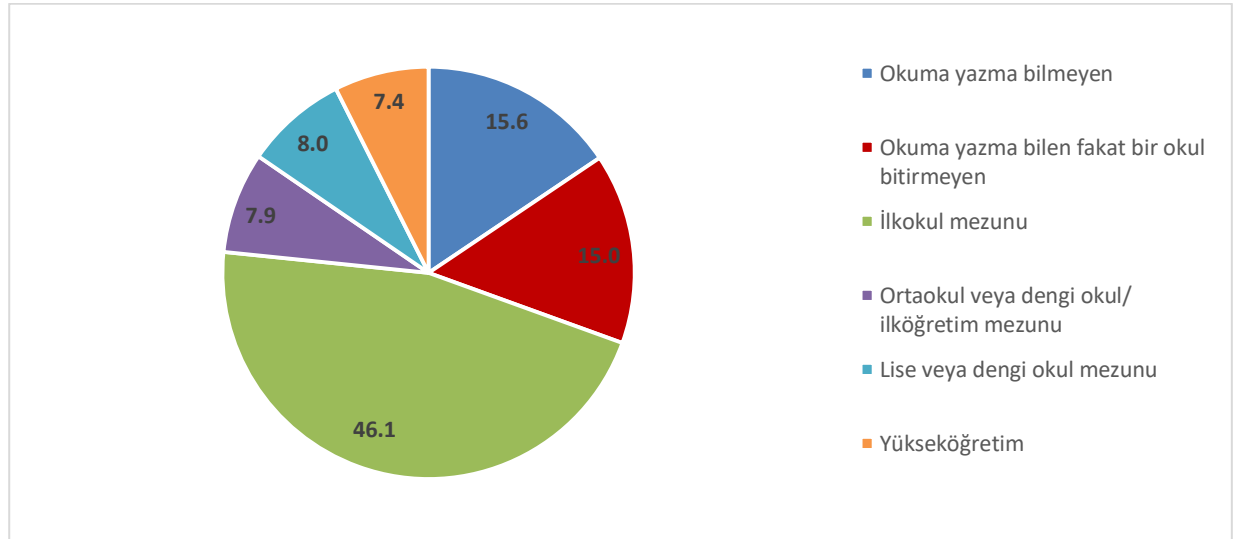
Çalışan Yaşlı Nüfusun Sektörlere Göre Dağılımı

Kaynak: TÜİK,2020

Hanehalkı işgücü araştırması sonuçlarına göre istihdam edilen yaşlı nüfusun sektörel dağılımı incelendiğinde, 2020 yılında yaşlı nüfusun %64,2'sinin tarım, %27,7'sinin hizmetler, %6,1'inin sanayi, %2,0'sinin ise inşaat sektöründe yer aldığı görüldü.

Yaşlı Nüfusun Eğitim Durumu

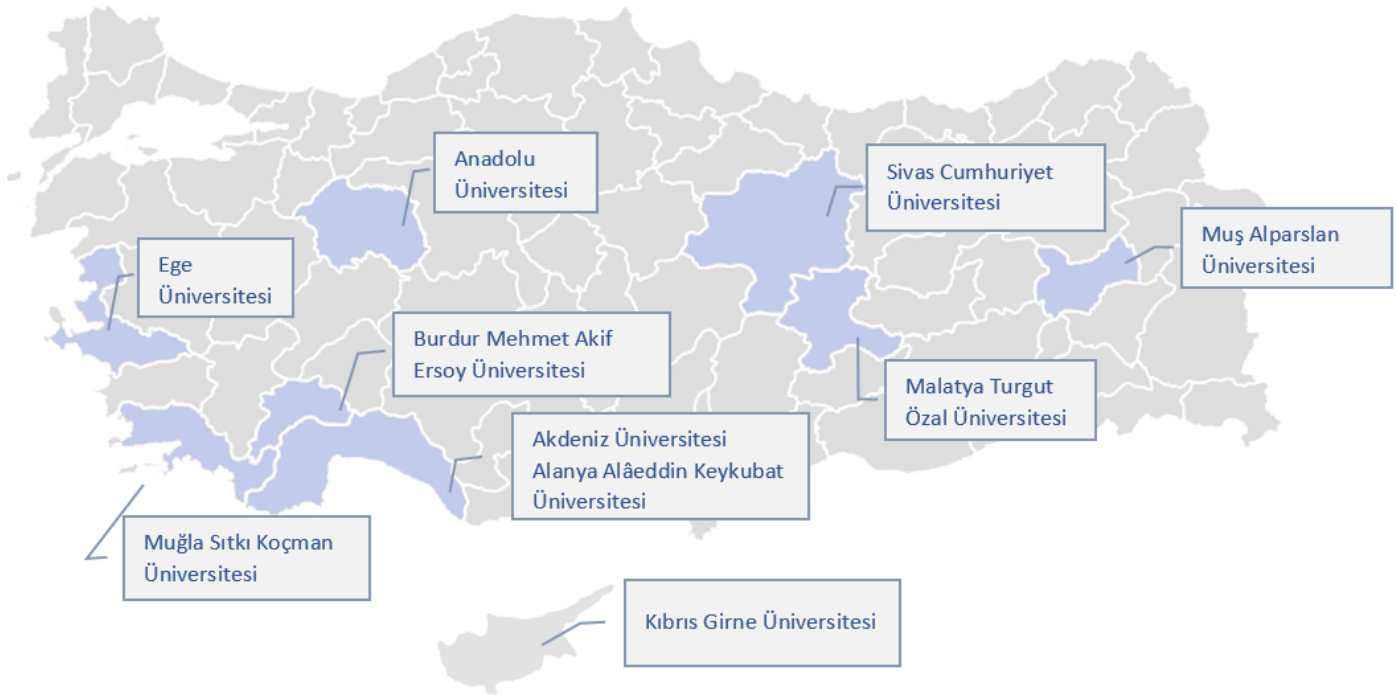
Kaynak: TÜİK,2020

Okuma yazma bilmeyen yaşlı kadınların oranının, 2020 yılında yaşlı erkeklerin oranından yaklaşık 5 kat fazla olduğu görüldü. Okuma yazma bilmeyen yaşlı kadınların oranı %24,2 iken yaşlı erkeklerin oranı %4,7 olduğu görülmektedir.

Yaşlı nüfus eğitim durumuna göre incelendiğinde, 2020 yılında ilkokul mezunu olanların oranı %46,1'e, ortaokul veya dengi okul/ilköğretim mezunu olanların oranı %7,9'a, lise veya dengi okul mezunu olanların oranı %8,0'e, yükseköğretim mezunu olanların oranı ise %7,4 olduğu görülmektedir.

Yaşlı nüfusun eğitim durumu cinsiyete göre incelendiğinde, cinsiyetler arasında önemli farklılıklar olduğu gözlemlendi. Bitirilen tüm eğitim düzeylerinde yaşlı erkek nüfus oranının yaşlı kadın nüfus oranından daha yüksek olduğu görüldü.

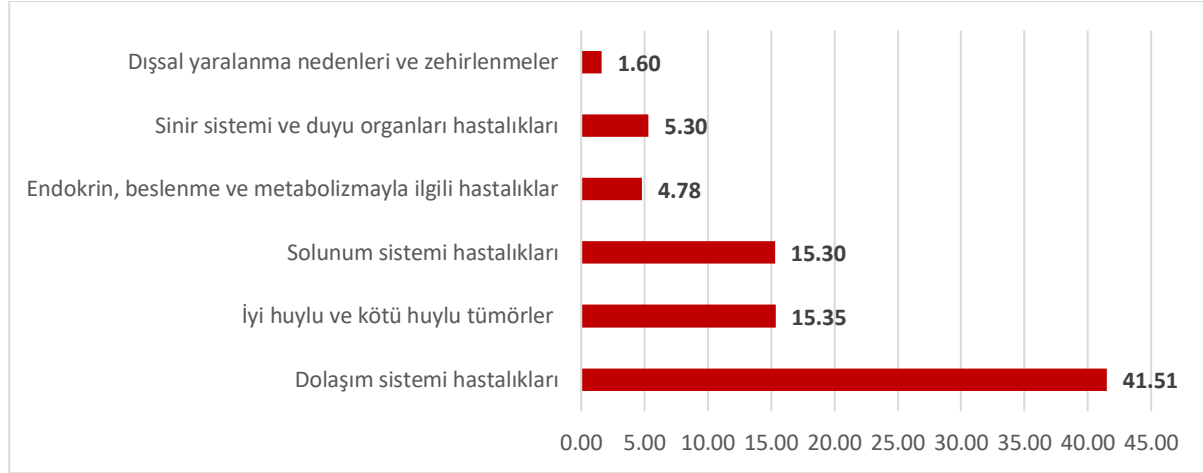
Tazelenme Üniversiteleri

Uluslararası alanda üçüncü yaş üniversitesi olarak bilinen yaşlı bireylere yönelik yükseköğretim programları, Genel Müdürlüğümüz koordinesinde ve üniversiteler bünyesinde **60+ Tazelenme Üniversitesi Projesi** adı altında ülkemizde uygulanmaya başlanmıştır. Aktif ve sağlıklı yaşlanma perspektifiyle yaşlı bireylerin toplumsal hayata katılımını artıran ve hayat boyu öğrenmeyi destekleyen üniversitelerden tüm yaşlılarımız ücretsiz olarak yararlanabilmektedir.

Yaşlı Nüfusun Sağlık Durumu

Ölüm nedeni ve cinsiyete göre ölen yaşlıların oranı, 2019

Kaynak: TÜİK, Ölüm ve Ölüm Nedeni İstatistikleri, 2019

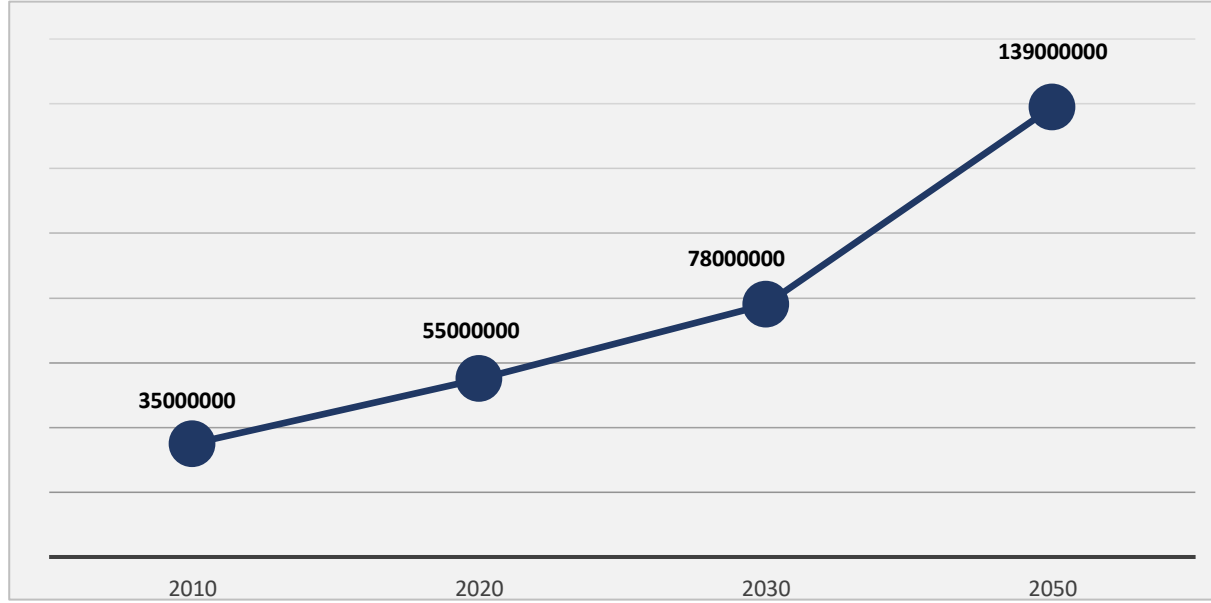
Yaşlılık sürecinde ortaya çıkan fizyolojik değişiklikler vücut bileşiminde farklılaşmalara neden olmaktadır. Vücut yapısında meydana gelen değişikliklerin en önemlilerinden biri de kalp-damar sistemi değişiklikleridir. Yaşlı bireylerde kalp atımının ve damar esnekliğinin azalması ile damar duvarı kalınlaşması gibi sorunlar dolaşım sistemi hastalığı riskini artırır.

Ölüm nedeni istatistiklerine göre de 2019 yılında ölen yaşlıların %41,5'i dolaşım sistemi hastalıkları nedeniyle hayatını kaybetti. Bu hastalığı ikinci sırada %15,3 ile iyi huylu ve kötü huylu tümörler ve solunum sistemi hastalıkları, üçüncü sırada ise %5,3 ile sinir sistemi ve duyu organları hastalıkları takip etti.

Alzheimer Hastalığı

Demans vakalarının en yaygın şekli olan Alzheimer, artan prevalansı ile küresel bir sağlık sorunu olarak görülmeye başlamıştır. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre 55 milyondan fazla insan demans ile yaşamakta ve her yıl yaklaşık 10 milyon yeni vaka görülmektedir. Yaşlı nüfus oranlarının her ülkede artmakta olduğu göz önüne alındığında ise bu sayının 2030 yılında 78 milyona, 2050 yılında ise 139 milyona çıkması beklenmektedir. Ayrıca dünya çapında Alzheimer ve diğer demans türleri ölüm nedenleri arasında 7. Sıradadır.

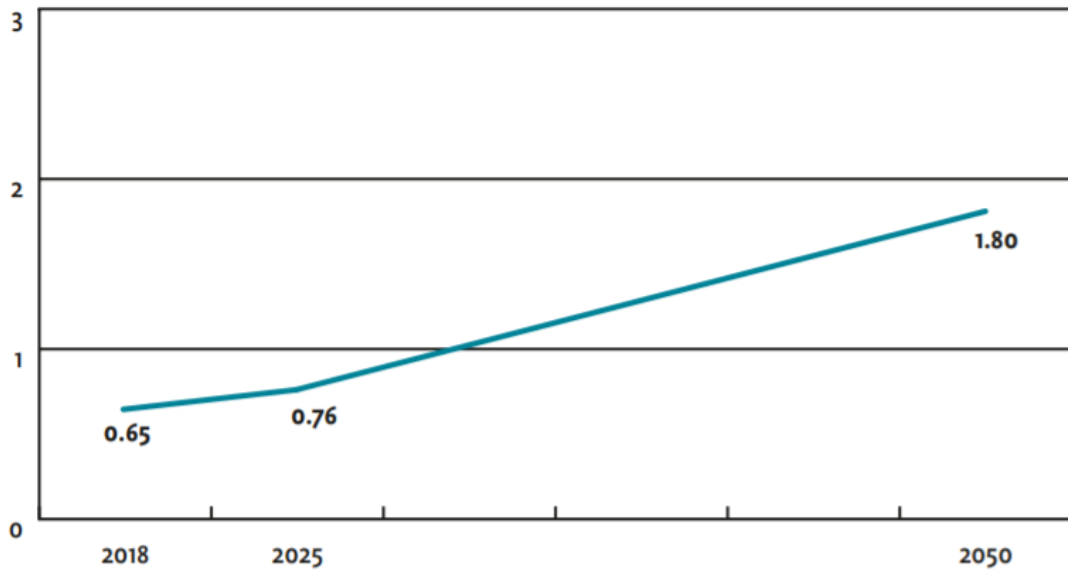
Dünya Geneli Alzheimer Vaka Sayıları 2020-2050 Tahmini

Kaynak: Dünya Sağlık Örgütü

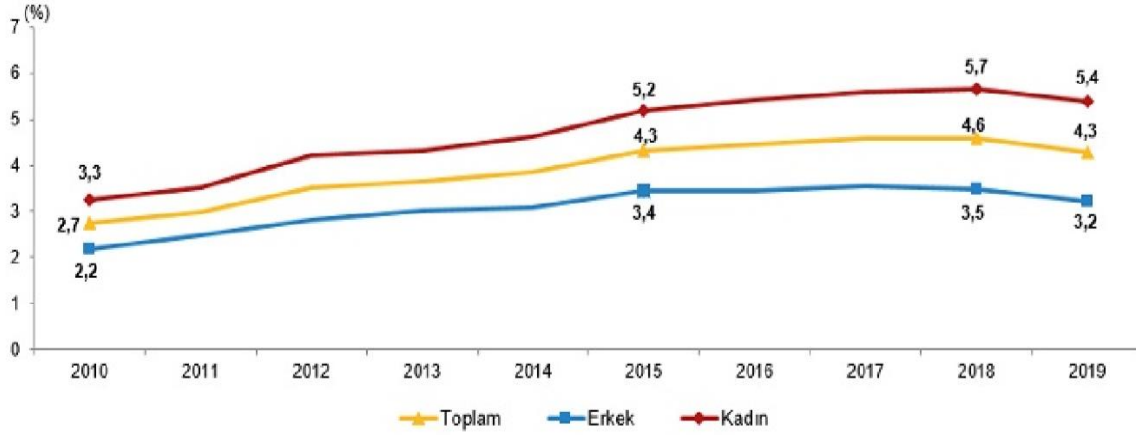
Ülkemizde ise Sağlık Bakanlığı verilerine göre 2018 yılı itibariyle yaklaşık 500 bin Alzheimer tanısı almış hasta bulunmaktadır. 2019 Sağlık İstatistikleri Yıllığı verilerine göre 65 yaş ve üzeri bireylerin son 12 ay içinde geçirdiği sağlık sorunlarının %6'sını Alzheimer oluşturmaktadır. Buna ek olarak ülkemizde 2019 yılında ölümlerin %3'ü Alzheimer ve demans kaynaklı gerçekleşmiştir.

Alzheimer Prevalansı Tahmini 2018-2050, Türkiye

Kaynak: TÜİK

Alzheimer hastalığından ölen yaşlıların cinsiyete göre oranı, 2010-2019

Kaynak: TÜİK, Ölüm Nedeni İstatistikleri, 2010-2019

Ölüm nedeni istatistiklerine göre, Alzheimer hastalığından hayatını kaybeden yaşlıların sayısı, 2015 yılında 12 bin 59 iken 2019 yılında 13 bin 498'e yükseldi. Alzheimer hastalığından ölen yaşlıların oranı 2015 yılında %4,3 iken bu oran 2019 yılında da değişmedi. Alzheimer hastalığından ölen yaşlıların oranı cinsiyete göre incelendiğinde, erkeklerde azalış, kadınlarda artış olduğu görüldü. Alzheimer hastalığından ölen yaşlıların oranı 2015 yılında erkeklerde %3,4, kadınlarda %5,2 iken bu oranlar 2019 yılında erkeklerde %3,2'ye düşerken, kadınlarda %5,4'e yükseldi.

Yaşlı nüfusun obezite oranı arttı

Türkiye sağlık araştırması sonuçlarına göre boy ve kilo değerleri kullanılarak hesaplanan vücut kitle indeksi incelendiğinde, 2010 yılında yaşlı nüfusun obezite oranı %22,9 iken bu oran 2019 yılında %29 oldu. Yaşlı nüfusun obezite oranı cinsiyete göre incelendiğinde, yaşlı erkeklerde %19,9, yaşlı kadınlarda 2019 yılında %36,2 oldu.

Banyo yapma/duş almada zorluk yaşayan yaşlı nüfus oranı %22,1 oldu

Türkiye sağlık araştırması sonuçlarına göre 2019 yılında yaşlı nüfus içinde banyo yapma/duş almada zorluk yaşayanların oranı %22,1 oldu. Banyo yapma/duş almada zorluk yaşayan yaşlı nüfus oranı cinsiyete göre incelendiğinde, yaşlı erkeklerde bu oran %14,5, yaşlı kadınlarda %28 oldu. Diğer taraftan, yaşlı nüfus içinde yatağa girme/kalkma veya sandalyeye oturma/kalkmada zorluk yaşayanların oranı %20,6 oldu.

Her gün tütün mamulü kullanan yaşlıların oranı %10,5 oldu

Türkiye sağlık araştırması sonuçlarına göre yaşlı nüfus içinde her gün tütün mamulü kullananların oranı %10,5 oldu. Her gün tütün mamulü kullanan yaşlı nüfus oranı cinsiyete göre incelendiğinde, yaşlı erkeklerde %17,7, yaşlı kadınlarda %4,9 oldu.

Tablo 9.2.6. Yerleşim yerine göre yaşlı nüfusun yıllara göre dağılımı

Yıl	İl ve İlçe Merkezleri	Belde ve Köyler
2021	7.176.906	1.068.218
2020	6.904.182	1.049.373
2019	6.537.647	1.013.080
2018	6.181.458	1.004.746
2017	5.946.641	948.744
2016	5.709.507	941.996
2015	5.547.516	947.723
2014	5.260.152	932.810
2013	4.995.366	896.328
2012	3.674.522	2.007.481
2011	3.524.932	1.965.783

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2021

2011 yılında 3.524.932 yaşlı il ve ilçe merkezlerinde ikamet ederken 1.965.783'ü belde ve köylerde ikamet etmektedir. 2021 yılı itibariyle de 7.176.906 yaşlı il ve ilçe merkezlerinde ikamet ederken 1.068.218'i belde ve köylerde ikamet etmektedir.

10. YAŞLI BAKIM HİZMETLERİ

Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliğinin 1 inci maddesine göre bu Yönetmeliğin amacı Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinde bakım görececek 60 yaş üzerindeki yaşlıların saptanması, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlandırılması, verilecek hizmetin tür ve niteliği ile işleyiş esaslarını belirlemek, personelin görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir.

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre; huzurevlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 10.1.1. Bakanlığımıza bağlı huzurevi sayısı, kapasitesi ve huzurevlerinde kalan yaşlı birey sayısının yıllara göre dağılımı

Yıllar	Huzurevi Sayısı	Kapasite	Bakılan Yaşlı Sayısı
2022(Mayıs)	166	17.349	13.254
2021	165	17.091	12.686
2020	158	15.975	13.970
2019	153	15.385	13.888
2018	146	14.967	13.883
2017	144	14.793	13.692
2016	141	14.412	13.248
2015	132	13.488	12.299
2014	124	12.647	11.688
2013	115	12.241	11.293
2012	106	11.706	10.951
2011	102	9.783	10.590
2010	97	9.260	7.979
2009	81	8.126	7.220
2008	79	8.002	6.773
2007	70	7.552	6.477
2006	69	7.605	6.082
2005	66	7.173	5.603
2004	62	6.760	5.389
2003	63	6.580	5.188
2002	63	6.477	4.952

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Bakanlığımıza bağlı huzurevi sayısı, kapasitesi ve bakılan yaşlı sayısının 2002 yılından beri artış gösterdiği görülmektedir. Bakanlığımıza bağlı huzurevi sayısı 2002 yılında 63 iken bu sayı 2022 yılı Mayıs ayı itibariyle 166'ya ulaşmıştır. Bakanlığımıza bağlı huzurevlerinde bakılan yaşlı sayısı 2002 yılında 4.952 iken bu sayı 2022 yılı Mayıs ayı itibari ile 13.254 olmuştur. Bakanlığımıza bağlı huzurevi sayısı ve kapasitesi 2002 yılına göre yaklaşık 2,4 kat, bakılan yaşlı sayısı ise yaklaşık 2,8 kat artmıştır.

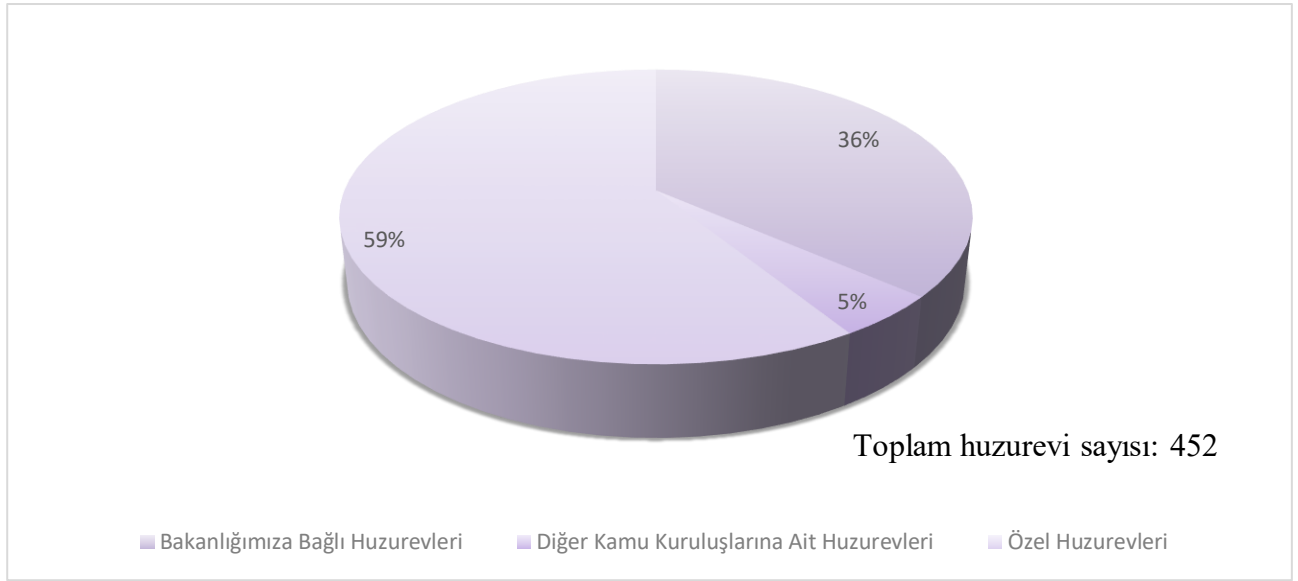
Tablo 10.1.2. Kamu, özel, diğer kamu kuruluşlarına ait huzurevleri sayısı, kapasiteleri ve bakılan yaşlı sayısı

Yatılı bakım huzurevleri 2022	Huzurevi sayısı	Kapasite	Bakılan kişi sayısı
Bakanlığımıza Bağlı Huzurevleri	166	17.349	13.254
Diğer Kamu Kuruluşlarına Ait Huzurevleri (MEB, Belediyeler)	20	2.933	1.722
Özel Huzurevleri	266	17.412	11.835
TOPLAM	452	37.694	26.811
Bakanlığımıza Bağlı Huzurevleri Kapasitesine Dahil Olan Yaşlı Yaşamevleri	5	25	14
Yaşlı Gündüz Yaşam Merkezi	37	722	616

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

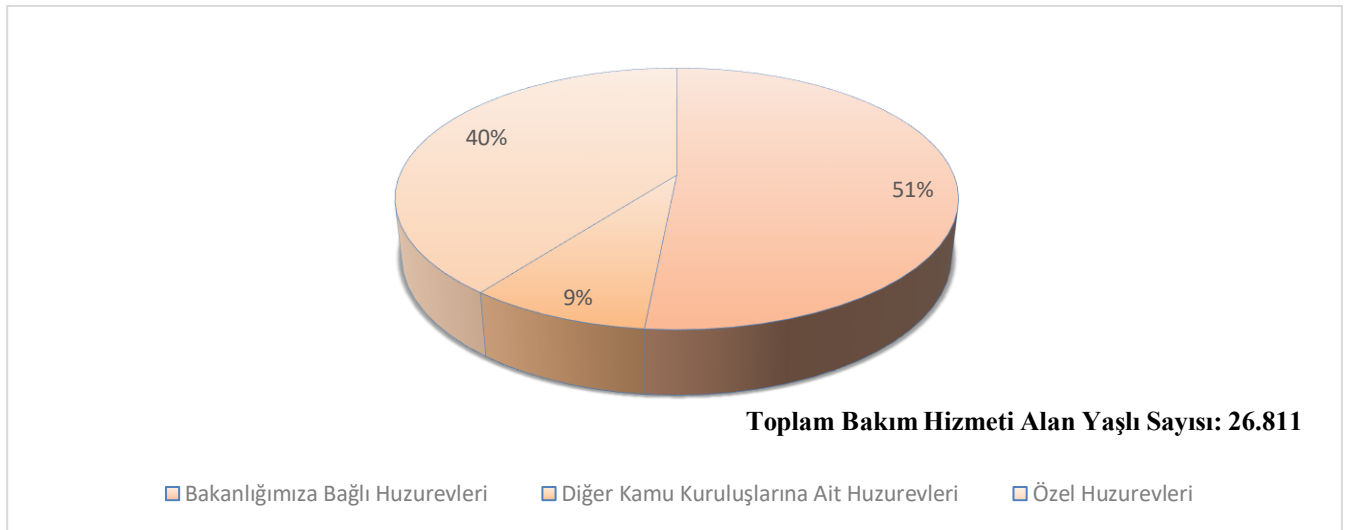
Huzurevlerinin büyük çoğunluğunu Bakanlığımıza bağlı huzurevleri ile özel huzurevleri oluşturmaktadır. 2022 yılı verilerine göre toplam huzurevlerinin yaklaşık % 36'sı Bakanlığımıza bağlı huzurevleri, yaklaşık % 59'u ise özel huzurevleridir. Toplam bakılan yaşlı sayısının % 51'i Bakanlığımıza bağlı huzurevlerinde bakım hizmeti almakta iken, yaklaşık % 39'u özel huzurevlerinde bakım hizmeti almaktadır.

Bakanlığımıza bağlı gündüzlü hizmet veren kuruluş sayısı ile bu kapsamda verilen hizmetlerle hayatına dokunulan yaşlıların sayısının arttırılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda hâlihazırda 37 gündüz hizmet sunan kuruluştaki 616 yaşlıya aktif olarak gündüz bakım hizmeti sunulmaktadır.

Şekil 10.1.1. Kamu, özel ve diğer kamu kuruluşlarına ait huzurevlerin sayısının dağılımı

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

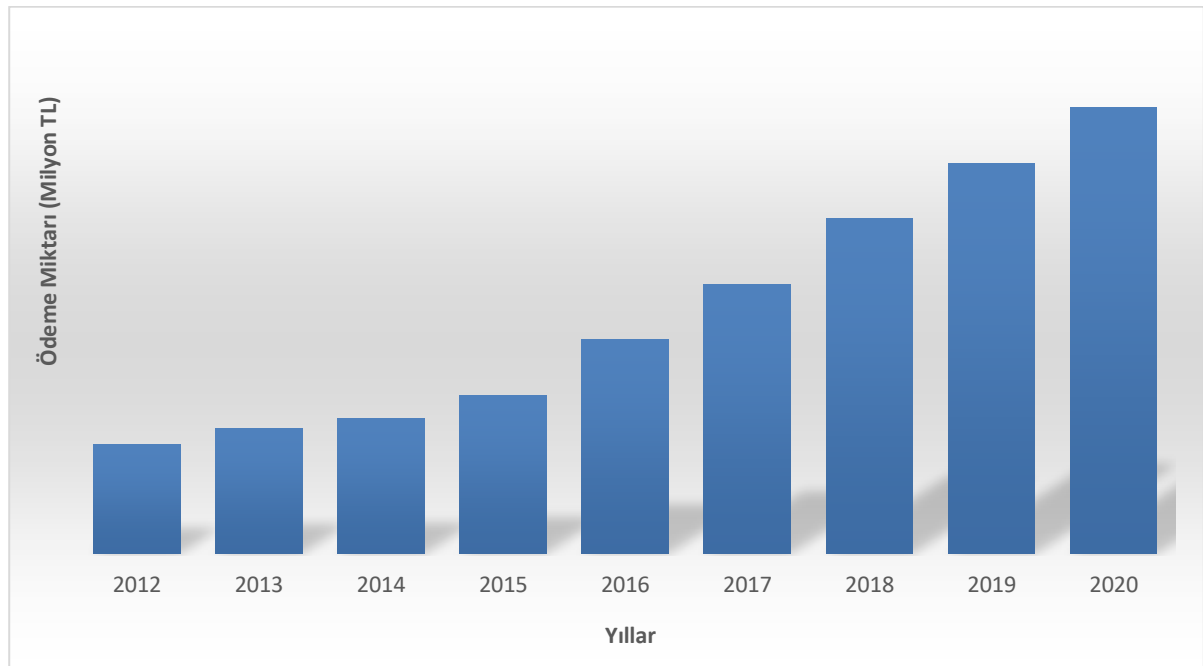
Şekil 10.1.2. Kamu, özel ve diğer kamu kuruluşlarına ait huzurevlerinde bakım hizmeti alan yaşlı sayısının dağılımı

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Tablo 10.1.3. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yaşlı Bakım Hizmetleri Kapsamında Yıl Sonu İtibariyle Harcanan Ödenek Miktarı

Yıllar	Yıl Sonu İtibariyle Harcanan Ödenek Miktarı (Milyon TL)
2021	1.560,8
2020	1.033.739
2019	904,1
2018	776,1
2017	625,1
2016	497,7
2015	367,1
2014	313,9
2013	291,4
2012	253,9

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Şekil 10.1.3. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yaşlı Bakım Hizmetleri Kapsamında Yıl Sonu İtibariyle Harcanan Ödenek Miktarı Dağılımı

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

11. 2022 SAYILI KANUN KAPSAMINDA MAAŞ ALAN YAŞLI BİREYLER

2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunun 1 inci maddesine göre; “Sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birisinden her ne nam altında olursa olsun bir gelir veya aylık hakkından yararlananlar ile uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışanlar, nafaka bağlanmış veya nafaka bağlanması mümkün olanlar veya 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu hükümlerine göre harçlık ödenenler hariç olmak kaydıyla, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından muhtaç olduğuna karar verilen 65 yaşını doldurmuş Türk vatandaşlarına, muhtaçlık hâli devam ettiği müddetçe (4.387) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımından bulunacak tutarda aylık bağlanır.”

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nden alınan verilere göre 2022 sayılı Kanun kapsamında maaş alan yaşlı sayısının yıllara göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Tablo 10.1.1. Yaşlı maaşı alan kişilerin ve ayrılan kaynak miktarının yıllara göre dağılımı

Yaşlı Maaşı (65 +)		
Yıllar	Kişi Sayısı	Tutar (Milyon TL)
2021	820.933	7.459
2020	825.573	6.423
2019	805.432	5.574
2018	709.590	2.900
2017	618.162	1.766
2016	620.019	1.580
2015	608.513	1.250
2014	629.590	1.009
2013	632.407	1.009
2012	668.351	1.046
2011	797.426	1.055
2010	848.826	1.059
2009	859.516	1.027
2008	867.035	948

2007	903.283	914
2006	927.077	747
2005	938.677	664
2004	792.046	585
2003	770.204	551
2002	746.468	234

Kaynak: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

Yaşlı maaşı alan kişi sayısı 2002 yılında 746.468 iken bu sayı 2021 yılı itibariyle 820.933 olmuştur.